

Kartläggning av betalningstider i näringslivet

Stockholm 2016

Regeringskansliet uppdrog den 1 december 2015 till mig att ta fram ett aktuellt underlag i fråga om betalningstider i näringslivet. Med denna promemoria redovisar jag resultatet av mitt uppdrag.

Stockholm i juni 2016

Stefan Pärnhem

Innehåll

1	Sammanfattning.....	7
1.1	Uppdraget.....	7
1.2	Övergripande slutsatser.....	7
1.3	Betalningstider i Sverige	9
1.3.1	Avtalade betalningstider.....	9
1.3.2	Sena betalningar.....	10
1.4	Internationell utblick.....	12
1.4.1	Avtalade betalningstider.....	12
1.4.2	Faktisk betalningstid	13
1.4.3	Förändringar över tid	13
1.4.4	Införlivande av direktivet och nationella åtgärder.....	14
1.5	Alternativa finansieringslösningar	15
2	Förkortningar	17
2.1	Landförkortningar	17
2.2	Övriga förkortningar	18
3	Inledning.....	19
3.1	Uppdraget.....	19
3.2	Disposition	20
4	Bakgrund.....	21
4.1	Direktivet om bekämpande av sena betalningar	21
4.2	Tidigare utredningar om betalningstider i näringslivet	23
4.2.1	Åtgärder mot sena betalningar - genomförande av EG-direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (Ds 2001:56)	23
4.2.2	Betalningstider i näringslivet (SOU 2007:55)	23
4.2.3	Snabbare betalningar (SOU 2012:11)	25

4.3	Genomförande av direktivet i svensk rätt.....	26
4.3.1	Regeringens proposition 2001/02:132 Direktivet om sena betalningar	26
4.3.2	Regeringens proposition 2012/13:36 Snabbare betalningar	27
4.4	Föreslagna, men ej genomförda, förändringar.....	28
4.4.1	Promemoria om tvingande betalningstider i näringslivet	28
5	Kartläggning av betalningstider i Sverige	29
5.1	Enkätundersökningen	29
5.2	Kredit eller kontantbetalning.....	31
5.3	Avtalade betalningstider.....	31
5.3.1	Betalningstidens längd	31
5.3.2	Konsekvenser av långa avtalade betalningstider.....	37
5.3.3	Orsaker till långa avtalade betalningstider.....	39
5.4	Sena betalningar.....	46
5.4.1	Andel försenade betalningar.....	46
5.4.2	Åtgärder vid sen betalning.....	48
5.4.3	Konsekvenser av sena betalningar.....	54
5.4.4	Orsaker till sena betalningar.....	56
5.5	Effekter av 2013 års författningsändringar	58
5.6	Alternativa finansieringslösningar	62
5.7	Sammanfattning och slutsatser	63
5.7.1	Övergripande sammanfattning.....	63
5.7.2	Företagsstorlek.....	64
5.7.3	Bransch	65
5.7.4	Jämförelse med 2006.....	66
6	Betalningstider i EU.....	67
6.1	Informationskällor	67
6.1.1	European payment index/report.....	67

6.1.2	Europeiska kommissionens utvärdering av direktivet	68
6.1.3	Atradius.....	69
6.1.4	Tolkning av materialet.....	69
6.2	Avtalade betalningstider	70
6.3	Faktisk betalningstid.....	72
6.4	Försenade betalningar.....	74
6.5	Förändringar över tid.....	77
6.5.1	Förändring avtalade betalningstider	79
6.5.2	Förändring faktiska betalningstider	80
6.6	Åtgärder vid försenad betalning.....	81
6.7	Effekter av sena betalningar	83
6.8	Sammanfattning och slutsatser	86
7	Nationell reglering och frivilliga åtgärder i EU	90
7.1	Införlivande av direktivet	90
7.2	Krav utan koppling till direktivet.....	92
7.2.1	Förenade kungariket.....	92
7.2.2	Danmark.....	95
7.2.3	Spanien	96
7.2.4	Nederländerna	97
7.2.5	Slovenien	97
7.2.6	Frankrike.....	98
7.2.7	Italien.....	99
7.2.8	Irland	100
7.2.9	Portugal.....	101
7.2.10	Sammanfattning och slutsatser	101
8	Betalningstider i tredje land	103
8.1	Avtalade och faktiska betalningstider.....	103
8.2	Nationell reglering	104
8.2.1	USA	104
8.2.2	Kina	105

8.2.3	Ryssland.....	105
8.2.4	Japan.....	105
8.2.5	Turkiet	106
8.2.6	Australien	106
8.2.7	Indien.....	106
9	Alternativa finansieringslösningar	107
9.1	Alternativ	107
9.2	Banklån.....	107
9.3	Checkkredit	108
9.4	Finansiering med hjälp av kundfakturor	108
9.4.1	Fakturabelåning.....	110
9.4.2	Fakturaköp	110
9.4.3	Omvänd factoring.....	111
9.4.4	Kostnadsjämförelse.....	111
9.5	Statistik.....	113
	Bilaga 1 Uppdragsbeskrivning	117
	Bilaga 2 Europaparlamentets och Rådets direktiv 2011/7/EU	121
	Bilaga 3 Teknisk rapport	130

1 Sammanfattning

1.1 Uppdraget

Utredningens uppdrag är att ta fram ett underlag i frågan om betalningstider i näringslivet. Utgångspunkten för utredningen är vad som hänt sedan direktivet om bekämpande av sena betalningstider i näringslivet genomfördes 2013. I utredningens uppdrag ingår att göra en analys av vad som hänt såväl i Sverige som i Europa vad gäller betalningstiderna för att undersöka vilka effekter lagstiftningen haft. Uppdraget är begränsat till att ta fram ett beslutsunderlag. Förslag på åtgärder ska inte lämnas.

1.2 Övergripande slutsatser

I Sverige är den genomsnittliga avtalade betalningstiden 30 dagar vilket innebär att avtalstiden ökat med tre dagar under de senaste tio åren. Samtidigt som de svenska avtalstiderna ökar går utvecklingen i många andra europeiska länder åt motsatt håll. Sverige tillhörde tidigare de länder där det gick snabbast att få betalt men denna bild har ändrats. I dag är avtalstiderna kortare i 16 av de 27 länder för vilka det finns uppgifter. Denna slutsats är giltig även när man tar hänsyn till förekomsten av betalningsförseningar i de olika länderna. Även om svenska företag är förhållandevis duktiga på att betala i tid så är den faktiska betalningstiden kortare i cirka hälften av de jämförda länderna.

Om betalningstiderna fortsätter att minska i flertalet övriga länder samtidigt som betalningstiderna ökar i Sverige kommer de nackdelar som följer av långa betalningstider sålunda att bli alltmer

kännbara för de svenska företag som konkurrerar på den europeiska marknaden.

För de flesta branscher är den genomsnittliga avtalade betalningstiden mellan 28 och 31 dagar men inom livsmedelsindustrin och hotell- och restaurangbranschen är betalningstiden vanligtvis 25 dagar medan den är 38 dagar för företag som säljer IT-tjänster. Undersökningen visar även att storleken på kunden har betydelse för hur lång betalningstid som avtalas. För medelstora och stora företag som har stora företag som kunder är den genomsnittliga betalningstiden mellan 38 och 40 dagar.

Den klart viktigaste förklaringen till långa avtalade betalningstider är att företag i dominerande ställning kräver längre kredittider.

En tredjedel av de svenska företagen betalar en del av sina fakturor för sent och 80 % av företagen har under det senaste året erhållit betalning efter fakturadatumet. Av de fakturor som betalas för sent är en fjärdedel försenade tio dagar eller mer. Ser man till företagets viktigaste kundgrupper är det vanligare med förseningar som överstiger 9 dagar för företag som har sina viktigaste kunder inom landstingen, detalj- och partihandeln, byggverksamhet och skogsindustrin. För dessa branscher betalas mer än var tredje försenade faktura mer än 9 dagar för sent.

Det problem som upplevs som störst vid långa avtalade betalningstider är påverkan på likviditet och lönsamhet. Försenade betalningar får också effekter för företagets administrativa börda. Samtidigt uppger en stor andel av företagen att sena betalningar har en ganska eller mycket liten betydelse för företagets räntekostnader. Nästan vart tredje mikro- och småföretag anger att de långa avtalade betalningstiderna har mycket eller ganska stor betydelse för deras möjlighet att öka antalet anställda. Inom branscherna företagsinriktade tjänster och byggverksamhet är det cirka 40 % som gör samma bedömning.

Mer än hälften av de svenska företagen känner till de författningsändringar som infördes 2013 för att införliva EU-direktivet om bekämpande av sena betalningar, men det är ytterst få som anser att dessa ändringar påverkat avtalstider och förseningar. I den mån ändringarna haft effekt så tycks de snarare lett till längre avtalade betalningstider än kortare. Undersökningen visar även att de flesta företag avstår från att debitera dröjsmålsränta och förse-

ningsavgift vilket troligen bidragit till att författningsändringarna inte fått någon effekt.

Endast 3 % av företagen uppger att man alltid eller oftast förstärker sin likviditet genom att sälja eller belåna obetalda fakturor. De flesta företagen (93 %) överlåter eller belånar aldrig sina fakturor. Samtidigt ger tillgänglig statistik bilden av att volymen på factoringtjänster är omfattande.

1.3 Betalningstider i Sverige

1.3.1 Avtalade betalningstider

Den avtalade betalningstiden är i genomsnitt 30 dagar, vilket innebär en ökning med tre dagar i förhållande till den undersökning som gjordes 2006. Kortast avtalad betalningstid har fakturor som ställs ut till mikroföretag (28 dagar) medan längst avtalad kredittid ges till stora företag (32 dagar). Den genomsnittliga avtalade betalningstiden för kunder inom offentlig sektor är 29 dagar.

Den absolut vanligaste avtalade betalningstiden överstiger inte 31 dagar (85 %). Var tionde faktura har en betalningstid mellan 32 och 59 dagar och cirka 4 % av fakturorna har en avtalad betalningstid som är 60 dagar eller mer. Denna bild överensstämmer i stort med undersökningen från 2006 även om en viss ökning av andelen fakturor som har en avtalad betalningstid som överstiger 60 dagar kan observeras.

I likhet med undersökningen från 2006 varierar inte den genomsnittliga avtalade betalningstiden i någon större utsträckning beroende på branschtillhörighet eller beroende på vilken bransch eller sektor företaget har sin huvudsakliga försäljning. Inom livsmedelsindustrin och hotell- och restaurangbranschen är betalningstiden dock vanligtvis 25 dagar medan den är 38 dagar för företag som säljer IT-tjänster.

Det är också tydligt att det främst är de stora företagen som kräver längre avtalade betalningstider. När medelstora och stora företag säljer varor och tjänster till stora företag är den genomsnittliga betalningstiden 38 respektive 40 dagar. Den främsta orsaken till långa avtalade betalningstider är att företag i dominerande

ställning får sina leverantörer att gå med på längre kredittider. Närmare hälften av alla företag instämmer helt eller delvis i påståendet att påtryckningar från företag i dominerande ställning medför att underleverantörer tvingas acceptera långa betalningstider. Andelen med den uppfattningen är högst bland företag verksamma inom branscherna kemi- och läkemedelsindustrin (91 %), IT-tjänster (76 %), livsmedelsindustrin (62 %).

Endast 11 % av företagen anger att de långa avtalstiderna beror på att kunderna vill öka sin lönsamhet. Det är dock svårt att se varför företag i dominerande ställning skulle välja att utnyttja sin starka förhandlingsposition och kräva längre krediter om syftet med detta inte är att öka den egna likviditeten och därmed sin lönsamhet.

Kundernas krav på långa avtalade betalningstider påverkar framförallt företagets likviditet och lönsamhet. Mer än vart tredje mikroföretag och mer än vart fjärde småföretag uppger att de långa betalningstiderna har mycket eller ganska stor betydelse för deras möjlighet att öka antalet anställda.

Mer än hälften av de svenska företagen känner till de författningsändringar som infördes 2013 för att införliva EU-direktivet om bekämpande av sena betalningar, men det är ytterst få som anser att dessa ändringar påverkat avtalstiderna. I den mån ändringarna haft effekt så tycks de snarare lett till längre avtalade betalningstider än kortare. Detta är i och för sig inte förvånande. De lagändringar som genomfördes öppnade för omförhandlingar av avtalsvillkor i varje enskilt fall där kredittiden före lagändringarna översteg trettio dagar.

1.3.2 Sena betalningar

En tredjedel av de svenska företagen betalar en del av sina fakturor för sent och 80 % av företagen har under det senaste året erhållit betalning efter fakturadatumet. Undersökningen visar dock att mikroföretagen är betydligt bättre på att betala i tid än de stora företagen. Bland mikroföretagen är det 70 % som uppger att de betalar alla sina fakturor i tid medan motsvarande siffra för de stora företagen är 20 %.

Av de fakturor som betalas för sent betalas mer än två tredjedelar inom 9 dagar, ytterligare 17 % inom 29 dagar och 7 % av fakturorna betalas mer än 30 dagar för sent. Jämfört med 2006 har andelen fakturor som betalas mer än 9 dagar försent minskat från 36 % till 25 %. Detta kan delvis bero på att de avtalade betalningstiderna blivit längre.

Hälften av företagen som inte fått betalning i tid har under de senaste tolv månaderna valt att inte debitera dröjsmålsränta och cirka 70 % har valt att inte kräva förseningsavgift, överlämna skulden till ett inkassobolag eller ansöka om betalningsföreläggande hos kronofogden. Det finns ett tydligt samband mellan storleken på företaget och hur vanligt det är att företaget vidtagit åtgärder när en faktura inte betalats i tid. Ju större företag desto större sannolikhet för att de vidtar åtgärder. Det är till exempel bara 23 % av de stora företagen som valt att inte kräva dröjsmålsränta under det senaste året medan motsvarande andel för mikroföretagen är 58 %.

En delförklaring till att så få företag väljer att inte vidta åtgärder när en betalning uteblir är att det är vanligt att företagets utsatts för påtryckningar från sina kunder. Drygt 60 % av de stora företagen uppger att de under de senaste tolv månaderna utsatts för påtryckningar av kunder som inte velat betala dröjsmålsränta. Totalt sett har vart fjärde företag upplevt sådana påtryckningar. Två femtedelar av alla företag uppger också att de under det senaste året avstått från att begära förseningsavgift och dröjsmålsränta för att inte riskera att förlora en kund eller försämra en affärsrelation.

Undersökningen visar också att företag som har sina viktigaste kunder inom jordbruk skog och fiske är bäst på att vidta åtgärder vid sena betalningar. I denna bransch har nästan nio av tio företag krävt dröjsmålsränta under det senaste året. På andra sidan skalan finner vi företag med kunder inom kemi- och läkemedelsbranschen där det tvärt om är nio av tio som inte krävt dröjsmålsränta när deras kunder varit försenade med sina betalningar.

När företagets värderar effekterna av betalningsförseningarna är det tydligt att dessa inte upplevs lika negativt som effekterna av de långa avtalstiderna. Detta är naturligt eftersom långa avtalstider medför en generell senareläggning av betalningarna. Förutom likviditeten påverkar betalningsförseningarna framförallt företagens administrativa börda.

Anledningen till sena betalningar uppges vara likviditetsproblem eller bristfälliga rutiner, slarv eller en betalningsadministration som kräver långa betalningstider. Ytterst få företag anger att de medvetet betalar för sent för att öka sin egen lönsamhet. Närmare 30 % kan eller vill dock inte uppge varför man betalar för sent.

Vart tredje företag har under de senaste två åren vidtagit åtgärder för att minska andelen sena betalningar. Bland de stora företagen är andelen så hög som 74 %. Av enkätsvaren står det dock klart att dessa ansträngningar inte beror på de författningsändringar som infördes 2013.

1.4 Internationell utblick

1.4.1 Avtalade betalningstider

I samtliga EU/EES-länder understiger de genomsnittliga avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare den gräns på 60 dagar som följer av direktivet. Den vanligaste avtalstiden mellan näringsidkare i EU ligger i intervallet 15–30 dagar. Det är istället de offentliga myndigheterna som verkar ha svårast att uppfylla direktivets krav. I en tredjedel av länderna överstiger den genomsnittliga avtalade betalningstiden mellan näringsidkare och offentliga myndigheter de 30 dagar som ska gälla enligt direktivet.

Även om de avtalade betalningstiderna i Sverige är kortare än vad som krävs enligt direktivet visar den senaste internationella undersökningen på att de svenska avtalstiderna är längre än i många andra länder. Den tidigare bild av Sverige som ett land med jämföreslevis korta avtalade betalningstider stämmer sålunda inte längre. Detta beror dock inte på att avtalstiderna i Sverige blivit särskilt mycket längre utan på att stora minskningar kan noteras i flera länder. Av den senaste undersökningen framgår att de avtalade betalningstiderna är kortare än i Sverige i 16 av de 27 undersökta länderna.

1.4.2 Faktisk betalningstid

I EU/EES-länderna tar det i genomsnitt 42 dagar att faktiskt få betalt av en myndighet och 33 dagar att få betalt av ett annat företag. Längst tid tar det i Italien där den faktiska betalningstiden för offentliga myndigheter överstiger 140 dagar. Detta ska jämföras med Litauen, Tyskland och Lettland där de offentliga myndigheternas betalningstid i genomsnitt understiger 20 dagar.

Jämfört med de övriga länderna är den svenska betalningsmoralen förhållandevis god även om det finns länder där de flesta fakturorna betalas före förfallodagen. Trots den goda betalningsmoralen i Sverige leder det faktum att de avtalade betalningstiderna i Sverige är längre än i många andra länder till att det i praktiken går snabbare att få betalt i 14 av de undersökta länderna. Därmed står det klart att Sverige även när det gäller de faktiska betalningstiderna inte längre tillhör de länder där det går snabbast att få betalt för sina varor och tjänster.

1.4.3 Förändringar över tid

Med utgångspunkt i de undersökningar som finns tillgängliga på Europeisk nivå går det inte att dra några säkra slutsatser om huruvida direktivet om sena betalningar har haft någon effekt. En brist i det tillgängliga materialet är att jämförelser över tid endast har kunnat göras fram till år 2014, dvs. endast ett år efter direktivets genomförande.

På en övergripande nivå kan det ändå konstateras att under perioden 2009–2014 har betalningstiderna blivit kortare i ett flertal länder. Framförallt gäller detta de avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare som under perioden minskat med 12 % sett som ett genomsnitt för EU/EES-området. I flera länder har de avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare minskat med mer än 20 %.

Tittar man istället på den faktiska betalningstiden är förändringen inte lika tydlig. I genomsnitt har den faktiska betalningstiden mellan näringsidkare i EU/EES-länderna visserligen minskat med 9 % under perioden 2009–2014 men betalningstiden mellan näringsidkare och myndigheter har under samma period ökat med 2 %. I enskilda länder har den faktiska betalningstiden minskat betydligt under perioden. I Grekland, Tyskland och Förenade

kungariket uppgår minskningarna till 37 %, 30 % respektive 19 %. I Förenade kungariket har även den faktiska betalningstiden mellan näringsidkare och myndigheter minskat med 18 %.

För svensk del kan man konstatera att det enligt den internationella undersökningen inte skett någon förändring överhuvudtaget. Detta gäller oavsett om man tittar på de avtalade betalningstiderna eller den faktiska betalningstiden. Om betalningstiderna fortsätter att minska i flertalet övriga länder samtidigt som betalningstiderna ökar i Sverige kommer de nackdelar som följer av långa betalningstider sålunda att bli alltmer kännbara för de svenska företag som konkurrerar på den europeiska marknaden.

1.4.4 Införlivande av direktivet och nationella åtgärder

Samtliga medlemsländer har införlivat direktivet och många länder har valt att inte gå utöver direktivets minimivå. I likhet med Sverige har flertalet länder dock valt att fastställa att om inget annat avtalats gäller en betalningstid på 30 dagar mellan näringsidkare. Nio länder har även valt att sätta ett absolut tak för hur lång betalningstid som får avtalas mellan två näringsidkare. I de flesta fall har man valt 60 dagar som tak. I Förenade kungariket har man även valt att låta förseningsavgiften öka med beloppet på fakturan.

Vid sidan av införlivandet av direktivet har flera länder valt att vidta ytterligare åtgärder. Även om de åtgärder som vidtagits i dessa länder skiljer sig åt finns det gemensamma nämnare. I de fall man valt att införa speciella krav för en viss sektor är dessa vanligtvis inriktade på att korta ned betalningstiderna för färskvaror. Det finns vidare flera exempel på rapporteringskrav som tvingar såväl företag som offentliga myndigheter att redogöra för hur de sköter sina betalningar. Flera länder har även infört tvingande betalningspolicyer för myndigheter och frivilliga uppförandekoder för privata aktörer. Slutligen är det vanligt att underlåtenhet att följa de tvingande krav som införts är sanktionerat med böter.

Vi har inte kunnat hitta några nationella utvärderingar av de åtgärder som vidtagits och kan därför inte bedöma hur effektiva dessa åtgärder varit. Även om vissa av de länder som varit mest aktiva även tillhör de länder för vilka störst förbättring av betalningstiderna har kunnat observeras går det inte med säkerhet att

fastställa att det finns ett samband mellan de vidtagna åtgärderna och de förbättringar som skett. Det är emellertid troligt att den förbättring som skett i Förenade kungariket, Spanien och Frankrike åtminstone delvis kan förklaras av de åtgärder som vidtagits.

En jämförelse med Sveriges sju största handelspartners utanför EU/EES-området visar att de svenska betalningstiderna är längre än i USA. Australien och Ryssland men kortare än i Indien, Kina, Turkiet och Japan.

1.5 Alternativa finansieringslösningar

Utöver rena krediter erbjuder marknaden ett antal olika finansieringslösningar som grundar sig på obetalda kundfakturor. Omsättningen av kundfakturor till pengar görs normalt antingen genom att fordringar överläts eller genom att fordringar belånas.

Såväl typen av finansieringstjänst, omfattningen av denna som skälet för att använda den kan variera mellan olika företag. I den ena änden finns mindre företag med ett omedelbart behov av likvida medel som överlåter enskilda kundfakturor. I den andra änden finns företag där överlåtelsen eller belåningen av kundfordringarna utgör en del av en mer genomgripande företagsekonomisk strategi.

Under senare tid har det blivit vanligare med s.k. omvänd factoring. Denna tjänst innebär att en köpare erbjuder sina leverantörer att via ett finansbolag erhålla betalning av sin fordran i samband med leverans, mot en viss ersättning till finansbolaget. Genom att köparens kreditvärdighet ligger till grund för avtalsvillkoren blir lösningen emellertid billigare för säljaren än vid traditionell fakturabelåning eller fakturaköp.

Av de företag som har besvarat frågeformuläret är det endast 3 % som uppger att man alltid eller oftast förstärker sin likviditet genom att sälja eller belåna obetalda fakturor. De flesta företagen (93 %) överlåter eller belånar aldrig sina fakturor. Samtidigt ger tillgänglig statistik vid handen att volymen på factoringtjänsterna i Sverige uppgår till betydande belopp (28 miljarder euro 2014). Vi har inte haft möjlighet att diskutera saken med företrädare för finansbolagen.

2 Förkortningar

2.1 Landförkortningar

AT	Österrike
BE	Belgien
BG	Bulgarien
CH	Schweiz
CY	Cypern
CZ	Tjeckien
DE	Tyskland
DK	Danmark
EE	Estland
EL	Grekland
ES	Spanien
FI	Finland
FR	Frankrike
HR	Kroatien
HU	Ungern
IE	Irland
IS	Island
IT	Italien
LI	Liechtenstein
LT	Litauen
LU	Luxemburg
LV	Lettland
MT	Malta
NL	Nederländerna
NO	Norge
PL	Polen
PT	Portugal
RO	Rumänien

SI	Slovenien
SE	Sverige
SK	Slovakien
UK	Förenade kungariket ¹

2.2 Övriga förkortningar

B2B	Omsättning av varor och tjänster mellan två näringsidkare
B2PA	Omsättning av varor och tjänster mellan en näringsidkare och en offentlig myndighet
EPI	European Payment Index
EPR	European Payment Report
SCB	Statistiska centralbyrån

¹ Förenade kungariket utgörs av England, Skottland och Wales samt Nordirland

3 Inledning

3.1 Uppdraget

Utredningens uppdrag är att ta fram ett underlag i frågan om betalningstider i näringslivet. Utgångspunkten för utredningen är vad som hänt sedan direktivet om bekämpande av sena betalningstider i näringslivet genomfördes i svensk rätt den 16 mars 2013. I utredningens uppdrag ingår att göra en analys av vad som hänt såväl i Sverige som i Europa vad gäller betalningstiderna för att undersöka vilka effekter lagstiftningen haft.

I uppdraget ingår att

- Kartlägga hur betalningstiderna i Sverige ser ut generellt sett, men även hur betalningstiderna ser ut inom olika branscher.
- Undersöka orsaken till aktuella betalningstider.
- Göra en utblick över hur andra medlemsstater har genomfört EU-direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner med avseende på betalningstider, men också över eventuell förekomst av lagstiftning eller andra åtgärder avseende betalningstider på övriga för svenska företag viktiga marknader. I detta ingår även att redogöra och analysera vilka effekter eventuella åtgärder har haft.
- Kartlägga och belysa förekomsten av alternativa finansieringslösningar som förbättrar de utsatta företagens likviditet.

Uppdraget är således begränsat till att ta fram ett beslutsunderlag och några förslag på åtgärder ska inte lämnas inom ramen för uppdragets fullgörande.

3.2 Disposition

Betänkandet består av tre huvudsakliga delar. Den första delen består av en kartläggning av betalningstiderna i Sverige. Denna del innehåller en redogörelse för resultatet av den undersökning SCB utfört på utredningens uppdrag. I den andra delen görs en internationell utblick där betalningstiderna i Sverige sätts i relation till situationen i övriga EU/EES-länder samt några av Sveriges viktigaste handelspartners utanför EU. I den sista och tredje delen redogörs för de alternativa finansieringslösningar som företagen kan utnyttja för att förbättra sin likviditet.

Betänkandet inleds med en kortare redogörelse för de två tidigare utredningar om betalningstider i näringslivet som genomfördes 2007² respektive 2012³, en sammanfattning av direktivet om bekämpande av sena betalningar samt en redogörelse för hur betalningsvillkor regleras i svensk rätt i dag.

² Betalningstider i näringslivet (SOU 2007:55).

³ Snabbare betalningar (SOU 2012:11).

4 Bakgrund

4.1 Direktivet om bekämpande av sena betalningar

Det första direktivet om bekämpande av sena betalningar antogs 2000⁴ och innehöll bestämmelser om ränta vid sen betalning, återtagandeförbehåll och indrivning av obestridda fordringar. Efter en utvärdering av detta direktiv antogs 2011⁵ en omarbetad och mer långtgående version. Direktivet från 2011 är alltså gällande.

Direktivet är ett minimidirektiv och medlemsstaterna får behålla eller sätta i kraft bestämmelser som är mer gynnsamma för borgenären än de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet.⁶ I avsnitt 4.3.2 redogörs för de fall där det i svensk författning ställs krav som går utöver de som följer av direktivet.

Tillämpningsområde

Direktivet gäller för betalningar vid handelstransaktioner, dvs. transaktioner mellan två näringsidkare eller mellan en näringsidkare och en offentlig myndighet som leder till leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot ersättning. Regleringen omfattar således inte betalningar i konsumentförhållanden eller mellan myndigheter.

Gemensamma regler

De flesta av direktivets regler är tillämpliga såväl vid avtal mellan näringsidkare, som vid avtal mellan näringsidkare och offentlig

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/35/EG av den 29 juni 2000 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner.

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner.

⁶ Artikel 12.3.

myndighet. Medlemsstaterna är därför skyldiga att införa generella regler som garanterar att

- borgenären automatiskt har rätt till dröjsmålsränta samt förseningsavgift om 40 euro vid sen betalning,
- borgenären har rätt till ersättning för indrivningskostnad som överstiger 40 euro,
- godkännande och kontroll av varan eller tjänsten inte får pågå mer än 30 dagar om inte annat uttryckligen avtalats,
- avtalsvillkor eller bruk som är grovt oskäligen mot borgenären antingen inte är verkställbara eller berättigar till skadestånd,
- en exekutionstitel ska kunna erhållas inom 90 dagar vid obestridda fordringar.

Regler för transaktioner mellan två näringsidkare

Vid transaktioner mellan näringsidkare ska medlemsstaterna införa regler som garanterar att betalningsperioden inte får överstiga 60 dagar om inte annat uttryckligen avtalats.

Regler för transaktioner mellan näringsidkare och offentlig myndighet

Vid transaktioner där gäldenären är en offentlig myndighet ska medlemsstaterna införa regler som garanterar att betalningsperioden inte överstiger 30 dagar. Betalningsperioden får dock uppgå till 60 dagar för offentliga myndigheter som bedriver ekonomiskt verksamhet av industriell eller kommersiell natur samt för offentliga organ som tillhandahåller hälso- och sjukvård. Motsvarande gäller om det objektivt sett är motiverat mot bakgrund av avtalets särskilda karaktär. Slutligen innebär direktivet att räntesatsen för dröjsmålsräntan inte får understiga summan av referensräntan och åtta procentenheter.

4.2 Tidigare utredningar om betalningstider i näringslivet

4.2.1 Åtgärder mot sena betalningar - genomförande av EG-direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (Ds 2001:56)

Inför genomförandet av det ursprungliga direktivet tog Justitiedepartementet fram en promemoria. Av denna framgår att genomförandet inte bedömdes föranleda några större ändringar av svensk rätt. De ändringar som föreslogs rörde främst att diskontot skulle ersättas av en referensränta baserad på Riksbankens reporänta. Därutöver innehåller promemorian förslag om en automatisk rätt till dröjsmålsränta vid sen betalning samt förslag om att avtalslagens bestämmelser om fortsatt användning av oskäligen avtalsvillkor även ska vara tillämpligt när staten, en kommun eller ett annat offentligt organ köper, leasar, hyr eller på annat sätt skaffar varor eller tjänster.

4.2.2 Betalningstider i näringslivet (SOU 2007:55)

Regeringen gav år 2006 en särskild utredare i uppdrag att kartlägga problemen med sena betalningar och långa betalningstider i näringslivet. Utredningen skulle även analysera om det fanns ett åtgärdsbehov.

Som ett led i sin kartläggning av betalningstiderna uppdrog utredningen åt SCB att genomföra enkät- och intervjuundersökningar riktade till företag och företagsledare. Enkätundersökningen omfattade 3 000 små och medelstora företag och genomfördes under perioden september 2006 till mars 2007. Undersökningen gjordes i två steg, där den senare innebar en fördjupad uppföljningsundersökning. Syftet var att få ökad kunskap om omfattningen av långa betalningstider, orsakerna till att företag avtalar om långa betalningstider och betalar för sent samt vilka konsekvenser detta får för företagen. Av de företag som besvarade enkäten ombads 300 stycken att ange betalningstiden för ett antal särskilt utvalda fakturor. En intervjuundersökning genomfördes med representanter från företagsledningen i ett antal storföretag. Syftet med intervju-

undersökningen var dels att få ökad kunskap om orsaker till långa betalningstider och sena betalningar från stora företag, dels en uppfattning om företagens policy gällande kredittider.

Utredningen presenterade sitt betänkande i september 2007, *Betalningstider i näringslivet* (SOU 2007:55). Av kartläggningen framgick att betalningstiderna generellt inte var så långa i Sverige som i många andra europeiska länder. Samtidigt stod det klart att det i viss utsträckning även i Sverige förekommer både långa avtalade betalningstider och betalningsförseningar. Detta bedömdes kunna utgöra ett samhällsproblem. Sammantaget ansåg utredningen dock inte att det fanns skäl att föreslå författningsändringar. I stället rekommenderade utredningen att utvecklingen av betalningstiderna skulle följas och återkommande kontrolleras samt att Sverige skulle delta i det internationella samarbetet för att om möjligt öka möjligheterna för svenska företag att få betalt snabbare från utländska kunder.

Enligt utredningen borde det dock övervägas om avgifterna för betalningspåminnelse, ersättning för inkassokostnader och dröjsmålsränta borde gå från att vara utformade för att täcka gäldenärens kostnader vid utebliven betalning till att i stället ses som sanktioner. Med ett sådant förändrat synsätt skulle kostnaderna för borgenären vid en försenad betalning höjas rejält i syfte att fungera som ett effektivt incitament för att betala sina fakturor i tid.

En annan åtgärd som enligt utredningen borde övervägas var att ålägga de större företagen att i sin redovisning ange exempelvis genomsnittlig betalningstid eller antalet skulder som betalats för sent. Utredningen var emellertid tveksam till om effekterna av en sådan åtgärd skulle kunna motivera den ökade administration detta skulle leda till för de berörda företagen.

En redogörelse för resultatet av utredningens enkät och intervjuundersökningar har vävt in i avsnitt 5 i betänkandet.

4.2.3 Snabbare betalningar (SOU 2012:11)

Regeringen tillsatte 2011 ytterligare en utredning som fick i uppdrag att ta fram ett förslag till hur det omarbetade direktivet⁷ om bekämpande av sena betalningar skulle genomföras i svensk rätt. Förutom att ta ställning till behovet av författningsändringar som föranleddes av ändringarna i direktivet fick utredaren föreslå andra åtgärder i syfte att mildra effekterna av sena betalningar. I uppdraget ingick även att göra en översyn av storleken på den ersättning som en borgenär har rätt till vid olika typer av indrivningsåtgärder.

Utredningen övervägde att genomföra en uppföljande undersökning av betalningstidernas utveckling, men avstod från detta eftersom andra undersökningar, bl.a. Intrum Justitias European Payment Index, indikerade att inga större förändringar skett sedan år 2006.

I syfte att genomföra direktivet föreslog utredningen att en fordran på betalning av varor och tjänster, i förhållanden mellan näringsidkare, ska förfalla till betalning senast 60 dagar efter det att borgenären har krävt betalning. En betalningsperiod som överstiger 60 dagar föreslogs endast vara tillåten om borgenären uttryckligt godkänt det. När gäldenären är en myndighet föreslogs att betalningsperioden inte ska överstiga 30 dagar. I enlighet med direktivets krav föreslogs även att rätten till dröjsmålsränta vid sen betalning inte ska gå att avtala bort samt att om gäldenären är en myndighet ska dröjsmålsräntan uppgå till minst referensräntan med ett tillägg på åtta procentenheter. Slutligen föreslogs att borgenären automatiskt har rätt till en förseningsavgift om 450 kronor.

Vid sidan av de åtgärder som krävdes för att införliva direktivet övervägde utredningen om det fanns anledning att föreslå kompletterande åtgärder för att förkorta betalningstiderna i Sverige. Utredningen konstaterade dock att det saknades skäl för att det allmänna skulle vidta åtgärder för att få till stånd en frivillig uppförandekod.⁸

Utredningen ansåg att det inte heller fanns skäl att införa ytterligare ekonomiska sanktioner vid betalningsförseningar. Skälet till

⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv (2011/7/EU) av den 16 januari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner. Detta direktiv är en omarbetning av direktiv (2000/35/EG) om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner som tidigare genomförts i svensk rätt (prop. 2001/02:132).

⁸ SOU 2012:11 s. 154 ff.

detta var att striktare kontroll påverkar företagens konkurrenskraft i Europa och att Sverige därför bör avvakta kommissionens rapport om genomförandet av direktivet i stället för att införa nationella särlösningar.⁹

I utredningen från 2007 diskuterades om det borde införas ett informationskrav på större företag. Ett sådant krav skulle i så fall innebära att större företag i sin redovisning skulle ange exempelvis genomsnittlig betalningstid eller uppgift om antalet skulder som betalats för sent. I betänkandet från 2012 gjordes samma bedömning som tidigare och det ansågs tveksamt om effekterna av en sådan åtgärd skulle kunna motivera den ökade administration detta skulle leda till för de berörda företagen.

För att informera om de nya författningsändringarna och effekterna av sena betalningar föreslog utredningen att en webbportal skulle skapas. Detta föreslogs ske genom att webbplatsen verksamst.se skulle förse med information om betalningstider och krediter. Information skulle tas fram av Tillväxtverket i samarbete med Kronofogdemyndigheten, Datainspektionen, Exportrådet och näringslivets branschorganisationer.

4.3 Genomförande av direktivet i svensk rätt

4.3.1 Regeringens proposition 2001/02:132 Direktivet om sena betalningar

Direktivet från 2000 föranledde inga omfattande förändringar i svensk rätt då lagstiftningen i stor omfattning redan uppfyllde direktivets krav.¹⁰ I vissa delar var den svenska regleringen även mer förmånlig för borgenären och det ansågs inte finnas anledning att förändra detta. Det gällde bland annat från vilken dag dröjsmålsränta ska utgå. Enligt 2000 års direktiv ska dröjsmålsränta utgå från dagen efter fakturans förfallodag medan det av räntelagen¹¹ framgår att dröjsmålsränta ska utgå från och med förfallodagen. Även när det gäller fastställande av när förfallodagen infaller är den svenska

⁹ Ibid. s. 155.

¹⁰ Prop. 2001/02:132, s. 31

¹¹ Se 3 § räntelagen

lagstiftningen mer gynnsam för borgenären än direktivet. Enligt direktivet infaller förfallodagen 30 dagar efter att gäldenären mottagit fakturan, om en förfallodag inte har avtalats. Enligt räntelagen¹² infaller denna tidpunkt 30 dagar efter det att borgenären skickade fakturan.

4.3.2 Regeringens proposition 2012/13:36 Snabbare betalningar

Regeringen följde i stora delar utredningens förslag (se avsnitt 4.2.3) men gick i vissa delar längre. Till skillnad från utredningen föreslog regeringen att 30 dagars betalningstid ska gälla såväl mellan näringsidkare och en offentlig aktör som mellan två näringsidkare. Om inget annat avtalats ska en fordran betalas 30 dagar efter det att krav på betalning har framställts. Här går således den svenska lagstiftningen längre än vad som krävs enligt direktivet. I förhållanden mellan näringsidkare kan den avtalade betalningstiden dock överstiga 30 dagar om borgenären uttryckligen godkänt det. En offentlig aktör får inte avtala om betalningstider som överstiger 30 dagar.

Direktivets möjlighet att ge vissa typer av myndigheter¹³ rätt till en betalningstid om 60 dagar har sålunda inte utnyttjats av Sverige. Direktivet medger även att offentliga myndigheter avtalar om betalningstider som överstiger 30 dagar när det är objektivt motiverat mot bakgrund av avtalets särskilda karaktär.¹⁴ Inte heller denna möjlighet har utnyttjats av Sverige. En offentlig myndighet kan således inte avtala om en betalningstid som överstiger 30 dagar.

Övriga författningsändringar ligger i linje med direktivets minimikrav. Detta gäller bland annat krav på att rätten till dröjsmålsränta inte ska gå att avtala bort, nivån på dröjsmålsräntan när gäldenären är en myndighet och en automatisk rätt till förseningsavgift om 450 kronor.

Regeringen har inte gått vidare med utredningens förslag om att ge Tillväxtverket i uppdrag att komplettera informationen på verk-

¹² Se 4 § första stycket räntelagen

¹³ Enligt artikel 4.4 i direktivet finns en sådan möjlighet för offentlig myndighet som bedriver ekonomisk verksamhet av industriell eller kommersiell natur samt för offentliga organ som tillhandahåller hälso- och sjukvård.

¹⁴ Se artikel 4.6.

samt.se med information om betalningstider och företagens rättigheter vid försenade betalningar.

Författningsändringarna trädde i kraft den 16 mars 2013.

4.4 Föreslagna, men ej genomförda, förändringar

4.4.1 Promemoria om tvingande betalningstider i näringslivet

Under riksdagsbehandlingen av propositionen Snabbare betalningar (prop. 2012/13:36) tillkännagav riksdagen att regeringen skulle återkomma med förslag om hur de små och medelstora företagens ställning fortsatt kan stärkas avseende betalningstider, däribland med förslag till lagstiftning som inte tillåter längre betalningsfrister än trettio dagar i förhållanden näringsidkare emellan.¹⁵ Justitiedepartementet tog år 2013 fram ett sådant förslag till skärpning av lagstiftningen och remitterade detta.

Ett flertal remissinstanser framförde kritik mot förslaget och motsatte sig att skärpningen skulle genomföras. Kritiken rörde främst förslaget att avtalsfriheten, försämrad internationell konkurrenskraft samt att affärsmodellerna inom vissa branscher krävde längre avtalstider för att fungera.

Några ytterligare åtgärder har inte vidtagits med anledning av riksdagens tillkännagivande.

¹⁵ Bet. 2012/13:CU6 och rskr. 2012/13:144.

5 Kartläggning av betalningstider i Sverige

5.1 Enkätundersökningen

På utredningens uppdrag har SCB genomfört en enkätundersökning. Det huvudsakliga syftet med undersökningen har varit att ta fram aktuell information om betalningstiderna i Sverige. Ytterligare ett syfte har varit att få information om hur betalningstiderna utvecklats över tid. Ett antal centrala frågeställningar har därför formulerats i enlighet med den undersökning som SCB genomförde 2006 inom ramen för ett motsvarande uppdrag från utredningen om betalningstider i näringslivet¹⁶. Undersökningen syftade slutligen till att få information om effekterna av de författningsändringar som infördes 2013 företagens användning av alternativa finansieringslösningar.

Populationen utgjordes av de företag i Sverige som fakturerar andra företag eller offentliga myndigheter, dvs. har andra företag som kunder. Urvalet bestod av 3 983 företag och det var totalt 1 595 företag som besvarade enkäten. För en mer utförlig beskrivning av undersökningen hänvisas till den tekniska rapporten i bilaga 3.

För branscher finns två olika uppdelningar. Dels har vi fördelat svaren efter vilken SNI-kod det svarande företaget har. Denna uppdelning fördelas på fyra olika branscher. Dels har vi fördelat svaren efter inom vilken bransch det svarande företaget uppgett att de har sina största kunder. Denna uppdelning fördelas på 19 branscher.

¹⁶ SOU 2007:55

Redovisningen av undersökningsresultatet har delats upp i fyra delar, avtalade betalningstider, sena betalningar, effekter av 2013 års författningsändringar samt alternativa finansieringslösningar. För de frågeställningar där vi haft tillgång till motsvarande information från 2006 års undersökning har jämförelsen vävts in i respektive avsnitt.

När det gäller jämförelsen med undersökningen från 2006 kan följande framhållas. I undersökningen från 2006 ingick inte stora företag i urvalet. För samtliga jämförelser gäller därför att det inte är möjligt att följa utvecklingen för de stora företagen. I vår undersökning har frågeformuläret på SCB:s inrådan utgått från att den som svarat ska ha möjlighet att välja alternativet vet ej/kan inte svara. Syftet har därmed varit att uppnå en hög precision i erhållna svar. Den kartläggning som gjordes 2006 utgick från att den som svarar väljer något av de tillgängliga svarsalternativen. Det har därför inte varit möjligt att välja alternativet vet ej/kan inte svara. Även i andra avseende skiljer sig kartläggningen från 2006 från den som gjorts nu. Det gäller insamlingsmetod och utformningen av vissa frågeställningar. Jämförelser ska därför göras med försiktighet. I syfte att kunna göra jämförelser med kartläggningen från 2006 har jämförelserna gjorts genom att den andel av företagen som valt alternativet vet ej/kan inte svara i 2016 års kartläggning har rensats bort. Den procentuella fördelningen på olika svarsalternativ har i dessa fall beräknats med utgångspunkt från det totala antalet svarande som har kunnat besvara frågan utan att välja alternativet vet ej/kan inte svara.

Som kommer att framgå i den följande framställningen finns det en klar skillnad mellan hur stora och mindre företag ser på en viss frågeställning. De mindre företagen representerar ett större antal företag i den totala populationen och deras svar väger därför mycket tyngre när man räknar fram ett vägt genomsnitt. Detta innebär att om det skett en förändring i företagsstrukturen under de senaste tio åren skulle en jämförelse mellan resultatet från 2006 års undersökning och den undersökning som nu genomförts kunna bli missvisande för de frågor där de stora och de mindre företagen har olika uppfattning. Vi har därför kontrollerat om det skett en förändring av företagsstrukturen som skulle kunna påverka resultatet. Antalet företag har visserligen ökat sedan 2006 men fördelningen av de olika företagsstorlekarna har inte ändrats i en sådan omfatt-

ning att en jämförelse mellan de två undersökningarna blir missvisande.

5.2 Kredit eller kontantbetalning

I Sverige är det en mycket liten del av företagens försäljning av varor och tjänster till andra företag eller till offentliga myndigheter som betalas direkt vid leverans. Vår undersökning visar att 96 % av försäljningen faktureras för betalning efter leverans. Detta gäller i stort sett oavsett om man delar upp svaren på företagsstorlek, bransch eller på annat sätt. Högst andel (8 %) kontantbetalning återfinns inom exportintensiva företag och lägst andel (1 %) i byggbranschen.

Hur avtalade betalningstider och sena betalningar utvecklas är därmed en fråga som påverkar alla varu- och tjänsteproducerande företag i Sverige.

5.3 Avtalade betalningstider

5.3.1 Betalningstidens längd

Den normala avtalade betalningstiden i Sverige är 30 dagar. Jämfört med 2006 har avtalstiden ökat med 3 dagar. Längst avtalstider har medelstora företag som säljer varor och tjänster till stora företag, där det är normalt med 40 dagars betalningstid. Kortast avtalstider finner vi mellan mikroföretag som vanligtvis avtalar om en betalningstid på 27 dagar. Av tabell 5.1 framgår att det generellt förhåller sig så att avtalstiderna ökar med storleken på kunden. Mikroföretag har i genomsnitt 28 dagar på sig att betala sina fakturor medan stora företag har förhandlat sig till ytterligare 4 dagars kredit.

Jämfört med situationen för tio år sedan har avtalstiderna ökat för såväl mikroföretag, småföretag som medelstora företag. Framför allt är det de avtalade betalningstiderna mellan medelstora företag och stora företag som ökat. De medelstora företagen får nu vänta på sin betalning nästan en vecka längre än vad som var fallet 2006.

Tabell 5.1 Normal avtalad betalningstid fördelat på leverantörens storlek och kundgrupp, uppgifter för 2006 inom parentes, dagar¹⁷

<i>Leverantör</i>	<i>Kundgrupp</i>					
	Mikroföretag	Små företag	Medelstora företag	Stora företag	Offentlig sektor	Samtliga kundtyper
Mikroföretag	27 (25)	28 (25)	30 (27)	31 (28)	29 (27)	29 (26)
Små företag	29 (27)	30 (27)	31 (29)	35 (31)	30 (29)	31 (29)
Medelstora företag	30 (29)	30 (29)	34 (30)	40 (34)	31 (29)	33 (30)
Stora företag	28	29	31	38	31	31
Samtliga företag ¹⁸	28 (26)	29 (26)	30 (27)	32 (29)	29 (28)	30 (27)

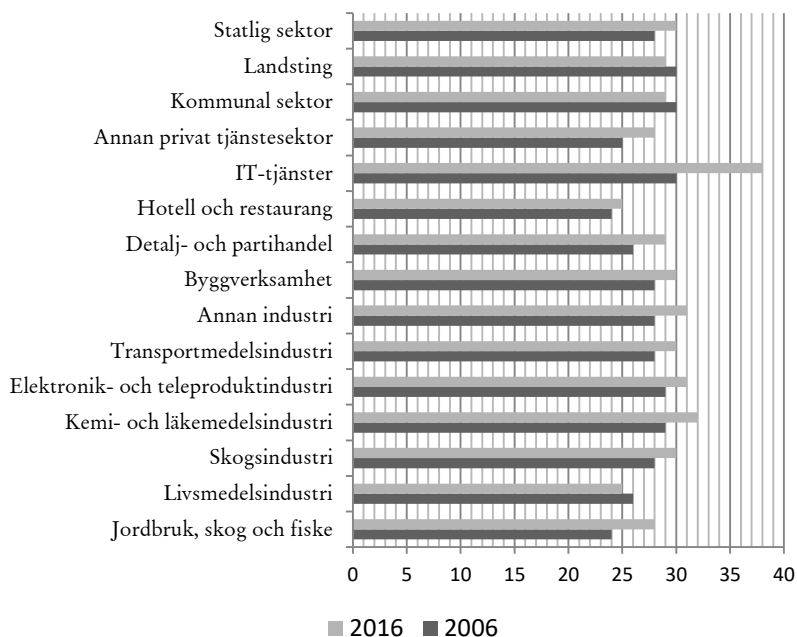
I figur 5.1 har vi fördelat svaren efter inom vilken bransch företagens viktigaste kunder finns. Kortast betalningstider finner vi inom livsmedelsindustrin och hotell- och restaurangbranschen där den vanligaste avtalstiden är 25 dagar. På andra sidan skalan hittar vi företag som säljer IT-tjänster vars kunder i genomsnitt har 38 dagar på sig att betala. För alla övriga branscher är den genomsnittliga avtalstiden mellan 28 och 31 dagar. Även om man tittar på den förändring som skett sedan 2006 är det små skillnader mellan branscherna. Inom de allra flesta branscher har de avtalade betalningstiderna ökat med mellan 1 och 3 dagar.

För företag som säljer till livsmedelsindustrin, landstingen och den kommunala sektorn har avtalstiderna emellertid blivit något kortare och för företag med kunder inom jordbruk, skog och fiske samt IT-tjänster har avtalstiderna ökat mer än genomsnittet.

¹⁷ SOU 2007:55 s. 70

¹⁸ Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

Figur 5.1 Normal avtalad betalningstid fördelat på företagens viktigaste kundgrupper, dagar¹⁹

För vissa företagstyper är avtalstiderna något längre än för genomsnittet. Som framgått ovan ökar avtalstiderna med storleken på kunden och det är därför naturligt att företag som är beroende av stora företag har avtalstider över genomsnittet. Även bland de exportintensiva företagen är avtalstiderna något längre. Det går dock inte att säga om detta beror på att utländska kunder kräver längre kredittid än svenska eller om det finns andra skäl, t.ex. att exportintensiva företag normalt är större och också har större företag som kunder. Med 33 dagars genomsnittlig betalningstid ligger de exportintensiva företagen dock i paritet med genomsnittet för de medelstora företagen, vilket talar för att den senare förklaringen inte är oväsentligt.

¹⁹ SOU 2007:55 s. 72

Tabell 5.2 Normal avtalad betalningstid fördelat på företagstyp, dagar

Företagstyp	Betalningstid
Beroende av stora företag	32
Beroende av få kunder	31
Exportintensiva företag	33
Samtliga företag	30

Andelen fakturor med långa betalningstider ökar med storleken på leverantören. Av tabell 5.3 följer att 13 % av mikroföretagens fakturor har en betalningstid som överstiger 31 dagar medan motsvarande andel för de stora företagen är 34 %. Detta samband beror antagligen på att större företag i högre omfattning har stora företag som kunder och, som framgår i avsnitt 5.3.3, att det är vanligare att stora företag utsatts för påtryckningar från företag i dominerande ställning. Även bland företag som främst har stora företag som kunder är det betydligt fler som anger att de utsatts för påtryckningar än vad som är fallet för genomsnittet.

Jämfört med 2006 tyder vår undersökning på att andelen fakturor med långa betalningstider ligger kvar på ungefär samma nivå. En viss ökning av andelen fakturor med avtalstider som 60 dagar kan dock observeras.

Tabell 5.3 Andel fakturor med långa avtalade betalningstider fördelat på leverantörens företagsstorlek, uppgifter för 2006 inom parentes, procent²⁰

	Mikroföretag	Små företag	Medelstora företag	Stora företag	Samtliga företag ²¹
Mellan 32 och 59 dagar	10 (14)	15 (14)	19 (20)	21	11
60 dagar eller längre	3 (3)	7 (5)	13 (10)	13	4

Av tabellen nedan framgår att högst andel fakturor med långa avtalade betaltider förekommer bland exportintensiva företag. Totalt 34 % av deras fakturor har en betalningstid som överstiger 31

²⁰ SOU 2007:55 s. 73

²¹ Kolumnen redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

dagar. Även bland underleverantörer till stora företag är andelen högre än genomsnittet.

Tabell 5.4 Andel fakturor med långa avtalade betalningstider fördelat på företagstyp, procent²²

	Företag beroende av få kunder	Underleverantörer till stora företag	Exportintensiva företag	Samtliga företag ²³
Mellan 32 och 59 dagar	12 (12)	13 (11)	20 (24)	11
60 dagar eller längre	7 (4)	9 (5)	14 (7)	4

Tabell 5.5 visar att andelen fakturor med långa betalningstider fördelar sig förhållandevis jämnt mellan leverantörens branschtillhörighet. Inom branschen företagsinriktade tjänster är andelen avtal med betalningstider som överstiger 60 dagar något vanligare än genomsnittet samtidigt som det är ovanligt med långa betalningstider inom byggsektorn. Jämfört med 2006 tycks även andelen fakturor med en betalningstid mellan 32 och 59 dagar ha minskat något inom byggsektorn.

Tabell 5.5 Andel fakturor med långa avtalade betalningstider fördelat på leverantörens branschtillhörighet, uppgifter för 2006 inom parentes, procent²⁴

	Tillverkningsindustri	Byggverksamhet	Partihandel	Företagsinriktade tjänster	Samtliga företag ²⁵
Mellan 32 och 59 dagar	12 (13)	9 (16)	13 (17)	11 (12)	11
60 dagar eller längre	5 (5)	1 (1)	5 (4)	7 (3)	4

²² SOU 2007:55 s. 73

²³ Kolumnen redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

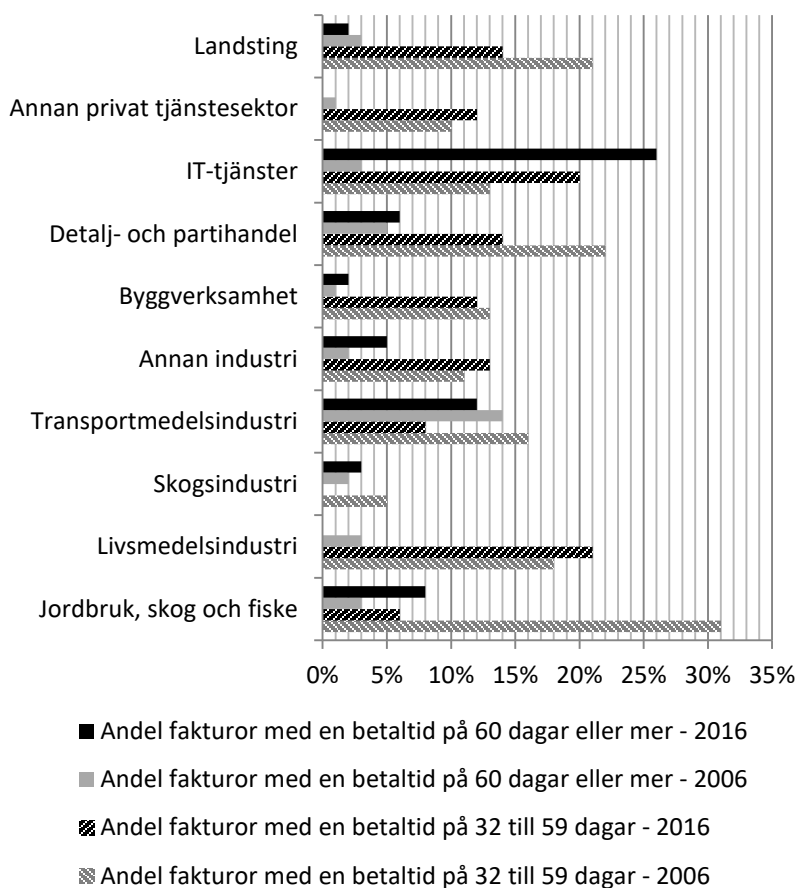
²⁴ SOU 2007:55 s. 73

²⁵ Kolumnen redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

Fördelar man svaren efter inom vilken bransch leverantörens viktigaste kundgrupp finns är det vissa branscher som sticker ut. Som framgår av figur 5.2 har närmare hälften av alla fakturor inom sektorn IT-tjänster en betaltid som överstiger 31 dagar och av dessa är det en fjärdedel som har en betalningstid som överstiger 60 dagar. Även inom transportmedelsindustrin är det vanligare med långa betalningstider då lite drygt var tionde faktura har en betalningstid som överstiger 60 dagar. Jordbruk, skog och fiske är en annan bransch där undersökningen tyder på att det är vanligare med betalningstider som överstiger 60 än vad som gäller för genomsnittet. Slutligen kan vi konstatera att var femte faktura inom livsmedelsindustrin har en betalningstid mellan 32 och 60 dagar. Som framgick av figur 5.1 är det dock så att den genomsnittliga avtalade betalningstiden i livsmedelsindustrin är 25 dagar. Att så är fallet samtidigt som andelen fakturor med en avtalstid mellan 32 och 59 dagar är förhållandevis hög tyder på att det i livsmedelsindustrin även är vanligt med avtalstider som klart understiger 31 dagar.

Jämfört med hur det såg ut 2006 skiljer sig utvecklingen i branscherna åt. Inom vissa branscher har andelen fakturor med långa betalningstider generellt sett minskat. Detta gäller för företag som levererar till landstingen och transportmedelsindustrin. Inom detalj- och partihandeln, byggsektorn samt inom jordbruk, skog och fiskesektorn har andelen fakturor med en betalningstid som överstiger 60 dagar minskat samtidigt som andelen med en betalningstid mellan 32 och 59 dagar ökat. Slutligen finns det branscher där vi kan konstatera att en generell ökning skett. Detta gäller för IT-tjänster och annan industri.

Figur 5.2 Andel fakturor med långa avtalade betalningstider fördelat på företagets viktigaste kundgrupper, procent²⁶

5.3.2 Konsekvenser av långa avtalade betalningstider

Kundernas krav på långa avtalade betalningstider påverkar framförallt företagets likviditet och lönsamhet. Av tabell 5.6 framgår att 73 % av företagen bedömer att de långa betalningstiderna har mycket eller ganska stor påverkan på deras likviditet och att 47 % bedömer att de långa avtalstiderna har mycket eller ganska stor

²⁶ SOU 2007:55 s. 75. I diagrammet redovisas endast de branscher för vilka tillräckligt antal svar avgivits.

påverkan på företagets lönsamhet. En tredjedel av företagen bedömer att de långa betalningstiderna har mycket eller ganska stor betydelse för möjligheten att öka antalet anställda.

Tabell 5.6 Företagens bedömningar av konsekvenserna av kunders krav på långa avtalade betalningstider på lönsamhet, räntekostnader, likviditet och möjligheten att öka antalet anställda, procent²⁷

	Mycket stor betydelse	Ganska stor betydelse	Ganska liten betydelse	Ingen betydelse
Lönsamhet	13	34	36	17
Räntekostnader	10	20	39	31
Likviditet	39	34	17	10
Antalet anställda	13	19	35	33

För möjligheten att öka antalet anställda är kundernas krav på långa avtalade betalningstider främst ett problem för mikro- och småföretag, se tabell 5.7. Mer än vart tredje mikroföretag och mer än vart fjärde småföretag bedömer att de långa betalningstiderna har mycket eller ganska stor betydelse för deras möjlighet att öka antalet anställda. För de medelstora och stora företagen är det mindre än 10 % som bedömer att krav på långa betaltider påverkar deras möjlighet att öka antalet anställda.

När det gäller lönsamhet, räntekostnader och likviditet verkar konsekvenserna av de långa avtalstiderna slå ganska lika oavsett storlek på företaget.

²⁷ SOU 2007:55 s. 80

Tabell 5.7 Företagens bedömningar av konsekvenserna av kunders krav på långa avtalade betalningstider på lönsamhet, räntekostnader, likviditet och möjligheten att öka antalet anställda fördelat på företagsstorlek och branschtillhörighet, andel företag som anger mycket eller ganska stor betydelse, uppgifter för 2006 inom parentes, procent²⁸

	Lönsamhet	Räntekostnader	Likviditet	Antalet anställda
<i>Företagsstorlek</i>				
Mikro	45 (44)	26 (35)	75 (63)	37
Små	55 (43)	35 (47)	71 (64)	27
Medel	47 (37)	33 (44)	75 (64)	10
Stora	32	29	69	6
<i>Branschtillhörighet</i>				
Tillverkningsindustri	54 (49)	41 (47)	83 (63)	30
Byggverksamhet	57 (59)	25 (45)	71 (78)	39
Detalj- och partihandel	36 (47)	24 (37)	68 (62)	18
Företagsinriktade tjänster	33 (34)	31 (31)	76 (57)	40
Samtliga företag²⁹	47	30	73	32

Inom branscherna företagsinriktade tjänster och byggverksamhet bedömer cirka 40 % av företagen att de långa avtalstiderna har stor eller ganska stor betydelse för deras möjlighet att öka antalet anställda. Inom detalj- och partihandeln är det hälften så många som gör samma bedömning.

5.3.3 Orsaker till långa avtalade betalningstider

I undersökningen ombads företagen ta ställning till påståenden som kan förklara orsaken till förekomsten av långa betalningstider. I tabell 5.8 framgår hur stor andel av företagen som instämde helt eller delvis i följande sex påståenden.

- Företagen har en betalningsadministration som kräver långa betalningstider.
- Globaliseringen har medfört en anpassning till långa betalningstider i utlandet.

²⁸ SOU 2007:55 s. 81

²⁹ Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

- Krav på längre betalningstider är en konsekvens av att företagens kunder i sin tur kräver längre betalningstider.
- Långa betalningstider är ett viktigt instrument för att uppnå ökad lönsamhet.
- I vår bransch råder speciella förutsättningar som medför att långa avtalade betalningstider krävs för att våra kunder ska hinna avsätta produkterna innan de betalar fakturan.
- Påtryckningar från företag i dominerande ställning medför att underleverantörer tvingas acceptera långa betalningstider.

Av tabell 5.8 framgår att det är krav från företag i dominerande ställning som är den klart viktigaste orsaken till de långa avtalade betalningstiderna. 36 % av företagen instämmer helt i detta påstående. Andra viktiga förklaringar är att företagets betalningsadministration kräver långa betalningstider samt att krav på långa avtalstider högt upp i leveranskedjan ofta sprider sig neråt i kedjan (dominoeffekt).

Tabell 5.8 Företagens bedömning av orsakerna till långa avtalade betalningstider, andel företag som instämmer helt eller delvis, procent

Administrat- ion	Globali- sering	Dominoef- fekt	Ökad lönsam- het	Speciella förutsätt- ningar	Krav från domine- rande företag
20	18	22	11	9	47

Som framgår av tabell 5.9 utgör dominoeffekten en viktigare förklaring ju större företaget är och att globaliseringen är en viktigare förklaringsvariabel för stora företag än för mikroföretag. Det faktum att en större andel medelstora och stora företag instämmer i påståendet att långa avtalstider är ett sätt att uppnå ökad lönsamhet hänger troligen samman med att det är de större företagen som har möjlighet att kräva långa avtalstider av sina mindre leverantörer. För de större företagen, som får en längre kredittid, leder detta till en ökad lönsamhet. För de mindre företagen är situationen dock den omvända då deras lönsamhet minskar ju längre de måste vänta på sin betalning. Det vill säga, hur man besvarar denna fråga hänger samman med hur stark förhandlingsposition man har samt om man svarar som säljare eller köpare.

Tabell 5.9 Företagens bedömning av orsakerna till långa avtalade betalningstider fördelat på företagsstorlek, företagstyp och branschtillhörighet, andel företag som instämmer helt eller delvis, procent

	Administ- ration	Globali- sering	Domino- effekt	Ökad lön- samhet	Speciella förutsätt- ningar	Krav från domine- rande företag
<i>Företagsstorlek</i>						
Mikro	19	15	20	10	8	47
Små	23	28	30	14	11	36
Medel	25	35	43	18	12	55
Stora	25	31	48	21	15	61
<i>Företagstyp</i>						
Beroende av få kunder	25	18	24	9	8	50
Beroende av stora företag	35	15	40	12	11	69
Exportintensi- siva	42	34	37	17	19	68
<i>Branschtillhö- rigbet</i>						
Tillverknings- industri	20	28	29	14	10	50
Byggverk- samhet	19	6	18	10	7	38
Detalj- och partihandel	12	22	22	14	13	51
Företagsinrik- tade tjänster	25	20	25	9	6	53
Samtliga företag³⁰	20	18	22	11	9	47

Det är inte förvånande att det är företag som är beroende av stora företag som i störst omfattning instämmer i påståendet att det är krav från företag i dominerande ställning som leder till långa avtalade betalningstider. Ser man till de exportintensiva företagen visar det sig att det för samtliga påståenden är en högre andel som instämmer än vad som gäller för genomsnittet.

Även om krav från dominerande företag är det påstående som störst andel företag instämmer i oavsett vilken bransch de tillhör tyder undersökningen på att sådana krav är mindre vanligt förekommande inom byggsektorn.

³⁰ Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

Tabell 5.10 Andel företag som angett att påtryckningar från företag i dominerande ställning är orsaken till långa avtalade betalningstider fördelat på företagens viktigaste kundgrupp, andel företag som instämmer helt eller delvis, procent

<i>Kundgrupp</i>	Påtryckningar från dominerande företag
Kemi- och läkemedelsindustri	91
IT-tjänster	76
Livsmedelsindustri	62
Skogsindustri	59
Annan industri	58
Jordbruk, skog och fiske	54
Textilindustri	53
Transportmedelsindustri	51
Detalj- och partihandel	47
Byggverksamhet	46
Elektronik- och teleproduktindustri	40
Hotell- och restaurangverksamhet	38
Kommunal sektor	38
Landsting	31
Annan privat tjänstesektor	28
Finansiell verksamhet	11
Statlig sektor	6

När man fördelar svaren på företagens viktigaste kundgrupp är det många alternativ som har alltför få svar för att man ska kunna dra några säkra slutsatser. I ovanstående tabell har vi därför valt att endast redovisa svaren på alternativet ”Påtryckningar från företag i dominerande ställning medför att underleverantörer tvingas acceptera långa betalningstider”.³¹ Problemen med påtryckningar från dominerande företag är störst inom kemi- och läkemedelsbranschen följt av IT-tjänster, livsmedelsindustrin, skogsindustri och annan industri. Till viss del kan detta antagligen förklaras av att det inom dessa branscher finns många stora företag.

För de övriga alternativen, där tillräckligt många svar erhållits, kan vi konstatera att inom några kundgrupper väger vissa förklaringar tyngre än andra. Detta gäller bland annat för livsmedelsindustrin där 46 % av företagen anger att de längre betaltiderna beror på att företagets egna kunder kräver längre betalningstider. Utslaget på alla företag är det 18 % som anger detta skäl.

Totalt är det endast 7 % av företagen som angett att det råder speciella förutsättningar inom deras bransch som medför att långa

³¹ Även med denna begränsning har kundgrupperna hotell och restaurang, landsting, statlig sektor och förlag och grafisk industri tagits bort på grund av för få svar.

avtalade betalningstider krävs för att kunderna ska hinna avsätta produkterna innan de betalar fakturan. Sedan tidigare känner vi till att dessa förutsättningar bland annat finns inom säsongsbetonade konsumentprodukter och bokbranschen och det är därför inte förvånande att det inom just detalj- och partihandeln är 16 % som angett detta skäl till de långa betalningstiderna.

Tabell 5.11 Andel företag som det senaste året medgett längre betalningstider än 31 dagar till följd av påtryckningar fördelat på företagsstorlek, uppgifter för 2006 inom parentes, procent³²

	Mikro	Små	Medel	Stora	Samtliga företag ³³
Ja, vid flera tillfällen	8	16	22	25	10
Ja, någon enstaka gång	28	50	53	51	33
Totalt	36 (29)	66 (49)	75 (64)	76	43 (33)³⁴

Med tanke på att krav från företag i dominerande ställning utgör den viktigaste förklaringen till långa avtalade betalningstider är det inte förvånande att 43 % av företagen uppger att de vid flera tillfällen eller någon gång gått med på en längre betalningstid än 31 dagar. Andelen för mikroföretag är lägre vilket troligen beror på att dessa har färre kunder samt i mindre omfattning har stora företag som kunder. Bland de medelstora och stora företagen har mer än vart femte företag vid flera tillfällen gått med på längre betaltid efter påtryckningar.

En jämförelse med undersökning från 2006 tyder på att det blivit vanligare att företagen går med på längre betalningstider efter att ha utsatts för påtryckningar. År 2006 var det 33 % av företagen som angav att de vid ett eller flera tillfällen gått med på längre betalningstid efter påtryckningar från kunder. I vår undersökning är motsvarande andel 43 %. Framförallt verkar det ha blivit vanligare att även små företag utsätts för påtryckningar.

³² SOU 2007:55 s. 78

³³ Kolumnen redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

³⁴ Observera att denna siffra inte innehåller uppgifter för stora företag då dessa inte ingick 2006 års undersökning.

Högst andel företag som känt sig tvingade att gå med på längre betalningstider än 31 dagar finns bland de exportintensiva företagen där en tredjedel av företagen har gått med på längre betalningstid efter påtryckningar. Även bland underleverantörer till stora företag kan vi se att det är vanligt att ge efter för påtryckningar då detta är något som en femtedel av företagen i denna grupp gjort vid flera tillfällen. För denna grupp kan vi även se att andelen företag som gett efter för påtryckningar mer än fördubblats under senaste tio åren.

Tabell 5.12 Andel företag som det senaste året medgett längre betalningstider än 31 dagar till följd av påtryckningar fördelat på företagstyp, uppgifter för 2006 inom parentes, procent³⁵

	Företag beroende av få kunder	Underleverantörer till stora företag	Exportintensiva företag	Samtliga företag ³⁶
Ja, vid flera tillfällen	12	21	34	10
Ja, någon enstaka gång	26	32	37	33
Totalt	38 (28)	53 (20)	71 (53)	43 (33)

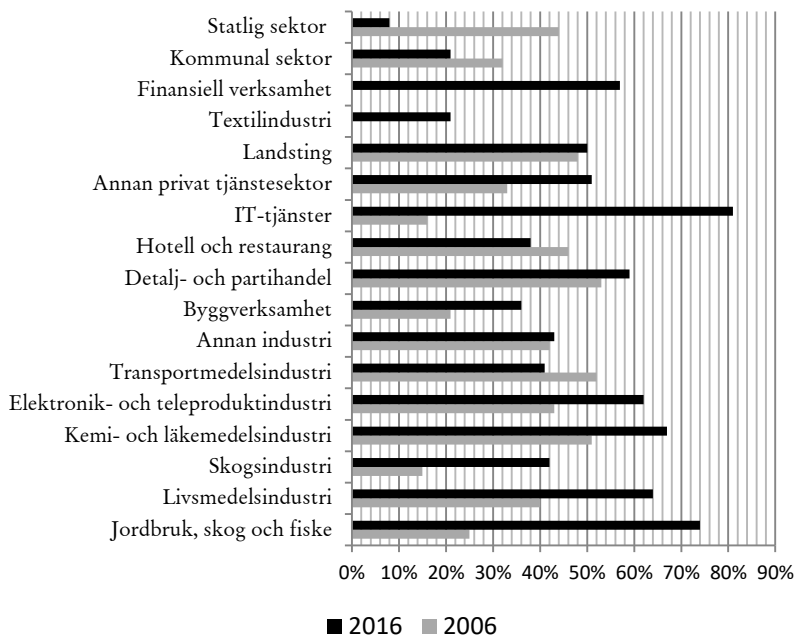
Mer än 60 % av företagen som säljer IT-tjänster och företag inom jordbruk, skog och fiske, livsmedelsindustrin, kemi- och läkemedelsindustrin och elektronik- och teleproduktindustrin har under det senaste året gått med på längre betalningstider till följd av påtryckningar. Det är också inom dessa kategorier vi kan se de största ökningarna jämfört med 2006. Det är dock inte alla branscher som uppvisar ett sämre resultat än för tio år sedan. Bland företagen som levererar till transportmedelsindustrin, hotell- och restaurangsektorn och till den kommunala och statliga sektorn har andelen företag som tvingats gå med på längre betalningstider minskat. Den största minskningen har skett inom den statliga sektorn där påtryckningar om längre betalningstid i stort sett upphört. Även när det gäller den kommunala sektorn borde dock andelen minskat till noll då det sedan 2013 inte längre är tillåtet för offent-

³⁵ SOU 2007:55 s. 78

³⁶ Kolumnen redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

liga aktörer att avtala om betalningstider som överstiger 31 dagar. Av samma anledning är det något förvånande att det fortfarande är drygt 50 % av företagen som har kunder inom landstinget som anger att de efter påtryckningar gått med på betalningstider som överstiger 31 dagar.

Figur 5.3 Andel företag som det senaste året medgett längre avtalade betalningstider än 31 dagar till följd av påtryckningar, företag som angett alternativet vid flera tillfällen och någon enstaka gång fördelat på företagens viktigaste kundgrupper, procent³⁷

³⁷ SOU 2007:55 s. 79. Diagrammet visar andelen företag som angett att de någon enstaka gång eller vid flera tillfällen gått med på en betalningstid längre än 31 dagar. De kundgrupper för vilka tillräckligt antal svar ej erhållits har utelämnats.

5.4 Sena betalningar

5.4.1 Andel försenade betalningar

När vi bad företagen att uppskatta hur stor andel av fakturorna från sina underleverantörer som de själva betalar för sent var det 67 % som uppgav att de betalar alla sina fakturor i tid. Nästan en tredjedel av företagen bedömer att de betalar mellan 1 till 24 % av sina fakturor för sent.

Tabell 5.13 Andel av inkomna fakturor som betalas för sent, procent

0	1-24 %	25-49 %	50-74 %	75-100 %
67	31	2	-	0

Av tabell 5.14 framgår att de mindre företagen är betydligt bättre på att betala i tid än de större. 70 % av mikroföretagen anger att de betalar alla sina fakturor i tid samtidigt som endast 20 % av de stora företagen gör detsamma. Bland de stora företagen är det dessutom 6 % som betalar mer än var fjärde faktura för sent.

Undersökningen ger inte stöd för att betalningsmoralen skulle vara sämre i vissa branscher.

Tabell 5.14 Andel av inkomna fakturor som betalas för sent fördelat på köparens företagsstorlek och branschtillhörighet, procent

	0	1-24 %	25-49 %	50-74 %	75-100 %
<i>Företagsstorlek</i>					
Mikro	70	28	2	-	-
Små	58	40	3	-	-
Medel	41	56	2	1	-
Stora	20	74	6	-	-
<i>Branschtillhörighet</i>					
Tillverkningsindustri	73	26	-	-	-
Byggverksamhet	69	31	-	-	-
Detalj- och partihandel	63	37	-	-	-
Företagsinriktade tjänster	68	32	-	-	-

Trots att två tredjedelar av företagen uppger att de betalar alla sina fakturor i tid är det drygt 80 % av företagen som angett att det förekommit att deras kunder under de senaste 12 månaderna betalat fakturor för sent. Bland de större företagen ökar andelen till närmare 100 %. Detsamma gäller för företag verksamma inom

jordbruk, skog och fiske, elektronik och teleproduktindustri samt textilindustrin. De kunder som är bäst på att betala i tid finns inom den kommunala och statliga sektorn. För företag som främst säljer till statliga och kommunala kunder är det 57 respektive 69 % som anger att de erhållit betalningar för sent under de senaste 12 månaderna.

Av de fakturor som betalas för sent är 76 % försenade upp till nio dagar, 17 % är försenade mellan 10 och 29 dagar och 7 % försenade med mer än 30 dagar. Detta kan delvis bero på att de avtalade betalningstiderna blivit längre. Här kan vi inte se att det skiljer sig nämnvärt mellan olika företagsstorlekar eller leverantörens branschtillhörighet.

Tabell 5.15 Andel av för sent betalda fakturor som betalas mindre eller mer än 10 respektive mer än 30 dagar för sent, uppgifter för 2006 inom parentes, procent³⁸

1 till 9 dagar	76 (44)
10 till 29 dagar	17 (26)
Mer än 30 dagar	7 (10)

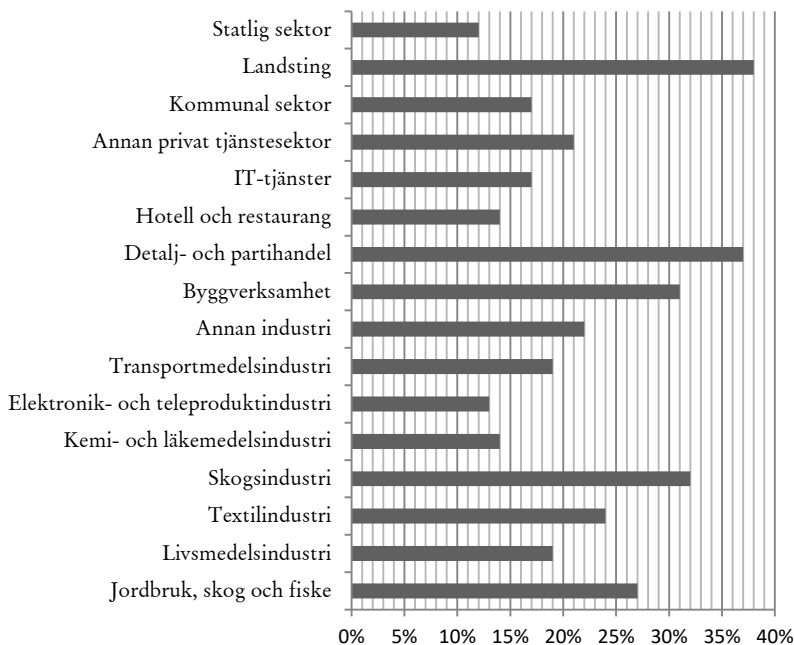
Detta är en fråga som är svår att besvara för många företag. De vet att betalningar kommer för sent men har svårt att bedöma hur stor andel av de sena betalningarna som hamnar inom en viss tidsperiod. Hela 37 % av företagen har inte kunnat uppskatta hur de sena betalningarna fördelar sig mellan de tre tidsperioderna och har därför inte besvarat frågan. Detta problem torde dock ha varit lika framträdande vid undersökningen 2006 och vi bedömer därför att andelen fakturor som betalas mer än nio dagar för sent har minskat under de senaste tio åren. År 2006 betalades 36 % av de för sent betalda fakturorna mer än nio dagar för sent men denna andel har nu minskat till 24 %. Det går inte att säga till hur stor del detta beror på att de avtalade betalningstiderna blivit längre.

Ser man till företagets viktigaste kundgrupper är det vanligare med förseningar som överstiger 9 dagar för företag som har sina viktigaste kunder inom landstingen, detalj- och partihandeln, bygg-

³⁸ SOU 2007:55 s. 89

verksamhet och skogsindustrin. För dessa branscher betalas mer än var tredje faktura mer än 9 dagar för sent.

Figur 5.4 Andel sena fakturor som betalas mer än 9 dagar för sent fördelat på företagens viktigaste kundgrupper, procent

5.4.2 Åtgärder vid sen betalning

Undersökningen visar att det är många företag som inte vidtar några åtgärder när en betalning är försenad. Hälften av företagen som inte fått betalning i tid har under de senaste tolv månaderna valt att inte debitera dröjsmålsränta och cirka 70 % har valt att inte kräva förseningsavgift, överlämna skulden till ett inkassobolag eller ansöka om betalningsföreläggande hos kronofogden.

Av tabell 5.16 framgår att det finns ett tydligt samband mellan storleken på företaget och hur vanligt det är att företaget vidtagit åtgärder när en faktura inte betalats i tid. Ju större företag desto större sannolikhet för att de vidtar åtgärder. Det är till exempel bara 23 % av de stora företagen som valt att inte kräva dröjsmålsränta medan motsvarande andel för mikroföretagen är 58 %.

I och med att det främst är de större företagen som debiterar dröjsmålsränta är det inte förvånande att det också är vanligare att de större företagen utsätts för påtryckningar om att avstå från att kräva dröjsmålsränta. Det faktum att de större företagen normalt har fler kunder är givetvis också något som påverkar sannolikheten för att ha blivit utsatt för påtryckning. Drygt 60 % av de stora företagen uppger att de under de senaste tolv månaderna utsatts för sådana påtryckningar. Totalt sett har vart fjärde företag upplevt påtryckningar från kunder att inte kräva dröjsmålsränta under de senaste tolv månaderna.

Tabell 5.16 Andel företag som under de senaste tolv månaderna aldrig ansökt om betalningsföreläggande, krävt förseningsavgift, vidtagit inkassoåtgärd eller krävt dröjsmålsränta när kunder inte betalat enligt överenskommelse samt andel företag som under det senaste året upplevt påtryckningar från kunder att inte kräva dröjsmålsränta fördelat på företagsstorlek, procent

<i>Företagsstorlek</i>	Betalningsföreläggande	Förseningsavgift	Inkasso	Dröjsmålsränta	Påtryckningar dröjsmålsränta
Mikroföretag	75	69	71	58	22
Små företag	66	59	61	41	37
Medelstora företag	60	58	45	30	50
Stora företag	44	47	28	23	62
Samtliga företag³⁹	73	67	68	54	26

Det finns flera typer av företag som verkar vara mindre benägna att utnyttja sina rättigheter när betalningar inte inkommer i tid. Av tabell 5.17 framgår att exportintensiva företag samt företag som är beroende av få kunder, stora företag eller offentlig sektor oftare väljer att inte vidta någon åtgärd.

De företag som är bäst på att debitera dröjsmålsränta är istället företag som är beroende av små företag. Det är 61 % av dessa företag som uppger att de har debiterat dröjsmålsränta under det senaste året.

³⁹ Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

Tabell 5.17 Andel företag som under de senaste tolv månaderna aldrig ansökt om betalningsföreläggande, krävt förseningsavgift, vidtagit inkassoåtgärd eller krävt dröjsmålsränta när kunder inte betalat enligt överenskommelse samt andel företag som under det senaste året upplevt påtryckningar från kunder att inte kräva dröjsmålsränta fördelat på företagstyp, procent

<i>Företagstyp</i>	Betalningsföreläggande	Förseningsavgift	Inkasso	Dröjsmålsränta	Påtryckningar dröjsmålsränta
Beroende av få kunder	89	75	77	60	21
Exportintensiva	92	89	74	61	28
Beroende av mikroföretag	54	66	53	62	15
Beroende av små företag	68	58	62	39	36
Beroende av medelstora företag	84	62	70	50	27
Beroende av stora företag	86	77	82	58	24
Beroende av offentlig sektor	88	82	72	68	14
Samtliga företag⁴⁰	73	67	68	54	26

När man jämför hur företag i olika branscher svarat på denna fråga visar det sig att det finns betydande skillnader när det gäller hur vanligt det är att företagen vidtar åtgärder när kunder inte betalar i tid.

I tabell 5.18 har vi valt att göra en rangordning mellan branscherna där det framgår att företagen som har sina viktigaste kunder inom jordbruk skog och fiske är bäst på att vidta åtgärder vid sena betalningar. I denna bransch har nästan nio av tio företag krävt dröjsmålsränta under det senaste året. På andra sidan skalan finner vi företag med kunder inom kemi- och läkemedelsbranschen där det tvärt om är nio av tio som inte krävt dröjsmålsränta när deras kunder varit försenade med sina betalningar.

En tänkbar förklaring till dessa stora skillnader skulle kunna vara att försenade betalningar är betydligt vanligare inom vissa kundgrupper. Vår undersökning ger dock inget stöd för denna förklaring då andelen leverantörer som under det senaste året erhållit

⁴⁰ Kolumnen redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

betalning för sent ligger mellan 75 till 100 % oavsett vilken deras viktigaste kundgrupp är. Det är svårt att finna en förklaring till dessa stora skillnader. Troligen är det flera variabler, såsom storleken på företagen i en viss bransch eller förekomsten av dominerande företag, som påverkar. Det kan också tänkas att det i vissa branscher helt enkelt finns en tradition av att acceptera att förseningar förekommer.

För flertalet branscher i denna uppdelning är det alltför få som angett att de upplevt påtryckningar från kunder att inte kräva dröjsmålsränta för att vi ska kunna dra några slutsatser. Undersökningen tyder dock på att det är vanligt att företag med kunder inom detalj- och partihandeln blir kontaktade av kunder som vill slippa betala dröjsmålsränta.

Tabell 5.18 Andel företag som under de senaste tolv månaderna aldrig ansökt om betalningsföreläggande, krävt förseningsavgift, vidtagit inkassoåtgärd eller krävt dröjsmålsränta det senaste året när kunder inte betalade enligt överenskommelse samt andel företag som under det senaste året upplevt påtryckningar från kunder att inte kräva dröjsmålsränta fördelat på företagets viktigaste kundgrupp, procent

<i>Kundgrupp</i>	Betalningsföreläggande	Förseningsavgift	Inkasso	Dröjsmålsränta	Påtryckningar dröjsmålsränta ⁴¹
Jordbruk, skog och fiske	44	37	42	13	-
Annan privat tjänstesektor	46	52	44	43	-
Detalj- och partihandel	53	61	45	37	52
Hotell och restaurang	70	63	58	64	-
Livsmedelsindustri	55	58	67	50	30
Annan industri	82	58	78	50	21
Transportmedelsindustri	77	77	75	57	30
Byggverksamhet	72	72	66	56	26
Skogsindustri	71	57	85	45	-
Statlig sektor	81	82	78	58	-
IT-tjänster	97	86	73	57	-
Elektronik- och teleproduktindustri	86	89	83	67	39
Kommunal sektor	92	78	82	72	-
Kemi- och läkemedelsindustri	97	93	92	89	-
Samtliga företag⁴²	73	67	68	54	26

Två femtedelar av alla företag har under det senaste året avstått från att begära förseningsavgift och dröjsmålsränta för att inte riskera att förlora en kund eller försämra en affärsrelation. Av samma anledning har närmare vart tredje företag avstått från att låta en icke betald faktura gå vidare till inkasso. Av tabell 5.19 framgår även att mikroföretagen inte är lika rädda för att förlora sina kun-

⁴¹ För flera kundgrupper är antalet svar alltför få för att det ska gå att uttala sig med säkerhet.

⁴² Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

der. Bland de små, medelstora och stora företagen är det cirka 60 % som avstått från att debitera dröjsmålsränta medan motsvarande siffra för mikroföretagen är cirka 40 %.

Att företagen väljer att inte belåna eller sälja sina fakturor beror dock endast i liten omfattning på att de är rädda att förlora sina kunder eller försämra affärsrelationen. Detta kan tyckas vara något ologiskt då det för en faktura som överlåtits till ett factoringbolag eller en bank i de flesta fall automatiskt debiteras både förseningsavgift och dröjsmålsränta om betalningen inte inkommer i tid. En tänkbar förklaring kan vara att leverantören bedömer att risken att förlora en kund minskar i och med att det är factoringbolaget som kräver in förseningsavgiften och dröjsmålsräntan i stället för att kravet kommer direkt från säljaren.

Jämfört med 2006 är det en högre andel företag som, för att inte riskera att förlora kunder, avstår från att kräva dröjsmålsränta och vidta inkassoåtgärder vid sena betalningar i dag. Det är svårt att uttala sig med säkerhet om denna ökade rädsla för att förlora kunder också återspeglas i en verklig förändring av risken att förlora en kund om man debiterar dröjsmålsränta och vidtar inkassoåtgärder. Undersökningen får dock ändå sägas tyda på att en allt större andel företag anser sig ha rätt att betala för sent utan att detta ska leda till några konsekvenser.

Tabell 5.19 Andel företag som avstått från att begära förseningsavgift, begära dröjsmålsränta, överlåta fakturan eller vidta inkassoåtgärd under det senaste året för att inte riskera att mista en kund fördelat på företagsstorlek, uppgifter för 2006 inom parentes, procent⁴³

	Mikroföretag	Små företag	Medelstora företag	Stora företag	Samtliga företag ⁴⁴
Förseningsavgift	38	52	52	55	42
Dröjsmålsränta	41 (33)	60 (51)	67 (53)	73	46
Fakturabelåning	12	18	13	10	14
Inkassoåtgärd	27 (23)	39 (35)	41 (34)	51	29

Det skulle vara logiskt att anta att företag som är beroende av ett fåtal kunder i ökad omfattning avstod från att vidta åtgärder vid

⁴³ SOU 2007:55 s. 96

⁴⁴ Kolumnen redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

senare betalningar för att inte förlora sina viktiga kunder. Undersökningen tyder dock på att motsatsen gäller. Bland företagen som är beroende av få kunder är det genomgående en lägre andel som avstått från att vidta åtgärder. Även bland de exportintensiva företagen är det en något lägre andel som är rädda att förlora sina kunder om de vidtar åtgärder vid sena betalningar. För företag som är beroende av stora företag är andelen företag som avstår från att vidta åtgärder i paritet med genomsnittet. Vi kan dock se att andelen företag som avstår från att vidta åtgärder vid sena betalningar har ökat inom denna grupp under de senaste tio åren.

Tabell 5.20 Andel företag som avstått från att begära förseningsavgift, begära dröjsmålsränta, överlåta fakturan eller vidtaga inkassoåtgärd under det senaste året för att inte riskera att mista en kund fördelat på företagstyp, uppgifter för 2006 inom parentes, procent⁴⁵

	Företag beroende av få kunder	Företag beroende av stora företag	Exportintensiva företag	Samtliga företag ⁴⁶
Förseningsavgift	34	40	37	42
Dröjsmålsränta	35 (37)	41 (33)	41 (39)	46
Fakturabelåning	11	14	8	14
Inkassoåtgärd	21 (24)	28 (19)	27 (25)	29

5.4.3 Konsekvenser av sena betalningar

I enkätundersökningen ombads företagen värdera vilka konsekvenser försenade betalningar har. Av svaren framgår tydligt att betalningsförseningar först och främst påverkar företagets likviditet. Av företagen anser 42 % att betalningsförseningar har mycket eller ganska stor betydelse för likviditeten. Men de sena betalningarna leder också till en ökad administration och var tredje företag anser att betalningsförseningarna har mycket eller ganska stor betydelse för deras administrativa börda. Även om betalningsförseningarna också får effekter för företagens lönsamhet, räntekostnader och möjligheten att öka antalet anställda så är dessa effekter mindre framträdande.

⁴⁵ SOU 2007:55 s. 97

⁴⁶ Kolumnen redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

Tabell 5.21 Företagens värdering av konsekvenserna av de försenade betalningarna när det gäller lönsamhet, räntekostnader, administrativ börda, likviditet och möjligheten att öka antalet anställda, andel som uppger mycket eller ganska stor betydelse, procent⁴⁷

	Mycket stor betydelse	Ganska stor betydelse
Lönsamhet	8	11
Räntekostnader	4	10
Administrativ börda	9	25
Likviditet	20	22
Nyanställningar	6	8

Oavsett företagsstorlek är de svarande företagen överens om att försenade betalningar har störst effekt för deras likviditet. Däremot tyder undersökningen på att de flesta övriga effekter av sena betalningar inte upplevs lika negativt av mikroföretagen som av större företag. När det gäller möjligheten att öka antalet anställda är det dock tydligt att denna effekt upplevs som mer påtaglig för mindre företagen.

Jämför man med hur företagen bedömer effekterna av de långa avtalade betalningstiderna, se avsnitt 5.3.2, är det tydligt att de långa avtalstiderna upplevs mer negativt än betalningsförseningarna. Detta är naturligt eftersom långa avtalstider medför en generell senareläggning av betalningarna. Jämför man tabell 5.7 med tabell 5.22 är det också tydligt att effekterna av de långa avtalade betalningstiderna i många fall bedöms som större i dag än vad som var fallet för tio år sedan medan det motsatta gäller för företagens bedömning av effekterna av betalningsförseningarna. För dessa värderas konsekvenserna överlag som mindre framträdande i dag än 2006.

⁴⁷ SOU 2007:55 s. 98

Tabell 5.22 Företagens värdering av konsekvenserna av de försenade betalningarna när det gäller lönsamhet, räntekostnader, administrativ börda, likviditet och möjligheten att öka antalet anställda under de senaste tolv månaderna, andel som uppger mycket eller ganska stor betydelse fördelat på företagsstorlek, procent⁴⁸

	Lönsamhet	Räntekostnader	Administrativ börda	Likviditet	Nyanställningar
Mikroföretag	18 (28)	13 (21)	33 (48)	42 (48)	15
Små företag	25 (28)	19 (32)	40 (54)	42 (52)	13
Medelstora företag	14 (25)	20 (34)	42 (67)	42 (58)	4
Stora företag	20	21	52	41	4
Samtliga företag ⁴⁹	19 (28)	14 (23)	34 (49)	44 (49)	14

5.4.4 Orsaker till sena betalningar

Företag som angett att det förekommer att de själva betalar fakturor för sent ombads ange den vanligaste orsaken till att de blir försenade. Närmare hälften av företagen angav då att det beror på bristfälliga rutiner, slarv eller en betalningsadministration som kräver långa betalningstider. Nästan lika många angav likviditetsproblem och 15 % av företagen angav att det var tvister om levererade varor och tjänster som var den vanligaste orsaken till att de betalade för sent. Ytterst få företag anger att den vanligaste orsaken till att de betalar sina fakturor för sent är att öka sin egen lönsamhet.

Intressant att notera är att det just på denna fråga är en stor andel företag som inte vet eller vill svara. För de flesta andra frågor är det mindre än 10 % som väljer detta alternativ men för denna fråga är det nästan var tredje företag som inte vet eller vill uppge varför de betalar för sent.

Tabell 5.23 Orsaker till att företagen betalar sina fakturor sent, procent

Likviditetsproblem	Bristfälliga rutiner eller slarv	Ökad lönsamhet	Tvister om levererade varor/tjänster
36	48	1	15

⁴⁸ SOU 2007:55 s. 98

⁴⁹ Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

Beroende på hur man delar upp svaren kan man se att de olika förklaringarna har mer eller mindre betydelse, se tabell 5.24. Likviditetsproblem är en viktig förklaring till varför mikro- och småföretag betalar för sent men förklarar inte varför medelstora och stora företag betalar för sent. För de sistnämnda är det i stället tvister om levererade varor och tjänster som är den vanligaste förklaringen. Bland de medelstora och stora företagen är det också fler som anger att de medvetet betalar för sent i syfte att öka sin egen lönsamhet.

Bland företagen som är beroende av få kunder samt bland de exportintensiva företagen verkar det av någon anledning vara vanligare att bristfälliga rutiner, slarv eller en betalningsadministration som kräver långa betalningstider orsakar de sena betalningarna. Slutligen kan vi se att likviditetsproblem orsakar en högre andel sena betalningar inom byggsektorn och en lägre andel inom parti- och detaljhandeln.

Tabell 5.24 Orsaker till att företagen betalar sina fakturor för sent fördelat på företagsstorlek, företagstyp och branschtillhörighet, procent

	Likviditetsproblem	Bristfälliga rutiner eller slarv	Ökad lönsamhet	Tvister om levererade varor/tjänster
<i>Företagsstorlek</i>				
Mikroföretag	39	51	-	10
Småföretag	35	40	3	21
Medelstora företag	14	39	9	38
Stora företag	4	39	9	48
<i>Företagstyp</i>				
Beroende av få kunder	25	61	1	13
Beroende av stora företag	38	52	-	10
Exportintensiva	23	56	4	17
<i>Branschtillhörighet</i>				
Tillverkningsindustri	33	49	2	16
Byggverksamhet	43	37	-	-
Detalj- och partihandel	24	56	2	18
Företagsinriktade tjänster	38	54	1	7
Samtliga företag⁵⁰	36	48	1	15

⁵⁰ Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

5.5 Effekter av 2013 års författningsändringar

I inledningen av enkäten informerades företagen om de författningsändringar som infördes 2013. Företagen fick sedan frågan om de, innan de erhöll enkäten, kände till dessa ändringar. Trots att det inte genomförts några informationsinsatser från statens sida var det mer än hälften av företagen som angav att de kände till det nya regelverket. Bland de små, medelstora och stora företagen var det över 70 % som angav att de hade kännedom om ändringarna. Ser man till leverantörernas branschtillhörighet är kännedomen störst bland företagen inom detalj- och partihandeln och lägst inom företagsinriktade tjänster.

Tabell 5.25 Andel företag som angett att de före undersökningen kände till de författningsändringar som infördes 2013 fördelat på företagsstorlek, företagstyp och branschtillhörighet, procent

	Kände till	Kände inte till
<i>Företagsstorlek</i>		
Mikro	53	47
Små	74	26
Medel	74	26
Stora	78	22
<i>Branschtillhörighet</i>		
Tillverkningsindustri	62	38
Byggverksamhet	57	43
Detalj- och partihandel	69	31
Företagsinriktade tjänster	49	51
Samtliga företag⁵¹	58	42

En klar majoritet av företagen anger att de avtalade betaltiderna med deras kunder inte förändrats sedan 2013 och mycket få företag anger att de avtalade betalningstiderna blivit kortare. Om en förändring skett under de senaste två åren rör det sig i stället om att avtalstiderna blivit längre. Detta är i och för sig inte förvånande. De lagändringar som genomfördes öppnade för omförhandlingar av avtalsvillkor i varje enskilt fall där kredittiden före lagändringarna översteg trettio dagar. Vi frågade även om de förändringar som faktiskt skett är ett resultat av de författningsändringar som inför-

⁵¹ Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

des 2013 men i stort sett inget företag anser att dessa ändringar påverkat de avtalade betalningstiderna.

Som framgick i avsnitt 5.3.3 har det dock bli mer ovanligt att företag med kunder inom den kommunala och statliga sektorn går med på betalningstider som överstiger 31 dagar. Detta skulle kunna vara en effekt av att offentliga aktörer sedan 2013 är förhindrade att avtala om betalningstider överstigande 30 dagar.

Med undantag för de exportintensiva företagen och företag beroende av stora företag, där cirka 20 % av företagen anger att avtalstiderna förlängts, tyder undersökningen på att avtalstiderna utvecklats på ett likartat sätt när man jämför olika företagsstorlekar, företagstyper och branscher. Om man fördelar svaren efter inom vilken bransch företagets viktigaste kunder finns är det för de flesta branscher alltför få företag som svarat att avtalstiderna förlängts för att vi ska kunna dra några säkra slutsatser.

Bland de branscher vi kan uttala oss om kan vi konstatera att en förlängning av betalningstiderna främst verkar ha skett inom transportmedelsindustrin och IT-tjänster där 16 respektive 32 % av företagen angett att avtalstiderna förlängts under de två senaste åren.

Tabell 5.26 Andel av företagen som angett att de avtalade betalningstiderna med deras kunder förändrats sedan 2013 fördelat på företagsstorlek, företagstyp och branschtillhörighet, procent

	Förlängts	Förkortats	Oförändrat
<i>Företagsstorlek</i>			
Mikro	9	-	91
Små	12	1	85
Medel	15	3	82
Stora	16	-	82
<i>Företagstyp</i>			
Beroende av få kunder	15	-	83
Beroende av stora företag	19	-	78
Exportintensiva	20	-	77
<i>Branschtillhörighet</i>			
Tillverkningsindustri	10	1	89
Byggverksamhet	-	-	92
Detalj- och partihandel	8	-	92
Företagsinriktade tjänster	12	-	86
Samtliga företag⁵²	9	1	89

⁵² Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

Även när det gäller utvecklingen av andelen sena betalningar kan vi konstatera att inte mycket hänt sedan 2013. Av företagen är det 86 % som anger att andelen sena betalningar på deras utgående fakturor är densamma i dag som för två år sedan. Även om 7 % anger att andelen sena betalningar ökat sedan 2013 uppvägs detta av att det även är 7 % som anger att den minskat. Denna slutsats gäller oavsett hur man väljer att dela upp svaren.

Tabell 5.27 Andel företag som anger att andelen sena betalningar på utgående fakturor ökat, varit oförändrad eller minskat sedan 2013 fördelat på företagsstorlek, företagstyp och branschtillhörighet, procent

	Ökat	Oförändrad	Minskat
<i>Företagsstorlek</i>			
Mikro	6	88	6
Små	12	79	9
Medel	9	81	10
Stora	12	74	14
<i>Företagstyp</i>			
Beroende av få kunder	6	90	4
Beroende av stora företag	7	90	2
Beroende av offentlig sektor	-	96	-
Exportintensiva	3	84	9
<i>Branschtillhörighet</i>			
Tillverkningsindustri	11	79	10
Byggverksamhet	8	92	-
Detalj- och partihandel	6	84	10
Företagsinriktade tjänster	5	89	6
Samtliga företag⁵³	7	86	7

Frågar man företagen hur de sköter sina egna betalningar är det få (3 %) som anger att de själva blivit sämre på att betala i tid. Något fler (7 %) anger i stället att de själva blivit bättre på att betala i tid under de två senaste åren. Vart tionde företag har under de senaste två åren i stor omfattning vidtagit åtgärder för att minska sina sena betalningar. Som framgår av tabell 5.28 är det främst de större företagen som arbetat aktivt med att minska andelen sena betalningar.

⁵³ Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

Tabell 5.28 Andel företag som under de senaste två åren vidtagit åtgärder för att minska andelen sena betalningar i stor eller liten omfattning fördelat på företagsstorlek och branschtillhörighet, procent

	Stor omfattning	Liten omfattning
<i>Företagsstorlek</i>		
Mikro	9	19
Små	13	27
Medel	21	32
Stora	26	46
Samtliga företag ⁵⁴	10	21

De företag som angett att de under de senaste två åren vidtagit åtgärder för att minska andelen sena betalningar fick också frågan om dessa åtgärder vidtagits med anledning av de nya krav på dröjsmålsränta och förseningsavgift som infördes 2013. Som framgår av tabell 5.29 och 5.30 så har de nya reglerna om dröjsmålsränta och förseningsavgift haft mycket liten påverkan på företagens ambitioner att minska sina sena betalningar. I stort sett inget företag anger att de åtgärder som vidtagits helt beror på de författningsändringarna som infördes 2013 och endast var tionde företag anger att de åtgärder som vidtagits delvis är en följd av de nya reglerna.

Tabell 5.29 Andel företag som under de senaste två åren vidtagit åtgärder för att minska andelen sena betalningar som anger att skälen för dessa ansträngningar är de striktare krav som infördes 2013 avseende borgenärs rätt till dröjsmålsränta fördelat på företagsstorlek, procent

	Ja, det beror helt på detta	Ja, det beror delvis på detta	Nej, det beror inte på detta
Samtliga företag	-	10	90

⁵⁴ Raden redovisar ett vägt genomsnitt där svaren från de mindre företagen har en större vikt än svaren från de större företagen. Skälet till detta är att de mindre företagen representerar en större andel av det totala antalet företag i Sverige.

Tabell 5.30 Andel företag som under de senaste två åren vidtagit åtgärder för att minska andelen sena betalningar som anger att skälen för dessa ansträngningar är de striktare krav som infördes 2013 avseende borgenärs rätt till förseningsavgift fördelat på företagsstorlek, procent

	Ja, det beror helt på detta	Ja, det beror delvis på detta	Nej, det beror inte på detta
Samtliga företag	-	11	89

Även om det får ses som positivt att nästan en tredjedel av företagen arbetar med att minska andelen sena betalningar kan vi konstatera att det är andra faktorer än författningsändringarna avseende dröjsmålsränta och förseningsavgift som ligger bakom dessa ansträngningar.

Det förtjänar dessutom att påpekas att två tredjedelar av företagen inte vidtagit några åtgärder för att minska sina sena betalningar under de två senaste åren. Jämför man tabell 5.30 med tabell 5.13 ser man att de korresponderar med varandra. Företag som betalar alla sina fakturor i tid behöver givetvis inte vidta åtgärder för att minska andelen sena betalningar.

5.6 Alternativa finansieringslösningar

Nio av tio företag uppger att de aldrig använder sina fakturor för att frigöra kapital i avvaktan på betalning. Endast 1 % av företagen överlåter eller belånar alla sina fakturor. Undersökningen ger inget stöd för att andelen företag som använder factoringtjänster skiljer sig åt beroende på företagets storlek eller branschtillhörighet.

Tabell 5.31 Andel företag som alltid, oftast, ibland, sällan eller aldrig överlåter eller belånar sina fakturor till factoringbolag, procent

Vi överlåter eller belånar...	alla våra fakturor	oftast våra fakturor	ibland våra fakturor	sällan våra fakturor	aldrig våra fakturor
	1	2	2	2	93

Som framgått av tabell 5.6 är det 73 % av företagen som anser att de långa betalningstiderna har mycket stora eller ganska stora konsekvenser för deras likviditet. Av tabell 5.21 följer även att försenade betalningar anses ha mycket eller ganska stor betydelse för närmare 44 % av företagen. Trots det är det alltså få företag som

använder factoringtjänster för att öka sin likviditet. Att så är fallet beror troligen på att kostnaden för dessa tjänster anses vara alltför hög samt att, det åtminstone för större företag, finns mer kostnadseffektiva sätt att öka likviditeten. Det låga ränteläget kan också spela in.

Som framgår av avsnitt 9.5 omsätter de företag som köper eller belånar fakturor betydande belopp, vilket kan uppfattas som motsägelsefullt i förhållande till de svar som lämnas i undersökningen.

5.7 Sammanfattning och slutsatser

5.7.1 Övergripande sammanfattning

- Den genomsnittliga avtalade betalningstiden är 30 dagar och jämfört med 2006 har avtalstiden ökat med 3 dagar.
- En tredjedel av alla företag betalar en del av sina fakturor för sent och 80 % av företagen har under det senaste året erhållit betalning efter fakturadatomet.
- De långa avtalstiderna påverkar främst företagens likviditet och lönsamhet.
- Förseningarna påverkar förutom likviditeten även företagens administrativa börda.
- Det främsta skälet till långa avtalade betalningstider är krav från företag i dominerande ställning.
- De främsta skälen till att företag betalar sina fakturor för sent är likviditetsproblem och bristfälliga rutiner, slarv eller betalningsrutiner som kräver långa avtalstider.
- De flesta företagen avstår från att debitera dröjsmålsränta och förseningsavgift när en betalning är försenad.
- Det är vanligt att kunder utövar påtryckningar för att slippa betala dröjsmålsränta.
- Nästan vartannat företag har avstått från att debitera dröjsmålsränta och förseningsavgift för att inte riskera att förlora en kund.
- Mer än hälften av företagen känner till de författningsändringar som infördes 2013.

- Författningsändringarna har dock inte medfört att vare sig de avtalade betalningstiderna blivit kortare eller att andelen försenade betalningar minskat.
- Nio av tio företag överlåter eller belånar aldrig sina fakturor.

5.7.2 Företagsstorlek

- Stora företag avtalar om längre betalningstider än genomsnittet.
- Medelstora företag som säljer till stora företag får i genomsnitt vänta på sin betalning i 40 dagar vilket är sex dagar längre än för tio år sedan.
- Cirka en tredjedel av de stora och medelstora företagens utgående fakturor har en betalningstid som överstiger 31 dagar och för var tionde faktura överstiger den 60 dagar.
- Den viktigaste förklaringen till långa avtalstider är krav från företag i dominerande ställning.
- För de medelstora och stora företagen är dominoeffekten⁵⁵ en nästa lika viktig förklaring.
- För företag som främst har stora företag som kunder har andelen företag som gått med på längre avtalad betalningstid än 31 dagar mer än fördubblats sedan 2006.
- Nästan vart tredje mikro- och småföretag anger att de långa avtalade betalningstiderna har mycket eller ganska stor betydelse för deras möjlighet att öka antalet anställda.
- Bland de stora företagen är det endast 20 % som betalar alla sina räkningar i tid. Motsvarande siffra för mikroföretagen är 70 %.
- Mikroföretagen vidtar mer sällan åtgärder vid försenade betalningar och mer än hälften har avstått från att kräva dröjsmålsränta under det senaste året.
- Mer än hälften av de medelstora och stora företagen har under det senaste året utsatts för påtryckningar att inte kräva dröjsmålsränta.

⁵⁵ Krav på längre betalningstider är en konsekvens av att företagens kunder i sin tur kräver längre betalningstider.

- Bristande rutiner, slarv eller en betalningsadministration som kräver långa betalningstider är en viktig förklaring till sena betalningar för alla företagsstorlekar medan likviditetsproblem främst framhålls av de mindre företagen och tvister om levererade varor och tjänster av de större företagen.
- Mer än vart femte medelstort och stort företag har under de senaste två åren i stor omfattning vidtagit åtgärder för att minska andelen sena betalningar.

5.7.3 Bransch

- För de flesta branscher är den genomsnittliga avtalade betalningstiden mellan 28 och 31 dagar.
- Inom livsmedelsindustrin och hotell- och restaurangbranschen är betalningstiden dock vanligtvis 25 dagar medan den är 38 dagar för företag som säljer IT-tjänster.
- Högst andel fakturor med en avtalad betalningstid som överstiger 60 dagar finner man inom IT-branschen, följt av transportmedelsindustrin och jordbruk, skog och fiske.
- Det är också inom transportmedelsindustrin och IT-branschen som högst andel företag anger att de avtalade betalningstiderna ökad under de två senaste åren.
- Det är främst företag verksamma i byggsektorn och företagsinriktade tjänster som anser att de långa betalningstiderna påverkar deras möjlighet att öka antalet anställda.
- Dominerande företag som kräver längre betalningstider förekommer i alla branscher men är vanligast inom kemi- och läkemedelsbranschen, IT-tjänster, livsmedelsindustrin, skogsindustrin och annan industri.
- Mer än 60 % av företagen som säljer IT-tjänster och företag inom jordbruk, skog och fiske, livsmedelsindustrin, kemi- och läkemedelsindustrin och elektronik- och teleproduktindustrin har under det senaste året gått med på betalningstider överstigande 31 dagar till följd av påtryckningar.
- Företag som främst säljer sina varor och tjänster till statliga och kommunala kunder går mer sällan med på avtalstider längre än 31 dagar efter påtryckningar från sina kunder.

- Kommunala och statliga kunder är bättre på att betala i tid än kunder i andra branscher.
- Företag med sina viktigaste kunder inom landstingen, detalj- och partihandeln, byggverksamhet och skogsindustrin uppger att mer än var tredje faktura betalas mer än 9 dagar för sent.
- Förutom att vara bland de kunder som oftast betalar sina fakturor mer än 9 dagar för sent utmärker sig landstingen genom att i större omfattning än de andra offentliga aktörerna fortsätta att kräva längre betalningstider än 31 dagar.
- Det är betydligt vanligare att åtgärder vidtas vid sena betalningar inom vissa branscher än i andra.
- Nio av tio företag som har sina viktigaste kunder inom jordbruk skog och fiske har under det senaste året krävt dröjsmålsränta.
- Nio av tio företag som har sina viktigaste kunder inom kemi- och läkemedelsbranschen har inte krävt dröjsmålsränta under det senaste året.

5.7.4 Jämförelse med 2006

- I genomsnitt har den normala avtalade betalningstiden blivit tre dagar längre än den var för tio år sedan.
- Andelen fakturor med en betalningstid mellan 32 och 59 dagar har minskat något medan andelen fakturor med en betalningstid som överstiger 60 dagar har ökat något.
- Kundernas krav på långa avtalstider har inte lika stor effekt på företagens räntekostnader som för tio år sedan men effekterna för företagets lönsamhet och likviditet har ökat. Däremot har effekterna av försenade betalningar generellt sett minskat i betydelse.
- Det har blivit vanligare att företag medger längre betalningstider efter påtryckningar från kunder.
- Av de fakturor som betalas för sent är det en lägre andel som betalas mer än nio dagar för sent.
- Andelen företag som avstår från att debitera dröjsmålsränta och vidta inkassoåtgärder vid utebliven betalning har ökat.

6 Betalningstider i EU

6.1 Informationskällor

6.1.1 European payment index/report

Intrum Justitia är ett företag som erbjuder tjänster bl.a. inom områdena betalningshantering, inkasso och finansiella tjänster. Intrum Justitia genomför sedan 2004 en årlig undersökning som bland annat innefattar information om betalningstider i Europa. Under åren har såväl urvalet⁵⁶ som vilka länder⁵⁷ som ingår förändrats vilket man ska vara medveten om när man jämför resultatet i de olika undersökningarna. Mellan 2004 och 2014 publicerades resultatet av dessa undersökningar i European Payment Index (EPI) men 2015 ändrades namnet till European Payment Report (EPR).

Inför framtagandet av undersökningen 2015 förändrade Intrum Justitia undersökningsmetodiken framförallt med avseende på hur data viktas. Detta har medfört att det för ett flertal länder finns stora skillnader om man jämför resultatet för tidigare år med resultatet i EPR för 2015. Hur stor del av dessa skillnader som förklaras med faktiska förändringar och hur stor del som är en konsekvens av den förändrade undersökningsmetodiken går inte att säga. Där- emot är det enligt Intrum Justitia sannolikt så att statistiken för 2015 ger en mer korrekt bild av verkligheten än undersökningarna från tidigare år.

⁵⁶ Under de olika åren har mellan 6 000 och 10 000 företag deltagit i undersökningen.

⁵⁷ Alla EU/EES-länder ingår inte i undersökningen och vissa har tillkommit på senare tid. För Lichtenstein, Luxemburg och Malta saknas uppgifter helt och för Bulgarien, Kroatien, Rumänien och Slovenien finns uppgifter från 20012/13 och framåt. För Cypern och Island finns uppgifter fram till 2014.

Även om det inte är möjligt att uttala sig om orsakerna till förändringarna mellan 2014 och 2015 finns det anledning att nämna något om de förändringar som skett då dessa haft stor inverkan på hur de svenska betalningstiderna förhåller sig till övriga Europa. Jämför man resultatet för Sverige 2014 med resultatet för 2015 har de faktiska betalningstiderna minskat med cirka 10 %. Detta ska jämföras med förändringen för EU/EES-genomsnittet där minskningen är närmare 30 %. I till exempel Tyskland, Lettland och Grekland har den redovisade faktiska betalningstiden mellan näringsidkare minskat med 50 % eller mer. Den förändrade undersökningsmetodiken har sålunda påverkat resultatet för andra länder i betydligt högre omfattning än vad som skett för svensk del. Detta har medfört att bilden i undersökningen av hur de svenska betalningstiderna står sig i förhållande till övriga Europa förändrats. I de följande avsnitten framgår att Sverige, till skillnad från vad som var fallet enligt de tidigare undersökningarna, numera ofta ligger nära EU-genomsnittet när man jämför med andra länder.

6.1.2 Europeiska kommissionens utvärdering av direktivet⁵⁸

Enligt direktivet om sena betalningar skulle kommissionen senast den 16 mars 2016 lagt fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om genomförandet av direktivet.⁵⁹ Rapporten har dock blivit försenad och har ännu inte publicerats. Som ett försteg till denna rapport beställde kommissionen en utvärdering av direktivet som publicerades i november 2015.

Inom ramen för denna utvärdering genomfördes en enkätundersökning. Svaren på enkäten samlades in under april till juni 2015 och antalet företag som bevarade enkäten uppgick till 2677.⁶⁰ Enkäten kompletterades med intervjuer med branschföreträdare och nationella experter från myndigheter. Dessutom djupintervjuades 30 av de företag som besvarat enkäten.

⁵⁸ Ex-post evaluation of late payment directive, ENTR/172/PP/2012/FC – LOT 4, Ref. Ares (2015)5496056 - 01/12/2015, 20 november 2015. Hädanefter benämnd Kommissionens utvärdering.

⁵⁹ Artikel 11.

⁶⁰ Från Sverige erhöles 60 svar.

6.1.3 Atradius

Atradius är ett företag verksamt inom området kundkreditförsäkring, garantier och inkassotjänster. Atradius publicerar varje år resultatet av enkätundersökningar som genomförs i cirka 50 länder. Av de 31 EU/EES-länderna ingår följande 17 i urvalet, Österrike, Belgien, Danmark, Frankrike, Tyskland, Förenade kungariket, Grekland, Irland, Italien, Spanien, Sverige, Schweiz, Nederländerna, Tjeckien, Ungern, Polen och Slovakien. I varje land intervjuas cirka 200 företag och resultatet presenteras i en rad olika publikationer indelade efter olika regioner. I den nedanstående sammanställningen används huvudsakligen två olika typer av dessa publikationer. Dels *Payment Practices Barometer* som bland annat innehåller information om avtalade och faktiska betalningstider, dels *Global Collections Review* som fokuserar på hur företagen ställer sig till att använda olika factoringtjänster.

Från 2015 ändrade Atradius undersökningsmetodikerna och det är därför inte möjligt att göra jämförelser över tid.

6.1.4 Tolkning av materialet

För de länder som ingår i både EPR och Atradius undersökningar finns det möjlighet att jämföra uppgifterna avseende genomsnittlig avtalad betalningstid mellan näringsidkare. En sådan jämförelse visar att resultatet av dessa båda undersökningar till viss del skiljer sig åt. För svensk del anges till exempel den genomsnittliga faktiska betalningstiden mellan näringsidkare vara 31 dagar i EPR-undersökningen medan den i Atradius undersökning uppges vara 36 dagar. Det är dock inte bara uppgifterna för Sverige som skiljer sig åt. Med några få undantag visar Atradius undersökningar att såväl den avtalade betalningstiden som den faktiska betalningstiden är längre än vad som framgår av EPR-undersökningen. För vissa länder utgörs skillnaden bara av ett fåtal dagar medan det för andra skiljer betydligt mer. Till exempel är den faktiska betalningstiden i Ungern 80 dagar enligt Atradius undersökning medan den i EPR-undersökningen endast anges vara 28 dagar. Som framgår ovan har även den förändring som Intrum Justitia införde i sin undersökningsmetodik haft stor påverkan på resultatet.

Detta visar på osäkerheten i dessa undersökningar och tydliggör behovet av att tolka resultatet med försiktighet. Urvalet och viktningen av svaren har stor påverkan på resultaten. Samtidigt finns det inga andra uppgifter att tillgå. I den följande framställningen används framför allt uppgifter från EPR-undersökningen. Det främsta skälet för detta är att den undersökningen omfattar betydligt fler EU-länder än undersökningarna från Atradius samt att EPR-undersökningen särredovisar betalningstider vid transaktioner mellan näringsidkare och offentliga myndigheter.

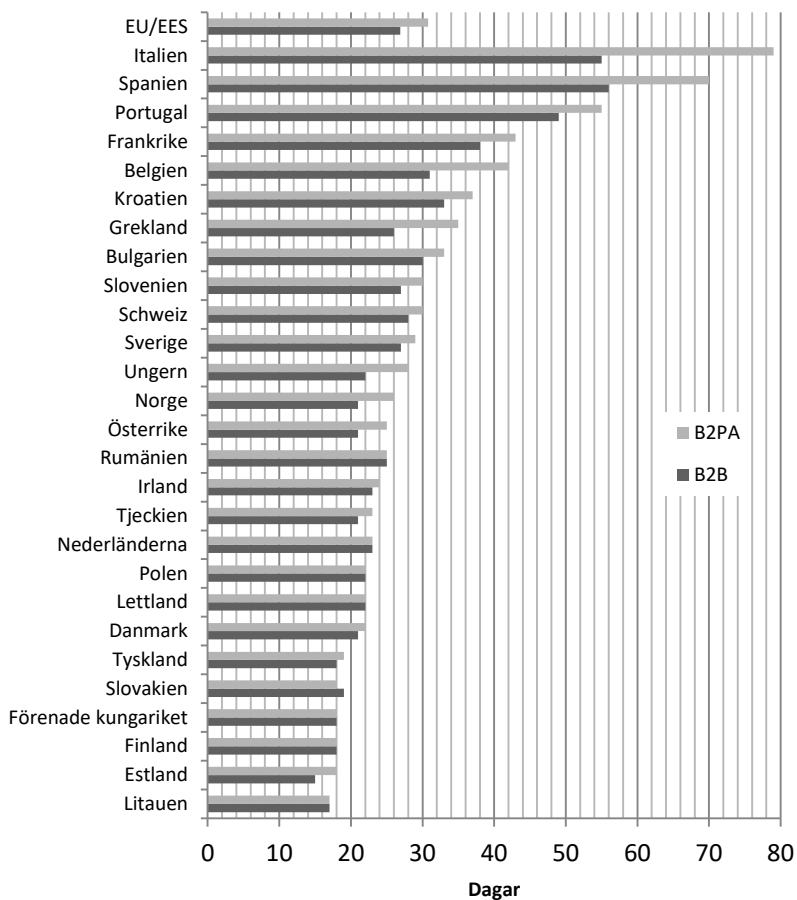
I det följande redogörs för det huvudsakliga resultatet av undersökningarna. Sist i avsnittet finns en sammanfattande analys.

6.2 Avtalade betalningstider

Som framgår av figur 6.1 är det generellt så att de avtalade betalningstiderna vid försäljning till andra näringsidkare respektive försäljning till offentliga myndigheter inte skiljer sig mycket åt inom de olika länderna. I den mån det finns skillnader är det vanligtvis de avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare och offentliga myndigheter som är längst.

Genomsnittlig avtalad betalningstid inom EU/EES-länderna är 27 dagar mellan näringsidkare respektive 31 dagar mellan näringsidkare och offentliga myndigheter.

Med 27 respektive 29 dagars genomsnittlig avtalad betalningstid är betalningstiderna i Sverige i paritet med genomsnittet för EU/EES-länderna. Samtidigt kan man konstatera att de genomsnittliga avtalade betalningstiderna är kortare i 16 av de 27 länder för vilka det finns uppgifter. Att Sverige ligger under genomsnittet trots att endast tio länder har längre avtalade betalningstider beror på att betalningstiderna i Italien, Spanien och Portugal är betydligt längre än i de andra länderna. Länderna med kortast genomsnittliga avtalade betalningstider utgörs av Tyskland, Slovenien, Förenade kungariket, Finland, Estland och Litauen som alla har avtalade betalningstider som understiger 20 dagar.

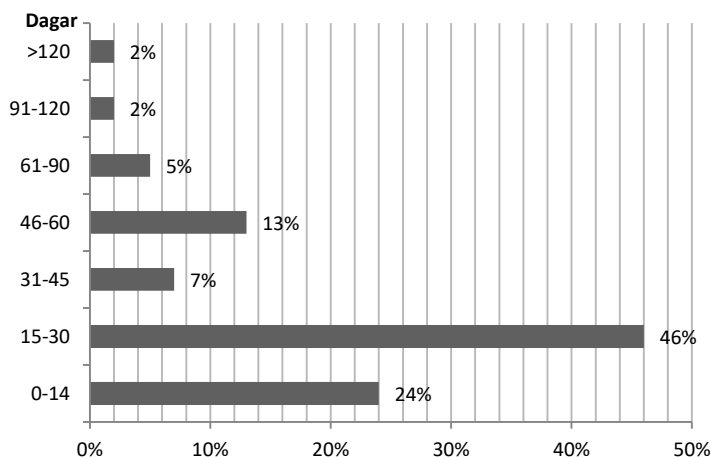
Figur 6.1 Genomsnittlig avtalad betalningstid i EU/EES-länderna 2015⁶¹

Av företagen som ingick i kommissionens undersökning angav 70 % att deras betalningsvillkor vid transaktioner med andra näringsidkare var 30 dagar eller kortare medan 90 % angav att deras villkor var 60 dagar eller kortare.⁶²

⁶¹ Källa EPR 2015. Uppgift saknas för Malta, Cypern, Island, Liechtenstein och Luxemburg

⁶² Kommissionens undersökning s.44.

Figur 6.2 Fördelning av genomsnittlig avtalad betalningstid mellan näringsidkare i EU⁶³

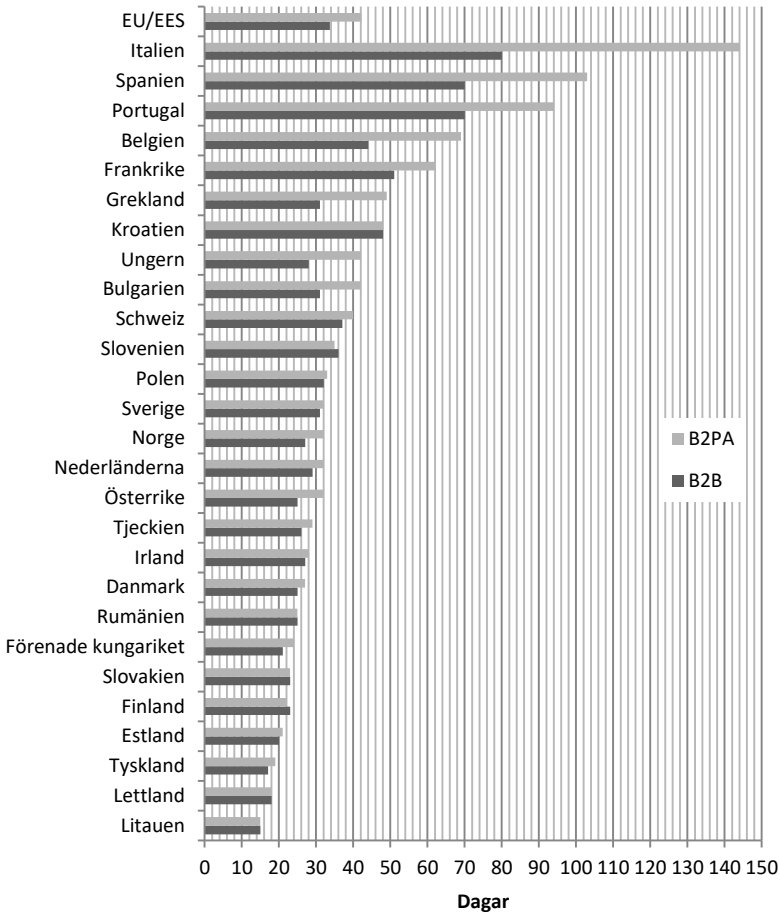

6.3 Faktisk betalningstid

Den tid det faktiskt tar att få betalt varierar stort mellan EU/EES-länderna. I hälften av länderna understiger den genomsnittliga faktiska betalningstiden 30 dagar och i baltstaterna samt Tyskland understiger den 20 dagar. I Italien, Spanien och Portugal är den genomsnittliga faktiska betalningstiden däremot 70 dagar eller mer.

Den genomsnittliga faktiska betalningstiden i EU/EES-länderna är 34 dagar för transaktioner mellan näringsidkare och 42 dagar för transaktioner mellan näringsidkare och offentliga myndigheter. Med 31 respektive 32 dagars betalningstid ligger Sverige under EU/EES-genomsnittet. Genomsnittet påverkas dock mycket av de långa betalningstiderna i Portugal, Spanien och Italien. Trots att Sverige med marginal hamnar under EU/EES-genomsnittet är betalningstiden mellan näringsidkare och offentliga myndigheter kortare än i Sverige i 14 av de 28 länder för vilka det finns uppgifter. Ser man till transaktioner mellan näringsidkare går det lika snabbt eller snabbare att få betalt i 17 av de 28 jämförda länderna.

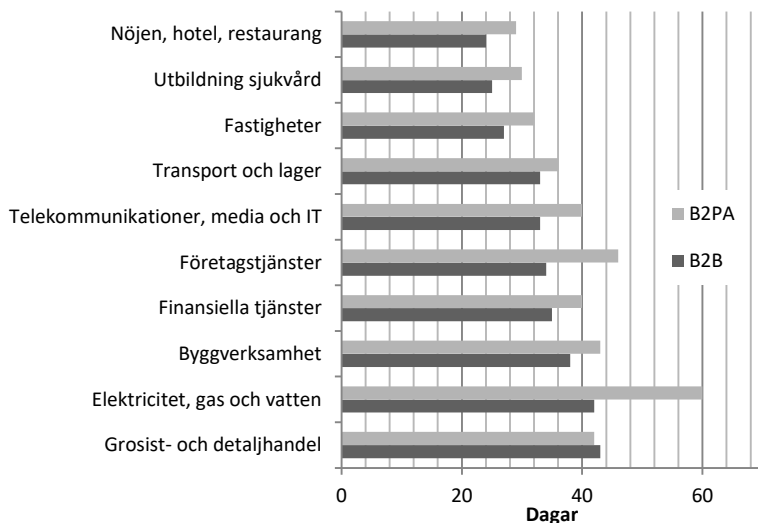
⁶³ Kommissionens utvärdering s. 45.

Figur 6.3 Genomsnittlig faktisk betalningstid i EU/EES-länderna 2015⁶⁴

Fördelar man svaren på företagens branschtillhörighet framgår att europeiska företag verksamma inom grossist- och detaljhandel, elektricitet och vatten samt byggföretag får vänta längst på att få betalt. För dessa tre branscher är den faktiska betalningstiden vid transaktioner mellan näringsidkare cirka 40 dagar. Företag verksamma inom nöjen, hotell, restaurang, utbildning, sjukvård och fastighetsbranschen får i genomsnitt vänta mindre än 30 dagar på att få betalt.

⁶⁴ EPR 2015. Uppgift saknas för Malta, Cypern, Island, Liechtenstein och Luxemburg.

Figur 6.4 Genomsnittlig faktisk betalningstid i EU/EES-länderna 2015 fördelat på bransch⁶⁵

6.4 Försenade betalningar

Även om det är intressant att jämföra den tid det faktiskt tar att få betalt i de olika länderna finns det också anledning att titta på hur vanligt det är att betalningar är försenade. Eftersom de avtalade betalningstiderna skiljer sig åt mellan länderna ger de faktiska betalningstiderna inte hela bilden. I figur 6.5 framgår därför skillnaden mellan den genomsnittliga avtalade betalningstiden och den genomsnittliga faktiska betalningstiden i respektive land.

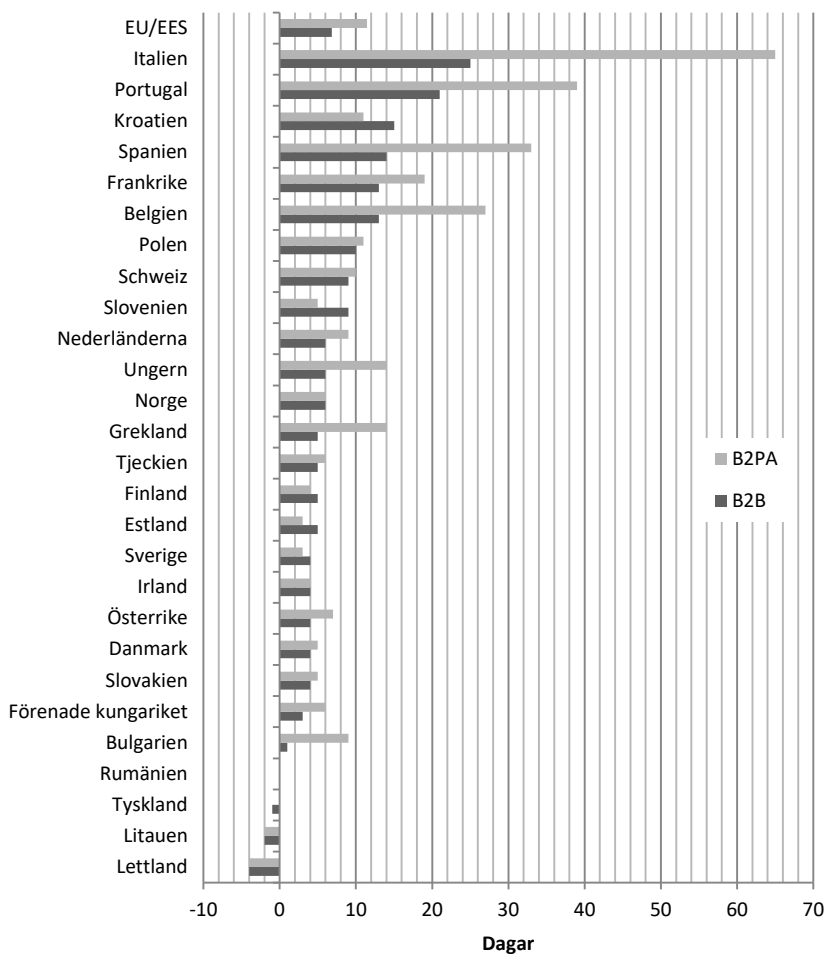
I EU/EES-länderna är betalningar i genomsnitt försenade cirka sju dagar vid transaktioner mellan näringsidkare och med 11 dagar vid försäljning till offentliga myndigheter. I Rumänien, Tyskland, Lettland och Litauen är den genomsnittliga faktiska betalningstiden lika med eller kortare än den avtalade, dvs. i dessa länder är det vanligt att fakturor betalas i förtid. Även i detta avseende är det Italien, Portugal och Spanien som utmärker sig men de får sällskap av Belgien, Kroatien och Frankrike. I dessa länder får näringsidkare räkna

⁶⁵ EPR Industry white paper 2015, Intrum Justitia. Uppgifter saknas för EU/EES-länderna Malta, Cypern, Island, Liechtenstein och Luxemburg däremot ingår uppgifter från följande länder som inte hör till EU/EES; Bosnien-Hercegovina, Ryssland, Serbien och Turkiet.

med förseningar på i genomsnitt 13-25 dagar vid försäljning till andra näringsidkare och mellan 11-65 dagar vid försäljning till offentliga myndigheter.

I en klar majoritet av länderna understiger den genomsnittliga förseningen tio dagar om man ser till transaktioner mellan företag. Det framgår även att det i många länder är de offentliga myndigheterna som har svårast att betala i tid. I Sverige är den genomsnittliga förseningen 3 dagar vid transaktioner mellan näringsidkare och offentliga myndigheter och 4 dagar vid transaktioner mellan näringsidkare. Förseningarna i Sverige hamnar därmed klart under genomsnittet i EU.

Figur 6.5 Skillnad mellan genomsnittlig avtalad och faktisk betalningstid mellan näringsidkare och mellan näringsidkare och offentliga myndigheter i EU/EES-länderna 2015⁶⁶

Under de tre senaste åren har 78 % av företagen inom EU erhållit betalningar för sent.⁶⁷ Enligt kommissionens undersökning är det närmare 90 % av företagen i Grekland, Malta och Slovakien som erhållit betalningar för sent under de tre senaste åren medan

⁶⁶ EPR 2015. Uppgift saknas för Malta, Cypern, Island, Liechtenstein och Luxemburg

⁶⁷ Kommissionens undersökning.

motsvarande siffra för företagen i Förenade Kungariket, Tyskland och Luxemburg är under 40 %. För Svenska företag är andelen 75 % vilket placerar Sverige i närheten av EU-genomsnittet.

6.5 Förändringar över tid

Som nämnts ovan går det inte att jämföra resultatet för EPR 2015 med tidigare undersökningar från Intrum Justitia. Detsamma gäller undersökningarna från Atradius. Eftersom det saknas andra undersökningar som ger en heltäckande bild av de avtalade betalningstiderna inom EU är det inte möjligt att uttala sig om vilka förändringar som skett mellan 2013, då direktivet införlivades i medlemsstaterna, och 2015. En jämförelse av hur betalningstiderna utvecklats över tid kan därför endast omfatta de eventuella förändringar som inträffat fram till 2014, dvs. när direktivet varit i kraft i ett år.⁶⁸

En sådan jämförelse visar att de genomsnittliga avtalade betalningstiderna inte förändrats mellan 2013 och 2014. Detsamma gäller de faktiska betalningstiderna.⁶⁹ Detta gäller oavsett om man jämför transaktioner mellan näringsidkare eller transaktioner mellan näringsidkare och offentliga myndigheter. Det finns därför ännu inget som tyder på att införlivandet av direktivet har påverkat betalningstiderna i Europa. Av kommissionens utvärdering framgår visserligen att 17 % av de tillfrågade företagen angett att de med avseende på försenade betalningar mellan näringsidkare upplevt en förbättring under de tre senaste åren. Samtidigt var det 49 % av företagen som inte upplevt någon skillnad och 34 % som ansåg att situationen försämrats under de tre senaste åren.⁷⁰ När företagen ombads bedöma om införlivandet av direktivet hade påverkat andelen försenade betalningar verkar effekterna vara störst i de länder där problemen med sena betalningar är som störst. I östra och södra Europa var det 12 respektive 9 % av företagen som bedömde att direktivet haft effekt medan det bland företag i de västra och

⁶⁸ Direktivet skulle vara införlivat den 16 mars 2013 och uppgifterna som ligger till grund för EPI:2014 samlades in under januari till mars 2014.

⁶⁹ EPI 2013 och EPI 2014.

⁷⁰ Kommissionens utvärdering s. 43.

norra delarna endast var 5 respektive 3 % som bedömde att direktivet haft någon påverkan.⁷¹

Tittar man på skillnader i genomsnittlig avtalad betalningstid över en längre period visar statistiken dock att utvecklingen går åt rätt håll i många länder. I det följande ska man dock vara medveten om att redogörelsen av förändringar i olika länder ska tolkas med viss försiktighet. Ländernas förutsättningar för att förkorta betalningstiderna skiljer sig mycket åt då det är svårare att förkorta de genomsnittliga betalningstiderna med en dag i ett land där betalningstiden är 20 dagar än i ett land där den är över 100 dagar. För att göra jämförelsen så rättvisande som möjligt anges därför förändringarna som procentuell förändring i förhållande till utgångsläget.

Jämförelsen nedan säger inte heller något om vilka orsaker som påverkat förändringarna i de enskilda länderna. En viktig förklaring till vissa av de förändringar som kan observeras är konsekvenserna av den ekonomiska krisen under senare delen av 2010-talet. Krisen har dock påverkat länderna olika och har i vissa fall föranlett att leverantörer i ökad omfattning kräver betalning direkt vid leverans vilket delvis kan förklara en observerad sänkning av de faktiska betalningstiderna. I andra länder anges i stället den ekonomiska krisen som orsak till att den faktiska betalningstiden har ökat då fler företag avsiktligt betalar för sent för att öka sin egen likviditet.⁷²

Som framgår av avsnitt 7 har vissa länder även valt att införa striktare regler än vad som krävs enligt direktivet och det finns även exempel på länder som kompletterat direktivets krav med ytterligare lagstiftningsåtgärder såväl som frivilliga uppförandekoder. Hur effektiva dessa ytterligare åtgärder är beror inte bara på åtgärden i sig utan också på om kraven efterlevs i praktiken och hur många näringsidkare som frivilligt åtar sig att förändra sitt betalningsbeteende. Minst lika viktigt som åtgärden i sig är därför skillnader i företagskultur och tillsyn från myndigheter.

⁷¹ EPI 2015 s. 13.

⁷² Kommissionens undersökning, s. 39.

6.5.1 Förändring avtalade betalningstider

Mellan 2009 och 2014 minskade den genomsnittliga avtalade betalningstiden i transaktioner mellan näringsidkare med 12 % (fyra dagar) i EU/EES-länderna. Denna minskning förklaras emellertid till en del av att avtalstiden i Grekland minskat med 59 % (50 dagar) under perioden. I en majoritet av länderna har avtalstiderna blivit kortare och ökningarna har endast skett i Schweiz och Norge. I Sverige har ingen förändring skett.⁷³

Tabell 6.1 Förändring i genomsnittlig avtalad betalningstid mellan näringsidkare i EU/EES-länderna 2009-2014⁷⁴

Stor minskning	Liten minskning	Oförändrat	Liten ökning	Stor ökning
EL (-59 %, -50 d.)	DE (-7 %, -2 d.)	IT (-3 %, -2 d.)	CH (+4 %, +1 d.)	NO (+14 %, +3 d.)
IE (-25 %, -10 d.)	CY (-5 %, -3 d.)	CZ (0)		
UK (-22 %, -7 d.)	PL (-5 %, -1 d.)	DK (0)		
AU (-22 %, -6 d.)	FI (-5 %, -1 d.)	EE (0)		
LV (-21 %, -4 d.)	PT (-4 %, -2 d.)	IS (0)		
ES (-17 %, -12 d.)	SI (-4 %, -1 d.)	LT (0)		
BE (-14 %, -5 d.)	HU (-4 %, -1 d.)	SE (0)		
EU/EES (-12 %, -4 d.)	NL (-4 %, -1 d.)			
FR (-11 %, -5 d.)				

Som framgår av tabell 6.2 har de avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare och offentliga myndigheter minskat med 6 % (2 dagar) mellan 2009 och 2014 om man ser till genomsnittet för hela EU/EES-området. Stora förändringar har skett i enskilda länder och till skillnad från de avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare har betalningstiderna med offentliga myndigheter ökat i betydligt fler länder.

Tabell 6.2 Förändring i genomsnittlig avtalad betalningstid mellan näringsidkare och offentliga myndigheter i EU/EES-länderna 2009-2014⁷⁵

Stor minskning	Liten minskning	Oförändrat	Liten ökning	Stor ökning
EL (-47 %, -45 d.)	NL (-7 %, -2 d.)	CH (-3 %, -1 d.)	PT (+5 %, +3 d.)	HU (+11 %, +3 d.)
FR (-17 %, -8 d.)	EU/EES (-6 %, -2 d.)	LT (-3 %, -1 d.)	IT (+5 %, +4 d.)	SI (+20 %, +5 d.)
IE (-17 %, -6 d.)	NO (-4 %, -1 d.)	AU (-3 %, -1 d.)	CY (+9 %, +5 d.)	CZ (+20 %, +5 d.)
ES (-15 %, -13 d.)	IS (-4 %, -1 d.)	DK (0)		LV (+25 %, +4 d.)
UK (-14 %, -4 d.)		FI (0)		
		SE (0)		
		EE (0)		
		DE (0)		
		PL (0)		
		BE (0)		

⁷³ EPI 2009-2014. För denna tidsperiod finns uppgifter för 25 av de 31 EU/EES-länderna.

⁷⁴ EPI 2009-2014. För denna tidsperiod finns uppgifter för 25 av de 31 EU/EES-länderna.

⁷⁵ EPI 2009-2014. För denna tidsperiod finns uppgifter för 25 av de 31 EU/EES-länderna.

6.5.2 Förändring faktiska betalningstider

Vid transaktioner mellan näringsidkare har den tid det faktiskt tar att få betalt minskat med 9 % i EU/EES-länderna. Mellan 2009 och 2014 minskade de faktiska betalningstiderna vid transaktioner mellan näringsidkare som mest i Grekland, Tyskland och Förenade kungariket där betalningstiden minskade med mellan 19 och 37 %. Av tabell 6.3 framgår även att de faktiska betalningstiderna ökade i enbart tre länder under perioden. För svenskt vidkommande har ingen förändring skett.

Tabell 6.3 Förändring i genomsnittlig faktisk betalningstid mellan näringsidkare i EU/EES-länderna 2009-2014⁷⁶

Stor minskning	Liten minskning	Oförändrat	Liten ökning
EL (-37 %, -44 d.)	EU/EES (-9 %, -5 d.)	NO (-3 %, -1 d.)	IS (+6 %, +2 d.)
DE (-30 %, -15 d.)	HU (-9 %, -4 d.)	AU (-3 %, -1 d.)	IT (+7 %, +6 d.)
UK (-19 %, -10 d.)	DK (-8 %, -3 d.)	EE (-3 %, -1 d.)	SI (+8 %, +3 d.)
ES (-15 %, -15 d.)	CZ (-8 %, -4 d.)	PL (-3 %, -1 d.)	
FR (-14 %, -9 d.)	FI (-7 %, -2 d.)	NL (-2 %, -1 d.)	
LV (-12 %, -5 d.)	CY (-6 %, -5 d.)	LT (-2 %, -1 d.)	
CH (-10 %, -4 d.)	BE (-6 %, -3 d.)	SE (0)	
	IE (-5 %, -3 d.)		
	PT (-5 %, -4 d.)		

För transaktioner mellan näringsidkare och offentliga myndigheter är trenden inte lika positiv. Sett som genomsnitt för hela EU/EES-området har den tid det faktiskt tar att få betalt av offentliga myndigheter ökat med 2 %. I åtta länder har den faktiska betalningstiden ökat med mer än 10 %. Störst ökning har skett i Slovenien, Italien och Tjeckien. Bilden är dock inte entydig då det även finns åtta länder där den faktiska betalningstiden minskat med mer än 10 %. I Förenade kungariket, Frankrike, Schweiz och Island har betalningstiderna minskat med mellan 15 och 18 % under perioden. Sverige tillhör återigen de länder där ingen förändring skett.

⁷⁶ EPI 2009-2014. För denna tidsperiod finns uppgifter för 25 av de 31 EU/EES-länderna.

Tabell 6.4 Förändring i genomsnittlig faktisk betalningstid mellan näringsidkare och offentliga myndigheter 2009-2014⁷⁷

Stor minskning	Liten minskning	Oförändrat	Stor ökning
UK (-18 %, -9 d.)	DK (-8 %, -3 d.)	NL (-2 %, -5 d.)	ES (+ 11 %, +15 d.)
FR (-16 %, -11 d.)	EL (-6 %, -10 d.)	HU (-2 %, -1 d.)	LT (+13 %, +6 d.)
CH (-15 %, -7 d.)		NO (0)	CY (+20 %, +14 d.)
IS (-15 %, -6 d.)		FI (0)	EE (+20 %, +4 d.)
IE (-14 %, -7 d.)		PT (0)	LV (+23 %, +7 d.)
PL (-13 %, -6 d.)		AU (0)	CZ (+26 %, +9 d.)
DE (-13 %, -5 d.)		SE (0)	IT (+29 %, +37 d.)
BE (-11 %, -8 d.)		EU/EES (+2 %, +1 d.)	SI (+41 %, +16 d.)

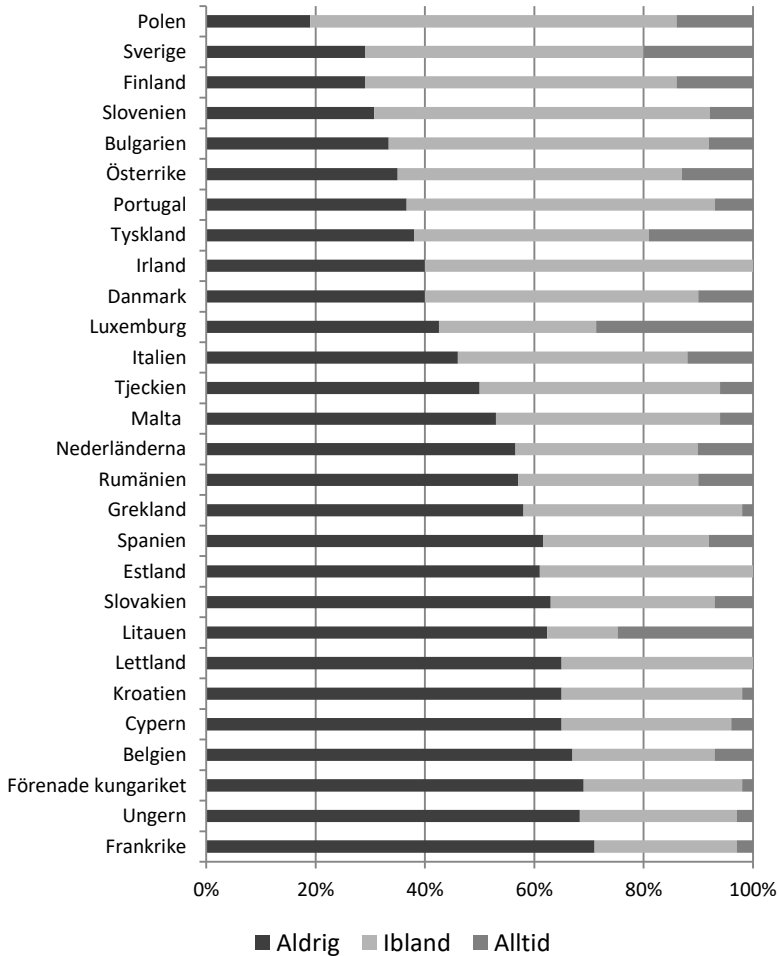
6.6 Åtgärder vid försenad betalning

Kommissionens undersökning visar att näringsidkare i länder med kortare betalningstider i högre omfattning utnyttjar sina rättigheter till förseningsavgift och dröjsmålsränta. Enligt rapporten kan de rättigheter som följer av direktivet leda till att skillnaderna i betalningstid mellan länderna ökar istället för att konvergera.⁷⁸ Det vill säga, för att betalningstiderna ska börja konvergera räcker det inte med att borgenärerna ges nya rättigheter utan det krävs också en gemensam grundinställning enligt vilken förseningar inte behöver accepteras.

⁷⁷ EPI 2009-2014. För denna tidsperiod finns uppgifter för 25 av de 31 EU/EES-länderna.

⁷⁸ Kommissionens undersökning, s. 37.

Figur 6.6 Andel företag som utnyttjar rätten att kräva förseningsavgift och/eller dröjsmålsränta⁷⁹

Andelen näringsidkare som alltid eller ibland utnyttjar sin rätt till förseningsavgift och/eller dröjsmålsränta är högst i Polen, Sverige och Finland där över 70 % av företagen ibland eller alltid utnyttjar sina rättigheter. Sverige tillhör också de länder med högst

⁷⁹ Ibid.

andel företag som alltid utnyttjar sina rättigheter vid sena betalningar.⁸⁰

I Frankrike, Ungern och Förenade kungariket är det i stället 70 % av företagen som aldrig utnyttjar sina rättigheter och ytterst få som alltid gör det.

Kommissionens undersökning visar även att det finns ett starkt samband mellan företagens storlek och sannolikheten för att de ska utnyttja de rättigheter som följer av direktivet. Sannolikheten för att stora företag ska utnyttja sina rättigheter är dubbelt så stor som sannolikheten att små eller medelstora företag gör det.

Det huvudsakliga skälet till att näringsidkare i EU inte utnyttjar sina rättigheter är att de vill bibehålla en god affärsrelation med sina kunder. Enligt utredningen anger 39 % detta som skäl medan 22 % inte anser att det är kostandseffektivt att kräva förseningsavgift och dröjsmålsränta.⁸¹

6.7 Effekter av sena betalningar

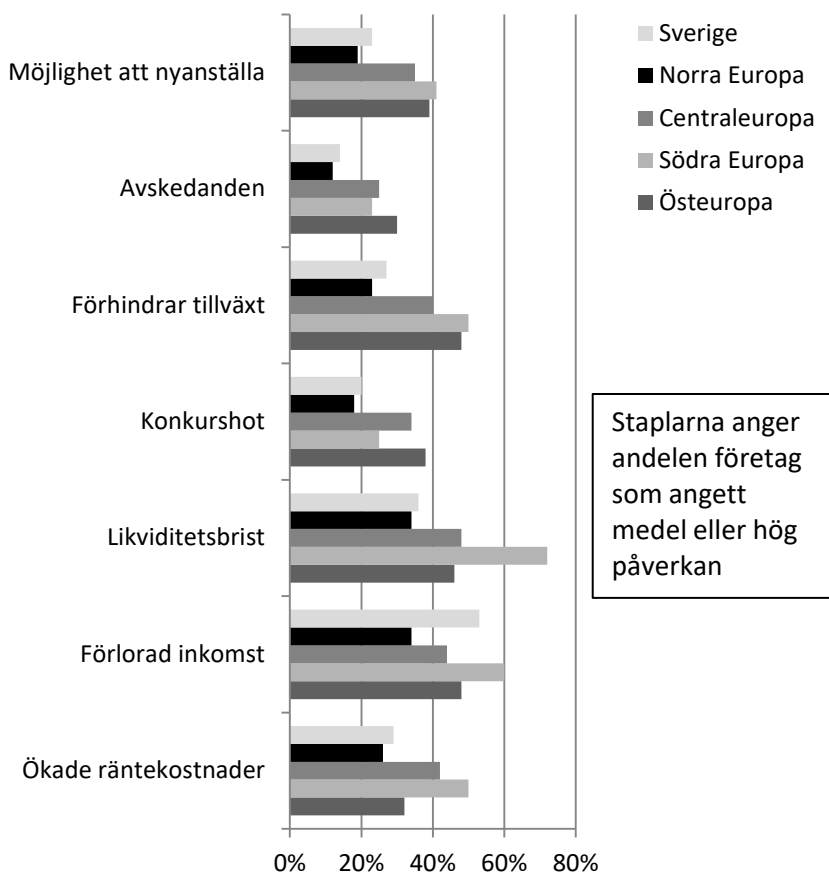
Inom ramen för EPR-undersökningen tillfrågades företagen om vilka effekter sena betalningar för med sig. Det är inte möjligt att i en figur redogöra för hur företag i samtliga länder ställt sig till denna fråga. Nedan har istället den indelning i fyra regioner⁸² som man använt sig av i EPR-undersökningen jämförts med hur svenska företag svarat.

⁸⁰ Som framgår av avsnitt 5.4.2 visar utredningens enkätundersökning att 67 % av de svenska företagen aldrig krävt förseningsavgift och att 54 % aldrig debiterat dröjsmålsränta. Kommissionens undersökning ger sålunda en mer positiv bild av hur stor andel av de svenska företagen som vidtar åtgärder vid sena betalningar. Frågan i utredningens undersökning är avser dock endast vilka åtgärder företagen vidtagit under det senaste året medan frågan i kommissionens undersökning inte specificerar någon tidsperiod. Det är därför naturligt att andelen som vidtagit åtgärder är högre i kommissionens undersökning. Därtill kan såväl urval som viktning av svaren påverka resultatet. Man bör därför avstå från att lägga alltför stor vikt vid att de båda undersökningarna i vissa delar inte verkar ge likvärdiga resultat.

⁸¹ Ibid. s. 38

⁸² Norra Europa utgörs av Danmark, Sverige, Norge, Finland, Estland, Lettland och Litauen. Centraleuropa utgörs av Förenade kungariket, Schweiz, Nederländerna, Irland, Ungern, Tyskland, Frankrike, Belgien och Österrike. Östeuropa utgörs av Ryssland, Slovenien, Slovakien, Serbien, Rumänien, Polen, Tjeckien, Kroatien, Bulgarien och Bosnien. Södra Europa utgörs av Spanien, Portugal, Italien och Grekland.

Figur 6.7 Hur värderar du konsekvenserna av sena betalningar för ditt företag med avseende på...?

Med tanke på att såväl de avtalade som de faktiska betalningstiderna är som längst i Södra Europa är det inte förvånande att det också är i denna del av Europa som långa betalningstider har störst negativa effekter för företagen. På andra sidan skalan finner vi Norra Europa där andelen företag som upplever negativa effekter av långa betalningstider är betydligt lägre. Detta innebär dock inte att företagen i Norra Europa är opåverkade. Var femte företag i Norra Europa anger att långa betalningstider har medelstor eller stor påverkan på deras möjlighet att nyanställa samt att betalningstiderna förhindrar deras tillväxt och var tredje företag anger att betalningstiderna leder till likviditetsbrist och förlorade inkomster.

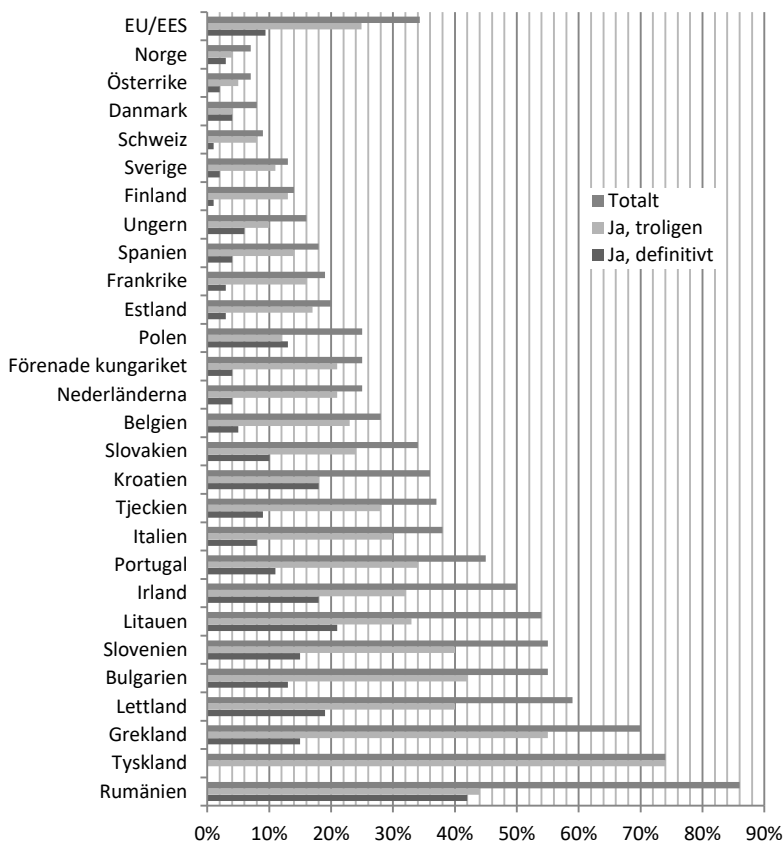
Av figur 6.7 framgår även att företagen i Sverige generellt sett upplever att de påverkas mer negativt av långa betalningstider än sina nordiska grannar. Detta gäller speciellt variabeln förlorad inkomst där mer än vartannat svenskt företag angett att de långa betalningstiderna har medelstor eller stor påverkan.

I EPR-undersökningen ombads företagen även att bedöma om snabbare betalningar från deras kunder skulle göra det möjligt att anställa fler medarbetare. I figur 6.8 framgår andelen företag som angav att snabbare betalningar troligen eller definitivt skulle möjliggöra att fler anställdes. Nästan var tionde företag inom EU/EES-området anger att snabbare betalningar definitivt skulle göra det möjligt att öka antalet anställda och en tredjedel anger att de troligen skulle kunna anställa fler om betalningstiderna kortades.

Det står även klart att det finns betydande skillnader i företagens bedömningar i denna fråga. I Rumänien, Tyskland och Grekland är det över 70 % av företagen som bedömer att snabbare betalningar troligen skulle göra det möjligt att anställa fler medan det i Norge, Österrike, Danmark och Schweiz är färre än 10 % som gör motsvarande bedömning. Det finns inget samband mellan de faktiska betalningstiderna i respektive land och hur stor andel företag som bedömer att snabbare betalningar påverkar möjligheten att anställa fler medarbetare. Spanien, som har bland de längsta betalningstiderna i Europa ligger klart under genomsnittet samtidigt som Tyskland, Lettland och Litauen, som har kortast betalningstider i Europa, ligger klart över genomsnittet.

I Sverige är det endast 2 % av företagen som anser att snabbare betalningar definitivt skulle göra det möjligt att anställa fler och 11 % som anger att så troligen är fallet. Därmed är andelen företag i Sverige som bedömer att snabbare betalningar skulle påverka möjligheten att öka antalet anställda betydligt lägre än EU/EES-genomsnittet.

Figur 6.8 Skulle snabbare betalningar från era kunder göra det möjligt för ditt företag att anställa fler medarbetare?⁸³

6.8 Sammanfattning och slutsatser

Avtalade betalningstider

I samtliga EU/EES-länder understiger de genomsnittliga avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare den gräns på 60 dagar som följer av direktivet. Den vanligaste avtalstiden mellan näringsidkare i EU ligger i intervallet 15-30 dagar. Det är istället de offentliga

⁸³ EPR 2015. Uppgift saknas för Malta, Cypern, Island, Liechtenstein och Luxemburg.

myndigheterna som verkar ha svårast att uppfylla direktivets krav. I en tredjedel av länderna överstiger den genomsnittliga avtalade betalningstiden mellan näringsidkare och offentliga myndigheter de 30 dagar som ska gälla enligt direktivet.

Även om de avtalade betalningstiderna i Sverige är kortare än vad som krävs enligt direktivet visar den senaste undersökningen på att de svenska avtalstiderna är längre än i många andra länder. Den tidigare bild av Sverige som ett land med jämföreslevis korta avtalade betalningstider stämmer sålunda inte längre. Detta beror dock inte på att avtalstiderna i Sverige blivit längre utan på att stora minskningar kan noteras i flera länder. Av den senaste undersökningen framgår att de avtalade betalningstiderna är kortare än i Sverige i 16 av de 27 undersökta länderna.

Faktisk betalningstid

I EU/EES-länderna tar det i genomsnitt 42 dagar att faktiskt få betalt av en myndighet och 33 dagar att få betalt av ett annat företag. Längst tid tar det i Italien där den faktiska betalningstiden för offentliga myndigheter överstiger 140 dagar. Detta ska jämföras med Litauen, Tyskland och Lettland där de offentliga myndigheternas betalningstid i genomsnitt understiger 20 dagar.

I Sverige är den genomsnittliga förseningen 3 dagar vid betalningar från myndigheter och 4 dagar för betalningar från andra näringsidkare vilket ger en faktisk betalningstid på 32 respektive 31 dagar. Jämfört med de övriga länderna är den svenska betalningsmoralen förhållandevis god även om det finns länder där de flesta fakturorna betalas före förfallodagen. Trots den goda betalningsmoralen i Sverige leder det faktum att de avtalade betalningstiderna i Sverige är längre än i många andra länder till att det i praktiken går snabbare att få betalt i 14 av de undersökta länderna. Därmed står det klart att Sverige även när det gäller de faktiska betalningstiderna inte längre tillhör de länder där det går snabbast att få betalt för sina varor och tjänster.

Förändringar över tid

Med utgångspunkt i de undersökningar som finns tillgängliga på Europeisk nivå går det inte att dra några säkra slutsatser om huruvida direktivet om sena betalningar har haft någon effekt. En brist i det tillgängliga materialet är att jämförelser över tid endast

har kunnat göras fram till år 2014, dvs. endast ett år efter direktivets genomförande.

På en övergripande nivå kan det ändå konstateras att under perioden 2009–2014 har betalningstiderna blivit kortare i ett flertal länder. Framförallt gäller detta de avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare som under perioden minskat med 12 % sett som ett genomsnitt för EU/EES-området. I flera länder har de avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare minskat med mer än 20 %.

Tittar man istället på den faktiska betalningstiden är förändringen inte lika tydlig. I genomsnitt har den faktiska betalningstiden mellan näringsidkare i EU/EES-länderna visserligen minskat med 9 % under perioden 2009–2014 men betalningstiden mellan näringsidkare och myndigheter har under samma period ökat med 2 %. I enskilda länder har den faktiska betalningstiden minskat betydligt under perioden. I Grekland, Tyskland och Förenade kungariket uppgår minskningarna till 37 %, 30 % respektive 19 %. I Förenade kungariket har även den faktiska betalningstiden mellan näringsidkare och myndigheter minskat med 18 %. I flera länder har emellertid myndigheterna blivit betydligt sämre på att betala i tid. I Cypern, Estland, Lettland, Tjeckien, Italien samt Slovenien tar 20 % längre tid att få betalt från myndigheter 2014 jämfört med 2009.

För svensk del kan man konstatera att ingen förändring skett överhuvudtaget. Detta gäller oavsett om man tittar på de avtalade betalningstiderna eller den faktiska betalningstiden. Om betalningstiderna fortsätter att minska i flertalet övriga länder samtidigt som betalningstiderna ökar i Sverige utvecklingen i Sverige står still kommer de nackdelar som följer av långa betalningstider sålunda att bli alltmer kännbara för de svenska företag som konkurrerar på den europeiska marknaden.

Som kommer att behandlas i det följande förekommer i ett antal EU-länder olika slag av åtgärder som går utöver den EU-rättsliga regleringen. Några av de länder som genomfört nationella åtgärder har också påtagligt minskat de faktiska betalningstiderna, det gäller exempelvis Storbritannien, Frankrike och Spanien. Särskilt i fråga om Förenade kungariket är förändringen värd att uppmärksamma eftersom den faktiska genomsnittliga betalningstiden redan tidigare har varit relativt kort.

Effekter

I de tillgängliga undersökningarna förekommer olika uppfattningar om hur sena betalningar påverkar affärsverksamheten. Det gäller exempelvis möjligheterna att nyanställa eller behålla personal, försämrade tillväxtpotentialer eller likviditetsbrist. Det är svårt att dra några säkra slutsatser om huruvida vissa konsekvenser är mer framträdande än andra. Det viktiga i sammanhanget är att sena betalningar leder till ett senarelagt eller minskat kassaflöde. Detta ger i sin tur upphov till olika konsekvenser för det enskilda företaget. Det kan handla om att acceptera en sämre lönsamhet, avskeda personal, inte växa i den takt man önskar, lägga ner verksamheten eller att gå samman med en konkurrent. I detta avseende skiljer sig inte sena betalningar från andra omständigheter som kan påverka ett företags likviditet och lönsamhet, exempelvis ökad prispress, minskad omsättning, löneökningar eller höjda räntor. Att effekterna upplevs på olika sätt kan sannolikt härledas till den miljö företagen verkar inom när det gäller exempelvis marknadstillväxt, arbetsrättsliga regler, skattesystem och förekomsten av alternativa finansieringslösningar.

7 Nationell reglering och frivilliga åtgärder i EU

Vid införlivandet av direktivet har många länder valt att anpassa sina krav så att de överensstämmer med direktivets miniminivå. Vissa länder har dock valt att införa mer långtgående krav. I avsnitt 7.1 listas de länder som infört striktare krav inom områden som regleras i direktivet. I avsnitt 7.2 finns en redogörelse för nationella åtgärder som, även om de syftar till att korta betalningstiderna, saknar koppling till kraven i direktivet.

7.1 Införlivande av direktivet

Direktivet har införlivats i samtliga medlemsstater. Den följande sammanställningen utgår ifrån att samtliga medlemsstater införlivat direktivet korrekt, dvs. att samtliga delar av direktivets tvingande krav återges i nationell rätt.⁸⁴ Fokus för denna sammanställning kommer i stället vara att skapa en överblick över vilka länder som valt att införa strängare krav än vad som följer av direktivets miniminivå.⁸⁵

⁸⁴ Kommissionen inledde överträdelseärenden för felaktigt införlivande mot totalt sex medlemsländer men samtliga dessa ärenden har nu avslutats, se Kommissionens undersökning s.33

⁸⁵ Sammanställningen baseras på Kommissionens undersökning, Late payment in western Europe: Comparative study, Elvinger, Hoss & Prussen samt Collection practices per country Euler Hermes collection practices map <http://www.eulerhermes.com/products-solutions/debt-collection/Land-of-payment/Pages/collections-practices-per-country.aspx>.

Ränta

Enligt direktivet ska den lagstadgade räntan utgöras av en räntesats som motsvarar summan av referensräntan och minst åtta procentenheter.⁸⁶

I *Tyskland* och *Österrike* gäller summan av referensräntan och nio procentenheter och i *Bulgarien* och *Ungern* ska referensräntan ökas med tio procentenheter.

Betalningsperiod vid transaktioner mellan näringsidkare

Enligt direktivet ska medlemsstaterna se till att den betalningsperiod som fastställs i avtalet inte överstiger 60 kalenderdagar, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären.⁸⁷

I *Österrike*, *Kroatien*, *Cypern*, *Danmark*, *Finland*, *Ungern*, *Irland*, *Italien*, *Lettland*, *Malta*, *Nederländerna*, *Slovenien*, *Spanien*, *Rumänien*, *Sverige* och *Förenade kungariket* gäller en betalningsperiod på 30 dagar om inget annat avtalats.

Följande länder har satt ett absolut tak för hur lång betalningstid som får avtalas. *Österrike* (60 dagar), *Kroatien* (360 dagar), *Tjeckien* (60 dagar), *Frankrike* (månadsskiftet plus 45 dagar eller 60 dagar), *Ungern* (60 dagar), *Rumänien* (60 dagar), *Slovenien* (120 dagar), *Slovakien* (60 dagar) och *Spanien* (60 dagar).

Förseningsavgift

Enligt direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att borgenären har rätt till 40 euro i förseningsavgift om gäldenären inte betalar i tid.⁸⁸ Om de faktiska kostnaderna för att driva in skulden överstiger 40 euro har gäldenären även rätt att få ersättning för mellanskillnaden.⁸⁹

I *Förenade kungariket* ökar förseningsavgiften med storleken på skulden. Förseningsavgiften är 40 pund för skulder understigande 1 000 pund, 70 pund för skulder mellan 1 000 och 10 000 pund och 100 pund för skulder överstigande 10 000 pund.

⁸⁶ Artikel 2.6.

⁸⁷ Artikel 3.5.

⁸⁸ Artikel 6.1.

⁸⁹ Artikel 6.3.

7.2 Krav utan koppling till direktivet

Nedanstående avsnitt innehåller en sammanställning av åtgärder som vissa länder infört utöver vad som följer av direktivet. Det vill säga, även dessa åtgärder syftar till att förkorta betalningstiderna men de utgör inte en del i införlivandet av direktivet. Det kan finnas fler nationella initiativ än de som har kunnat identifieras under utredningsarbetet.

7.2.1 Förenade kungariket

Frivillig betalningskod

The Prompt payment code⁹⁰ är en frivillig uppförandekod som tillkommit på initiativ av regeringen. Regeringen har dock uppdragit åt ett branschorgan för kreditföretag⁹¹ att sköta arbetet med koden. Näringsidkare som signerar koden åtar sig att betala alla sina fakturor i tid, att inte avtala om längre betalningstid än 60 dagar samt att så långt som möjligt betala inom 30 dagar. Näringsidkare är också skyldiga att årligen rapportera hur väl de uppfyller kraven.

Näringsidkare som omfattas av koden har rätt att använda en speciell logotyp och den styrelse som är kopplad till koden kan utesluta näringsidkare som inte följer koden. Hittills har knappt 2 000 näringsidkare skrivit under koden.

Ombudsman för dagligvaruhandeln

Under 2009 infördes en uppförandekod för dagligvaruhandeln som är tvingande för de tio dagligvaruaktörer som omsätter mer än 1 miljard pund.⁹² Koden syftar till att förbättra konkurrensen inom dagligvaruhandeln och innehåller bland annat krav på skriftliga avtal, information i rimlig tid om förändringar, redlighet och god tro. När det gäller betalningar anger koden att en dagligvaruaktör

⁹⁰ <http://www.promptpaymentcode.org.uk/>

⁹¹ Chartered Institute of Credit Management

⁹² Koden omfattar försäljning av livsmedel, djurmat, rengöringsprodukter, toalettartiklar och husgeråd.

måste betala i enlighet med vad som avtalats eller i alla fall inom en rimlig tid efter det att en faktura erhållits.⁹³

Från början var avsikten att aktörerna själva skulle inrätta en ombudsman med uppgift att bevaka att aktörerna följde koden. Då så inte skedde inrättade regering 2013 en statlig ombudsman kallad The Groceries Code Adjudicator. Ombudsmannens verksamhet finansieras genom avgifter från de tio dagligvaruaktörer som omfattas av koden. De som levererar produkter direkt till någon av de tio aktörerna som omfattas av koden kan klaga till ombudsmannen som kan välja att medla eller att inleda en undersökning. Om ett klagomål går till medling är ombudsmannens beslut bindande för parterna. Om ombudsmannen efter en undersökning finner att en aktör bryter mot bestämmelserna i koden kan hon utfärda rekommendationer, kräva att aktörerna publicerar information om överträdelsen eller bötfälla aktören. Bötesbeloppet kan som mest uppgå till 1 % av aktörens omsättning i Förenade kungariket.

Ombudsmannen publicerade sin första undersökning i januari 2016. I undersökningen konstaterar ombudsmannen att Tesco på flera punkter bryter mot koden genom att systematiskt betala sina leverantörer för sent.⁹⁴ Tesco har under granskningsprocessen initierat förändringar i sina leverantörsrelationer.

Betalningsvillkor i offentliga kontrakt

Förordningen om offentliga kontrakt⁹⁵ innehåller krav som i vissa fall går längre än vad som följer av direktivet. Av förordningen framgår att betalningstiden i offentliga kontrakt⁹⁶ inte får överstiga 30 dagar, att det av kontrakten bland annat ska framgå att offentliga aktörer ska verifiera och godkänna fakturor så snart som möjligt samt att samtliga kontrakt som leverantören eventuellt sluter med underleverantörer ska innehålla samma villkor.

Från och med mars 2016 ska samtliga offentliga myndigheter årligen publicera statistik som visar hur de uppfyller kraven. Den

⁹³ The groceries (supply chain practices) market investigation order 2009, <https://www.gov.uk/government/publications/groceries-supply-chain-practices-market-investigation-order>

⁹⁴ Groceries Code Adjudicator Investigation into Tesco plc, 26 January 2016, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/494840/GCA_Tesco_plc_final_report_26012016_-_version_for_download.pdf

⁹⁵ 2015 No. 102 Public procurement, The Public Contracts Regulations, Chapter 9

⁹⁶ Med undantag för vissa kontrakt inom sjukvården och skolan.

statistik som ska publiceras är andelen fakturor som myndigheten betalat i tid samt kostnaden för dröjsmålsränta under året.⁹⁷

Statlig betalningspolicy

Regeringen har sedan 2008⁹⁸ haft som målsättning att samtliga departement och centrala myndigheter ska betala 80 % av alla obestrida fakturor inom fem dagar och övriga inom 30 dagar.

År 2015 kompletterades denna målsättning med rapporteringskrav.⁹⁹ Från och med 2015 ska alla departement och centrala myndigheter varje kvartal, på regeringens webbplats, ange hur stor andel av fakturorna som de betalat inom 5 respektive 30 dagar. Från och med 2016 ska det av denna statistik även framgå hur mycket dröjsmålsränta som utbetalats under perioden.

Planerad rapporteringskyldighet för stora företag

Genom Small Business, Enterprise and Employment Act som trädde i kraft 2015 bemyndigades regeringen att anta en förordning som ålägger alla stora företag att ta fram rapporter som visar hur de hanterar sina betalningar.

Regeringen har ännu¹⁰⁰ inte antagit någon förordning men har aviserat sin avsikt att införa rapporteringskrav från och med oktober 2016.¹⁰¹ Från och med detta datum kommer stora företag att varje halvår vara skyldiga att publicera information om hur de sköter sina betalningar. Denna ska bl.a. innefatta tillämpade betalningsvillkor, förändringar i dessa sedan föregående rapportperiod, genomsnittlig betalningstid och andel sena betalningar.

⁹⁷ 2015 No. 102 Public procurement, The Public Contracts Regulations, Chapter 9

⁹⁸ Policy Procurement Note 08/10

⁹⁹ Procurement Policy Note – Prompt Payment Policy and Reporting of Performance, Action Note 05/15 27 March 2015

¹⁰⁰ 2016-06-02

¹⁰¹ <https://www.gov.uk/government/speeches/prompt-payment-implementing-the-duty-on-large-companies-to-report-on-payment-practices-and-policies/> och <http://www.dailymail.co.uk/money/smallbusiness/article-3510913/Clampdown-late-payments-large-companies-delayed-October.html>

7.2.2 Danmark

Riktlinjer för myndigheter och deras leverantörer

I Danmark tillsattes 2009 en arbetsgrupp med representanter från Näringsdepartementet, Finansdepartementet Kommunernas landsförening och Danska regioner. Arbetsgruppens uppgift var att uppskatta omfattningen av försenade betalningar från danska myndigheter och att ta fram förslag till åtgärder för att komma till rätta med problemen. Arbetsgruppen analyserade 15 000 fakturor och kunde konstatera att 80 % av fakturorna hade betalats i tid samt att ytterligare 10 % av fakturorna betalades senast fem dagar efter förfallodatum.

Arbetsgruppens slutsats var att det inte fanns anledning att förkorta de avtalade betalningstiderna mellan näringsidkare och offentliga myndigheter utan att dessa borde kvarstå på 30 dagar. Arbetsgruppen rekommenderade i stället att man framöver fokuserar på själva beställnings- och betalningsprocessen. Förutom att fortsätta förbättra användandet av elektroniska processer för beställningar och fakturering lyfte arbetsgruppen fram vikten av att myndigheternas beställningar och leverantörernas fakturor innehåller all nödvändig information för att undvika att fakturorna fastnar i processen.¹⁰²

I syfte att minska andelen sena betalningar från offentliga myndigheter har man i Danmark därför tagit fram informationsmaterial och riktlinjer för såväl de offentliga myndigheterna som deras leverantörer.¹⁰³

Redovisningsskyldighet för statliga myndigheter

För att följa utvecklingen av betalningstiderna i staten är statliga myndigheter sedan 2014 skyldiga att i de statliga räkenskaperna särskilt redovisa utbetald dröjsmålsränta och förseningsavgift.¹⁰⁴

¹⁰² Sikring af rettidig betaling, Rapport fra arbejdsgruppe, November 2010, Økonomistyrelsen

¹⁰³ <http://www.modst.dk/Regnskab/Elektronisk-fakturering/Rettidig-betaling>

¹⁰⁴ Vejledning om betalingsfrister og opkrævning af gebyrer og renter ved forsinket betaling, Februar 2014, Moderniseringsstyrelsen

7.2.3 Spanien

Sektorsreglering för färska och ömtåliga produkter

Som framgått ovan är grundregeln i Spanien att den avtalade betalningstiden inte får överstiga 60 dagar. För färska och ömtåliga produkter gäller i stället en maximal betalningsperiod om 30 dagar. Med färska och ömtåliga produkter avses produkter som bör konsumeras inom 30 dagar och sådana som kräver kylförvaring.¹⁰⁵

Information i årsredovisningar

Årsredovisningarna ska innehålla information av vilken det ska framgå om företaget sköter sina betalningar i enlighet med de tvingande kraven.¹⁰⁶

Inbetalning av moms

I Spanien kan små och medelstora företag skjuta upp inbetalningen av moms tills en faktura har blivit betald.¹⁰⁷

Rapporteringskyldighet för myndigheter

2014 infördes krav på att samtliga offentliga myndigheter månadsvis enligt en fastställd mall ska publicera information om hur de sköter sina betalningar.¹⁰⁸

¹⁰⁵ International bar association legal practice division, Spain: new measures to combat late payments in commercial transactions, http://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjD7qyh8OzKAhWJJoKHZ_CBvoQFggiMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.mmmm.es%2Fficheros%2Fprensa%2F09_IBA_International_Sales_IM.pdf&uscg=AFQjCNEImtxBgqabMNBpkFBvajI1Uw9alQ

¹⁰⁶ Ley 15/2010, de 5 de julio, de modificación de la Ley 3/2004, de 29 de diciembre, por la que se establecen medidas de lucha contra la morosidad en las operaciones comerciales.

¹⁰⁷ Kommissionens undersökning, sida 32

¹⁰⁸ Real Decreto 635/2014, de 25 de julio, por el que se desarrolla la metodología de cálculo del periodo medio de pago a proveedores de las Administraciones Públicas y las condiciones y el procedimiento de retención de recursos de los regimenes de financiación, previstos en la Ley Orgánica 2/2012, de 27 de abril, de Estabilidad Presupuestaria y Sostenibilidad Financiera

7.2.4 Nederländerna

Frivillig betalningskod

Betaalme.nu¹⁰⁹ är ett nystartat projekt initierat av den holländska regeringen. Regeringen har dock uppdragit åt ett privaträttsligt nätverk¹¹⁰ att sköta arbetet med projektet.

Den främsta målgruppen för projektet är stora företag samt factoringföretag. De stora företagen bestämmer var för sig vilka utfästelser de vill göra. Det kan antingen vara att utlova en viss betalningstid och/eller att via samarbete med factoringbolagen erbjuda sina kunder snabbare betalning till förmånliga villkor. Tanken är att användandet av factoring ska öka samt att detta kan ske till en lägre kostnad än om de små företagen var för sig skulle sälja sina fakturor.¹¹¹ Än så länge har endast fyra företag anslutit sig men regeringens målsättning är att hälften av de 1 000 största företagen ska gå med vilket skulle frigöra 2,5 miljarder euro till de små och medelstora företagen i Nederländerna.¹¹²

7.2.5 Slovenien

Obligatoriskt kvittningssystem

Slovenien införde 2011 ett obligatoriskt kvittningssystem.¹¹³ Gälldenärerna är tvungna att registrera alla sina utestående skulder för vilka betalningstiden löpt ut i en databas som administreras av en statlig myndighet. Varje månad utförs sedan en kvittning där gälldenärens skulder kvittas mot fordringar denne har på andra gälldenärer i systemet. De skulder som inte kan kvittas mot fordringar kan läggas in i systemet på nytt.

Om en näringsidkare eller en myndighet¹¹⁴ inte registrerar en utestående skuld i enlighet med kraven kan myndigheten fatta beslut om administrativa böter. För näringsidkare och myndigheter

¹⁰⁹ <https://www.betaalme.nu/>

¹¹⁰ The Supply Chain Finance Community, <https://www.scfcommunity.org/>

¹¹¹ Se en mer utförlig beskrivning av omvänd factoring i avsnitt 9.4.3.

¹¹² <https://www.scfcommunity.org/news-event/speech-minister-kamp-scf-community-forum-10-12-2014/#.VtmJGv72ZLM>

¹¹³ Order to promulgate the Act on Prevention of Late Payment (ZPreZP), http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/zakonodaja/ZPreZP_objavljen_EN_prevod.pdf

¹¹⁴ Statliga myndigheter och självstyrande kommuner omfattas dock inte av straffbestämelsen.

kan bötesbeloppet uppgå till 10 000 euro och för den fysiska person som är ansvarig kan bötesbeloppet uppgå till 5 000 euro.

7.2.6 Frankrike

Krav på allmänna villkor och fakturan

Sedan 2013 är det i fransk författning reglerat vilka uppgifter företagets allmänna villkor och fakturor ska innehålla.¹¹⁵ Såväl de allmänna villkoren som de enskilda fakturorna måste innehålla information om dröjsmålsränta och förseningsavgift. Om de allmänna villkoren brister i detta avseende kan konkurrensmyndigheten fatta beslut om administrativa böter om högst 75 000 euro till fysiska personer eller 375 000 euro till juridiska personer. Det samma gäller om de allmänna villkoren innehåller klausuler som syftar till att på ett otillbörligt sätt försena startdatumet för fakturornas löptid. Upprepas förseelsen inom två år kan bötesbeloppen fördubblas. Om det i stället är den enskilda fakturan som inte innehåller uppgifter om dröjsmålsränta och förseningsavgift är bötesbeloppet max 75 000 euro eller 50 % av det fakturerade beloppet. Dessutom kan juridiska personer som bötfälls för brister i sina fakturor utestängas från offentliga upphandlingar i upp till fem år.

Till regelverket finns även kopplat en anmälningsskyldighet för revisorer. Stora och medelstora företag som revideras av auktoriserade revisorer måste i sin redovisning ange vilka betalningsvillkor de tillämpar. Vid upprepade och allvarliga brott mot regelverket är revisorn skyldig att anmäla näringsidkaren till ekonomiministeriet.¹¹⁶

Sektorsreglering för transporttjänster

Som framgått ovan gäller i Frankrike en maximal avtalad betalningstid på antingen 45 dagar från månadsskiftet eller 60 dagar från fakturadatum. För tjänster avseende bland annat vägtransporter av varor, uthyrning av fordon, transport- och tullagenter och transportmäklare gäller i stället en maximal avtalad betalningstid på 30 dagar från fakturans utfärdande.¹¹⁷

¹¹⁵ Articles, L441-3, L441-4, L441-5 och L441-6, Code de commerce

¹¹⁶ Article L. 441-6-1 Code de commerce

¹¹⁷ Article L441-6 Code de commerce

Sektorsreglering för färskvaror

Även för olika typer av färskvaror finns speciella regler. Den maximala avtalade betalningstiden är begränsad till 30 dagar efter sista förbrukningsdag för färska livsmedel, kylt eller fruset kött, frusen fisk och färdigmat, 20 dagar efter leverans av boskap avsedd för konsumtion och 30 dagar för vissa alkoholhaltiga drycker.¹¹⁸

Undantag för säsongsvoror

När de striktare kraven infördes 2013 kompletterades lagstiftningen med övergångsregler för säsongsvoror. Dessa övergångsregler gällde först under en period av tre år men sedan januari 2016 har de permanentats. För vissa varor är det därför möjligt för näringsidkare att avtala om betalningstider som överstiger 45 respektive 60 dagar. Basen för undantagen för respektive bransch är avtal slutna mellan branschorgan som sedan har gjorts allmänt tillämpliga via beslut från konkurrensmyndigheten.¹¹⁹

Undantag gäller för skidutrustning, lädervoror, klockor, juveler och bordssilver, leksaker samt jordbruksmaskiner.¹²⁰

7.2.7 Italien

Sektorsreglering för livsmedel¹²¹

Vid försäljning av livsmedel med en hållbarhet som understiger 60 dagar måste skriftliga avtal slutas i Italien. Av lagen framgår vilka krav sådana avtal måste reglera och vilka typer av villkor som är oskäligen. Av lagen följer att det för dessa produkter är förbjudet att avtala om en betalningstid som överstiger 30 dagar.

Näringsidkaren som ingår avtal som inte uppfyller kraven kan tvingas betala administrativa böter på mellan 516 och 20 000 euro. Konkurrensmyndigheten har även möjlighet att besluta om böter uppgående till 500 000 euro när gäldenärer inte betalar i tid.

¹¹⁸ Article 443-1 Code de commerce

¹¹⁹ LOI n° 2012-387 du 22 mars 2012 relative à la simplification du droit et à l'allègement des démarches administratives

¹²⁰ Article D441-5-1 Code de commerce

¹²¹ D.L. 24-1-2012 n. 1 Disposizioni urgenti per la concorrenza, lo sviluppo delle infrastrutture e la competitività. Pubblicato nella Gazz. Uff. 24 gennaio 2012, n. 19, S.O. Art. 62 Disciplina delle relazioni commerciali in materia di cessione di prodotti agricoli e agroalimentari

Uppskov med moms

Näringsidkare som omsätter mindre än 2 miljoner euro kan sedan 2012 få uppskov med att betala in sin moms tills de själva erhållit sin betalning.¹²²

Rapporteringskyldighet för myndigheter

Samtliga offentliga myndigheter är skyldiga att publicera information om sina utestående fakturor på regeringens webbplats. För myndigheter som inte klarar av att sköta sina betalningar införs med automatik ett anställningsstopp.¹²³

7.2.8 Irland*Statlig betalningspolicy*

Sedan 2009 har det på Irland funnits krav på att ministerierna ska betala sina fakturor inom 15 dagar. Detta krav utvidgades 2011 till att omfatta alla offentliga myndigheter. Dessa myndigheter är även skyldiga att varje kvartal, på sina respektive webbplatser, publicera statistik över hur de sköter sina betalningar. Baserat på dessa rapporter publicerar Näringsdepartementet aggregerad statistik och på departementets webbplats kan man följa utvecklingen från 2009 och framåt.¹²⁴

Frivillig betalningskod¹²⁵

På initiativ av den Irländska regeringen introducerades 2013 en frivillig uppförandekod, Code of Conduct on Prompt Payments. Det praktiska arbetet med koden sköts av Irish Institute of Credit Management men framtagandet av koden är ett resultat av ett samarbete mellan en rad olika organisationer.¹²⁶ Företag och myndig-

¹²²http://www.repubblica.it/economia/2015/01/17/news/cgia_con_i_ritardi_nei_pagamenti_persi_35_miliardi-105126085/?refresh_ce

¹²³ Transposition and implementation of the Directive on Late Payments in Commercial Transactions, Implementation in Action, European Parliamentary Research Service, Ex-Post Impact Assessment Unit

¹²⁴<https://www.djei.ie/en/What-We-Do/Supports-for-SMEs/Late-Payments/Prompt-Payment>Returns/>

¹²⁵ <http://www.promptpayment.ie/>

¹²⁶ The Irish Small and Medium Enterprises Association (ISME), the Small Firms Association (SFA), the Irish Business and Employers Confederation (IBEC), Chambers Ireland and The Banking & Payments Federation Ireland (BPFi).

heter som skriver under koden åtar sig bland annat att betala i tid samt att säkerställa att det finns väl fungerande system för att kommunicera med leverantörerna. Hittills har koden signerats 160 organisationer, varav det stora flertalet utgörs av myndigheter.

7.2.9 Portugal

*Sektorsreglering för färskvaror*¹²⁷

Som framgått ovan har Portugal, i enlighet med direktivets minimikrav, valt att tillämpa en betalningstid om 60 dagar om inget annat avtalats. Från denna generella regel har man dock valt att undanta färska livsmedel om de säljs av mikroföretag eller små företag till företag med fler än 50 anställda och en omsättning som överstiger tio miljoner euro.

I dessa situationer gäller i stället en maximal betalningstid om 30 dagar. Fysiska personer och företag som bryter mot detta krav kan bötfällas. Bötesbeloppet för fysiska personer kan uppgå till drygt 3 700 euro och för företag till knappt 45 000 euro. Myndigheten för ekonomi och livsmedelssäkerhet¹²⁸ är tillsynsmyndighet och ska varje år ta fram en rapport över tillsynsåtgärder och beslut.

7.2.10 Sammanfattning och slutsatser

Även om de åtgärder som vidtagits i vissa länder skiljer sig åt finns det gemensamma nämnare. I de fall man valt att införa speciella krav för en viss sektor är dessa vanligtvis inriktade på att korta ned betalningstiderna för färskvaror. Det finns vidare flera exempel på rapporteringskrav som tvingar såväl företag som offentliga myndigheter att redogöra för hur de sköter sina betalningar. Slutligen är det vanligt att underlåtenhet att följa de tvingande krav som införts är sanktionerat med böter.

Vi har inte kunnat hitta några nationella utvärderingar av de åtgärder som vidtagits och kan därför inte bedöma hur effektiva dessa åtgärder varit. Även om vissa av de länder som varit mest aktiva även tillhör de länder för vilka störst förbättring av betal-

¹²⁷ Decreto-Lei n.º 118/2010

¹²⁸ Compete à Autoridade de Segurança Alimentar e Económica (ASAE)

ningstiderna har kunnat observeras, se avsnitt 6.5, går det inte med säkerhet att fastställa att det finns ett samband mellan de vidtagna åtgärderna och de förbättringar som skett. Som vi redan konstaterat i avsnitt 6.8 är det emellertid troligt att den förbättring som skett i Förenade kungariket, Spanien och Frankrike åtminstone delvis kan förklaras av de åtgärder som vidtagits.

8 Betalningstider i tredje land

Redovisningen av betalningstider i tredje land har begränsats till Sveriges sju största exportmarknader utanför EU/EES området.¹²⁹ Tillgänglig statistik som tillåter en jämförelse mellan dessa länder och EU är inte lika detaljerad som den som ligger till grund för avsnitt 6, bland annat saknas uppgifter om avtalade betalningstider mellan näringsidkare och offentliga myndigheter.

8.1 Avtalade och faktiska betalningstider

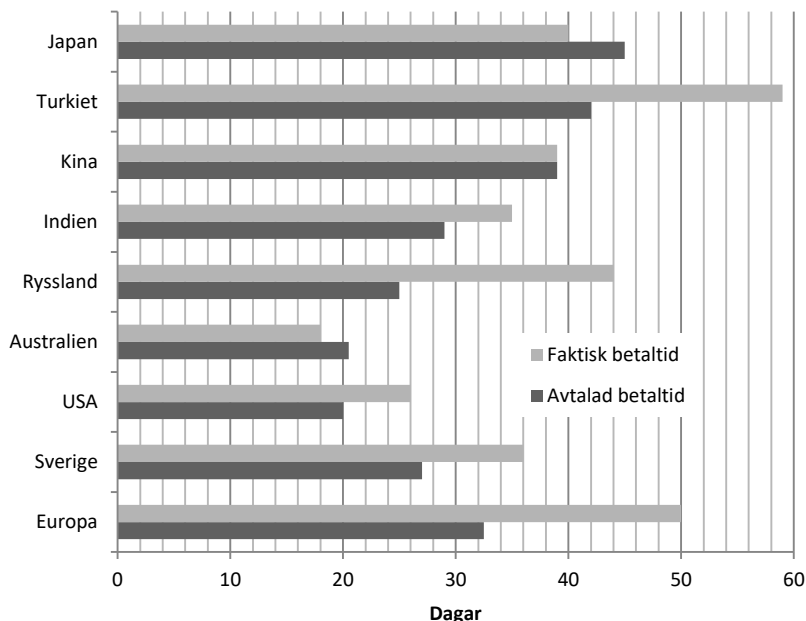
Bland Sveriges sju största exportmarknader utanför EU/EES-området är den genomsnittliga avtalade betalningstiden mellan näringsidkare längst i Japan med en avtalstid på 45 dagar. I USA, Australien samt Ryssland är den avtalade betalningstiden vanligtvis kortare än i Sverige.

Den genomsnittliga faktiska betalningstiden är längst i Turkiet (59 dagar) och kortast i Australien (18 dagar). I Australien och USA är den faktiska betalningstiden betydligt kortare än i Sverige medan övriga länder i stort ligger i paritet med Sverige.¹³⁰

¹²⁹ USA, Kina, Turkiet, Japan, Australien, Ryssland och Indien, <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Handel-med-varor-och-tjanster/Utrikeshandel/Utrikeshandel-med-varor/7223/7230/26637/>

¹³⁰ Observera att den faktiska betalningstiden för Sverige enligt Atradius undersökning ligger på 36 dagar medan den enligt Intrum justitias undersökning endast uppgår till 31 dagar. Vi har dock valt att genomgående använda Atradius uppgifter i denna jämförelse för att undvika fel som beror på vilken mätmetodik som används. Som framgått av avsnitt 6.1 har vi dock valt att använda Intrum justitias vid jämförelsen mellan EU/EES-länderna.

Figur 8.1 Genomsnittlig avtalad och faktisk betalningstid mellan näringsidkare i Sveriges viktigaste handelspartners utanför EU/EES^{131 132}

8.2 Nationell reglering

8.2.1 USA

I USA saknas tvingande bestämmelser som reglerar betalningsvillkoren mellan näringsidkare. Avtalsfrihet råder således och det är upp till parterna att avtala om betalningstid, dröjsmålsränta och ersättning för indrivningskostnader. Det går dock inte att avtala

¹³¹ Atradius payment practices barometer – Survey results for Western Europe, Survey results for Eastern Europe, Survey results for Asia Pacific and Survey results for the Americas, samtliga publicerade under 2015. Uppgifterna för Ryssland är tagna från EPI 2004-2014.

¹³² Genomsnittet för Europa baseras på uppgifter från Ungern, Polen, Slovakien, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Österrike, Nederländerna, Danmark, Storbritannien, Sverige, Schweiz, Irland, Frankrike, Belgien, Spanien, Italien och Grekland.

om en högre dröjsmålsränta än den som fastställts av den delstat där borgenären är verksam.¹³³

8.2.2 Kina

Även i Kina råder avtalsfrihet med avseende på betalningsvillkoren mellan näringsidkare.¹³⁴ När det gäller dröjsmålsränta finns det emellertid praxis från högsta domstolen som ger borgenären rätt till en straffränta. Dröjsmålsräntan delas upp i två delar där en del består av den dröjsmålsränta som avtalats mellan parterna och den andra delen utgörs av en tvingande straffränta.¹³⁵

8.2.3 Ryssland

I Ryssland saknas generella regler om betalningsvillkor. För ha rätt till dröjsmålsränta och ersättning för indrivningskostnader måste detta reglerats i kontraktet. Inom livsmedelssektorn finns det lagstiftning som anger att den maximala betalningstiden får uppgå till 45 dagar men denna regel efterlevs inte i praktiken.¹³⁶

8.2.4 Japan

Den japanska lagstiftningen¹³⁷ om betalningsvillkor är endast tvingande om vissa förutsättningar är uppfyllda. Det uttalade syftet med regleringen är att skydda den svagare avtalsparten och tillämpningen styrs därför av storleksförhållandet mellan de näringsidkare som ingår ett avtal. Förenklat kan man säga att de tvingande reglerna blir tillämpliga om underleverantören är mindre än köparen men att det vid avtal mellan jämnstora näringsidkare råder avtalsfrihet.

För avtal som omfattas av lagen gäller en maximal avtalad betalningstid på 60 dagar och om betalningstiden inte reglerats i avtalet

¹³³ Collection Profile USA, Euler Hermes

¹³⁴ <http://uk.practicallaw.com/8-575-5886>

¹³⁵ <http://www.natlawreview.com/article/chinese-supreme-court-s-latest-interpretation-late-payment-interest>

¹³⁶ Collection Profile Russia Euler Hermes Collections

¹³⁷ Act against Delay in Payment of Subcontract Proceeds, Etc. to Subcontractors Act No. 120 of June 1, 1956

ska varan eller tjänsten betalas vid leverans. Därutöver har leverantören rätt till dröjsmålsränta.

8.2.5 Turkiet

Turkiet har valt att införliva delar av EU-direktivet om bekämpande av sena betalningar.¹³⁸ Till skillnad mot vad som gäller enligt direktivet har Turkiet begränsat tillämpningsområdet till att endast avse betalningsvillkor mellan näringsidkare. De delar av direktivet som reglerar förhållandet mellan näringsidkare och offentliga myndigheter har sålunda ingen motsvarighet i de turkiska bestämmelserna. När det gäller förhållanden mellan näringsidkare gäller de turkiska reglerna endast avtal som sluts mellan stora företag och små eller medelstora näringsidkare.

För det avtal som omfattas av kraven gäller dock samma krav som inom EU och om inget avtalats gäller 60 dagars betalningstid. Borgenären har även rätt till dröjsmålsränta och förseningsavgift.

8.2.6 Australien

Enligt en guide¹³⁹ utgiven av finansdepartementet ska offentliga myndigheter i Australien inte sluta avtal där betalningstiden överstiger 30 dagar. Vid försenad betalning ska den offentliga myndigheten automatiskt betala dröjsmålsränta. Guiden gäller endast om kontraktvärdet understiger 1 million AUD¹⁴⁰.

Vid transaktioner mellan näringsidkare finns inga tvingande regler och näringsidkarna är därför fria att själva avtala om sina betalningsvillkor.¹⁴¹

8.2.7 Indien

I Indien saknas regler om betalningsvillkor och avtalsfrihet råder.¹⁴²

¹³⁸ Protection of SMES in the Turkish commercial code an EU directive (2011/7/eu): Adaptation problems and advices, The Macrotheme Review 4(8), Special Issue IV, 2015

¹³⁹ Resource Management Guide No. 417 Supplier Pay On-Time or Pay Interest Policy

¹⁴⁰ Motsvarar cirka 6 500 000 SEK.

¹⁴¹ Collection Profile Australia, Euler Hermes Collections

¹⁴² Collection Profile India, Euler Hermes Collections

9 Alternativa finansieringslösningar

9.1 Alternativ

När alltför långa avtalade betalningstider eller försenade betalningar leder till likviditetsbrist erbjuder marknaden en rad olika finansieringslösningar som näringsidkaren kan använda sig av för att säkra likviditeten i företaget i avvaktan på att kunden betalar sin faktura.

I det följande ska man dock vara medveten om att de lösningar som erbjuds av banker och finansbolag inte är standardiserade. Erbjudandena skiljer sig åt och kan dessutom anpassas efter kundens behov. Avsikten med nedanstående avsnitt är därför endast att beskriva de delar som vanligtvis ingår i respektive tjänst.¹⁴³ Enligt en sammanställning på SvenskFactoring.se finns det drygt 80 företag som är verksamma inom factoringbranschen¹⁴⁴ i Sverige. I det följande används för enkelhets skull endast begreppet finansbolag trots att liknande tjänster tillhandahålls av såväl banker som finansbolag.

9.2 Banklån

Genom att ett traditionellt banklån kan en näringsidkare skapa en intern buffert som kan användas när betalningar försenas. Ett banklån förutsätter normalt att företaget kan lämna en säkerhet till banken eller att någon går i borgen för lånet.

¹⁴³ Om inget annat anges har följande källor använts för att sammanställa informationen i detta avsnitt. *Finansbolagens verksamhet*, Svenska bankföreningen, 2015-06-30, *SvenskFactoring*, www.svenskfactoring.se, *Factoringlistan*, www.factoringlistan.se samt bankers och finansbolags webbplatser.

¹⁴⁴ Factoring, eller som det också kallas fakturakredit, avses fakturabelåning och fakturköp.

Nackdelen med att använda denna finansieringsform för att säkerställa likviditeten i företaget i händelse av försenade betalningar är att räntan på banklånet måste betalas oavsett om kunderna betalar sina fakturor i tid eller inte. Detta alternativ är därför inte lämpligt för att täcka tillfälliga finansieringsbehov som varierar under året och som dessutom är svåra att förutse på förhand.

9.3 Checkkredit

En checkkredit är en flexibel kredit där företaget och banken på förhand kommer överens om ett kreditbelopp som anger det maximala beloppet företaget kan låna. En checkkredit kopplas vanligtvis till kundens företagskonto hos banken och när det saknas pengar på kontot kan företaget utnyttja checkkrediten för att betala sina utgifter för exempelvis momsinsbetalningar och löner. Om fakturor inte betalas i tid kan företaget sålunda använda sin checkkredit för att täcka sina kapitalbehov. När fakturorna sedan betalas räknas denna inbetalning automatiskt av mot den utnyttjade krediten. Företaget behöver endast betala ränta på den del av checkkrediten som faktiskt utnyttjas. Utöver denna ränta tillkommer en årlig avgift som baseras på storleken på det maximala kreditbeloppet.

Precis som för ett traditionellt banklån krävs det vanligtvis en säkerhet eller att någon går i borgen för att banken ska bevilja en checkkredit. Räntesatsen för en checkkredit varierar beroende på vilken typ av säkerhet som kan lämnas kundens kreditvärdighet.

9.4 Finansiering med hjälp av kundfakturer

I syfte att förbättra företagets likviditet är det vanligt att företag använder sig av olika finansieringslösningar som utnyttjar den tillgång obetalda kundfakturer utgör. Genom att omsätta tillgången till pengar tidigare läggs det kassaflöde som försäljningen av varor eller tjänster genererar. Omsättningen av kundfakturer till pengar görs normalt antingen genom att fordringar överläts eller genom att fordringar belånas. Ofta sker en grov indelning av förekommande tjänster i s.k. off-balance lösningar och belåningsprodukter.

Tjänsterna kan utformas på olika sätt och beskrivs närmare i avsnitten nedan.

Även om användningen av kundfakturor i grunden handlar om att förbättra företagets likviditet är det vanligt att andra incitament har betydelse. Det säljande företaget kan vara intresserad av att nyckeltalen ser ut på visst sätt, dvs. att tillgångar och skulder fördelas på ett annat sätt i balansräkningen. En lägre skuldsättningsgrad eller minskning av andelen rörelsekapital som är bundet i kundfordringar kan då åstadkommas genom att utestående kundfordringar säljs.

I andra fall kan det vara förenat med bättre villkor att använda utestående kundfordringar som säkerhet för en rörelsecredit. Kundfordringarna kvarstår då som företagets tillgångar. En sådan tjänst kan kombineras med olika typer av administrativa tjänster såsom hantering av betalningspåminnelser och krav samt olika redovisningstjänster. I det senare fallet kan arrangemanget alltså inbegripa att hanteringen av kundreskontran läggs ut på kreditgivaren.

Såväl typen av finansieringstjänst, omfattningen av denna som skälet för att använda den kan variera mellan olika företag. I den ena änden finns mindre företag med ett omedelbart behov av likvida medel och som därför överlåter enskilda kundfakturor. I den andra änden finns företag där överlåtelsen eller belåningen av kundfordringarna utgör en del av en mer genomgripande företagsekonomisk strategi. Det är därför svårt att – utom i de enklaste fallen – ge ett tydligt svar på hur en typisk finansieringslösning ser ut och vad den kostar. Det är helt beroende av exempelvis kundens eller leverantörens kreditvärdighet, finansieringslösning i övrigt och affärsidé.

Finansieringslösningar som är kopplade till företagets kundfakturor tillhandahålls av såväl kreditinstitut som finansbolag. De större kreditinstituten tillhandahåller ofta den här typen av tjänster som en del i en helkundslösning medan det finns ett stort antal finansbolag som är nischade mot fakturabelåning och fakturaköp.

9.4.1 Fakturabelåning

Genom att använda sina utestående fakturor som säkerhet för ett lån kan ett företag tillföra verksamheten kapital i avvaktan på att fakturan betalas av kunden. Hur stor del av fakturavärdet företaget får låna bestäms bland annat av gäldenärens kreditrating men vanligtvis ligger belåningsgraden mellan 70-90 % av fakturavärdet. Denna del erhåller företaget direkt och när fakturan betalats erhålls resterande del minus ränta och avgifter. I likhet med vad som gäller för en checkkredit kan kundföretaget välja att endast utnyttja krediten när behov uppstår.

När ett företag belånar sina fakturor överlåter de vanligtvis även hela eller delar av sin fakturahantering till finansbolaget. Finansbolaget kan sålunda ta över ansvaret för att bevaka fakturorna, skicka påminnelser och inleda inkassoförfaranden. Vid fakturabelåning tar finansbolaget dock inte över risken för utebliven betalning. Om en faktura inte betalats efter ett visst antal dagar¹⁴⁵ efter förfalldatum tvingas därför kundföretaget som belånat fakturan att betala tillbaka lånet för vilket den aktuella fakturan utgjort säkerhet.

Kundföretaget väljer självt om de vill belåna alla eller endast vissa av sina fakturor. Finansbolaget genomför en kreditvärdering av varje enskild gäldenär och bestämmer därefter en belåningsgrad och ett tak som styr hur mycket kundföretaget kan låna på fakturor till just den gäldenären.

9.4.2 Fakturaköp

Istället för att belåna en faktura kan ett företag välja att sälja sina fakturor till finansbolaget. Genom att sälja alla eller vissa av sina fakturor kan kundföretaget få tillgång till en större del av fakturavärdet direkt än om fakturan används som säkerhet för ett lån. Hur mycket kundföretaget kan få betalt beror till största delen på gäldenärernas kreditrating men vanligtvis uppgår ersättning till 94–99 % av fakturabeloppet. Precis som vid fakturabelåning överläts fakturahanteringen till finansbolaget.

Vid fakturaköp kan kundföretaget välja om risken för utebliven betalning ska ligga kvar hos kundföretaget eller föras över till fi-

¹⁴⁵ Mellan 30 och 60 dagar efter förfalldatum.

nansbolaget. Man talar här om fakturaköp med eller utan regress. Vid fakturaköp med regress köper kundföretaget tillbaka fakturan om gäldenären inte betalar inom ett visst antal dagar efter förfalldatum. Fakturaköp med regress har sålunda stora likheter med fakturabelåning. Fakturaköp utan regress kostar mer och används främst av större företag som har behov av att förbättra sina nyckeltal.

9.4.3 Omvänd factoring¹⁴⁶

Vid omvänd factoring erbjuder en köpare sina leverantörer att via ett finansbolag erhålla exempelvis 99 % av sin fordran så snart köparen godkännt fakturan. På förfalldagen betalar sedan köparen fakturan direkt till finansbolaget. Eftersom det vid detta upplägg är köparen, som oftast är ett större företag med god kreditrating, som garanterar att betalning kommer att ske samt att det ofta rör sig om stora volymer minskar risken för finansbolaget som därmed kan erbjuda bättre villkor än vid fakturabelåning eller fakturaköp.

En köpare som erbjuder sina leverantörer denna betalningsmetod kan förhandla sig till längre betalningstider utan att riskera att viktiga leverantörer hamnar på obestånd. Leverantörerna kan mot ett mindre avdrag få betalt omgående och frigör därmed kapital som kan användas i verksamheten. Omvänd factoring brukar därför framhållas som en lösning som alla parter tjänar på, givet att en lång betalningstid på underliggande fakturor behöver accepteras av säljaren. Det är också denna metod som förespråkas av den nederländska regeringen inom ramen för projektet Betaalme.nu, se avsnitt 7.2.4.

9.4.4 Kostnadsjämförelse

Som omnämnts ovan är det en rad olika faktorer såsom borgenärens och gäldenärens kreditrating, fakturornas betalningstid, kreditvolym och om factoringföretaget tar över fakturahantering eller inte som styr vilka räntor och avgifter banker och finansbolag är villiga att erbjuda. Därtill kommer att prisbilden varierar mellan de

¹⁴⁶ Även kallat Leverantörsfinansiering, Reversed factoring och Supply chain financing.

olika aktörerna. Det finns heller ingen skyldighet för bankerna och finansbolagen att offentliggöra information om genomsnittsräntor. Den följande jämförelsen ska därför endast ses som en mycket grov uppskattning.

Checkkredit

Ett mindre företag kan troligtvis få en kontrakt ränta på 0,5 % och en dispositionsränta på 3,5 %. Med en kreditlimit på 1 000 000 kronor skulle kontrakt räntan uppgå till 5 000 kronor per år.¹⁴⁷ Om företaget under sex månader utnyttjar krediten och lånar 500 000 kronor under varje av dessa sex månader skulle dispositionsräntan uppgå till 8 750 kronor.¹⁴⁸ Den totala kostnaden skulle sålunda uppgå till 13 750 kronor. Den effektiva räntan skulle därmed vara 5,5 %.¹⁴⁹

Fakturalån

Vid fakturalån kan kostnaden för ett litet företag uppgå till 2 % av fakturavärdet. Utöver detta kan en kontrakt ränta om 0,5 % motsvarande den som gäller vid checkkredit tillkomma. För att så långt som möjligt kopiera situationen i det första exemplet utgår vi från att företaget belånar sex fakturor om vardera 500 000 kronor under ett år. Med en kreditlimit på 1 000 000 kronor skulle kontrakt räntan uppgå till 5 000 kronor per år.¹⁵⁰ Vi utgår vidare från att samtliga fakturor har en betalningstid på 30 dagar och att företaget erhåller 80 % direkt vid faktureringen och resterande belopp när kunden betalat samt att betalningen görs i tid. För varje faktura skulle räntan då uppgå till 8 000 kronor.¹⁵¹ Den totala kostnaden under året skulle uppgå till 53 000 kronor¹⁵² vilket motsvarar en effektiv ränta på 26,5 %.¹⁵³

För större företaget kan kostnaden för fakturabelåning vara betydligt lägre. I stället för en avgift baserad på fakturavärdet kan större företag förhandla sig till en ränta på belånat belopp. Med ett

¹⁴⁷ $1\,000\,000 \cdot 0,05 = 5\,000$

¹⁴⁸ $500\,000 \cdot 0,035 / 2 = 8\,750$

¹⁴⁹ $13\,750 \cdot 2 / 500\,000 = 0,055$

¹⁵⁰ $1\,000\,000 \cdot 0,05 = 5\,000$

¹⁵¹ $500\,000 \cdot 0,8 \cdot 0,02 = 8\,000$

¹⁵² $8\,000 \cdot 6 + 5\,000 = 53\,000$

¹⁵³ $(53\,000 \cdot 2) / (500\,000 \cdot 0,8) = 0,265$

sådant upplägg finns det stora likheter med en traditionell checkkredit och den effektiva räntan kan vara så låg som 5,5 %.

Fakturaköp

Vid fakturaköp utan regress skulle ett mindre företag kunna erhålla 97,5 av fakturans värde vid försäljning till factoringbolaget. Om ett sådant företag under ett år säljer sex fakturor på vardera 500 000 kronor erhåller man sålunda 2 925 000 kronor¹⁵⁴ istället för 3 000 000 kronor. Kostnaden för att sälja fakturorna uppgår därmed till 75 000 kronor. Om vi även här utgår ifrån att samtliga sålda fakturor har en betalningstid på 30 dagar samt att de betalas i tid uppgår den effektiva räntan till 30 %.¹⁵⁵

Även vid fakturaköp kan företag med större omsättning och kunder med bättre kreditvärdighet erhålla betydligt bättre villkor och med rätt förutsättningar kan den effektiva räntan för fakturaköp understiga 10 %.

Omvänd factoring

Även vid omvänd factoring säljs fakturorna. Skillnaden mot vanligt fakturaköp är att det är gäldenären som garanterar att fakturorna kommer att betalas. I vårt exempel skulle leverantören välja att erhålla 99,5 % av fakturans värde direkt vid sex tillfällen. Om vi precis som tidigare utgår ifrån att värdet på varje faktura är 500 000 kronor samt att betalningstiden är 30 dagar kommer företag att erhålla 2 985 000 kronor i stället för 3 000 000 kronor. Denna kostnad om 15 000 kronor motsvarar en effektiv ränta på 6 %.¹⁵⁶

9.5 Statistik

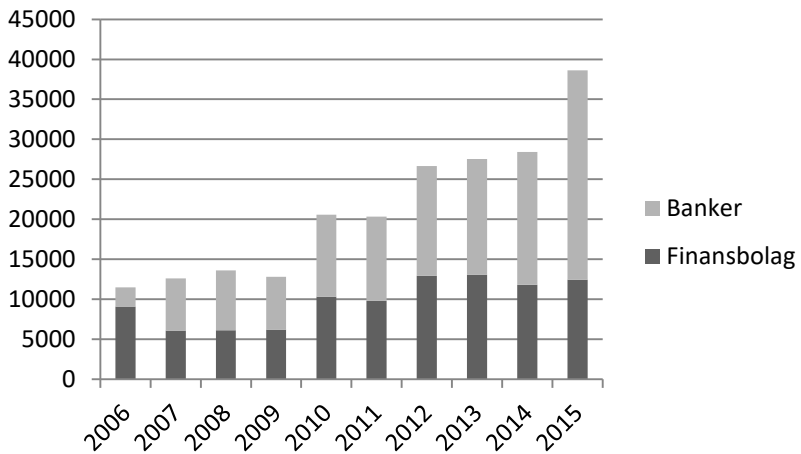
Bankernas och finansbolagens utlåning där fakturor utgör säkerhet har fyrdubblats under de senaste 10 åren. Av figur 9.1 framgår även att denna marknad till en början dominerades av finansbolagen men att det numer är bankerna som står för den största delen av factoringkrediterna.

¹⁵⁴ $6 \cdot 500\,000 \cdot 0,975 = 2\,925\,000$

¹⁵⁵ $0,025 \cdot 12 = 0,3$

¹⁵⁶ $0,005 \cdot 12 = 0,12$.

Figur 9.1 Bankernas och finansbolagens factoringkrediter, 2006-2015 (mnkr)¹⁵⁷

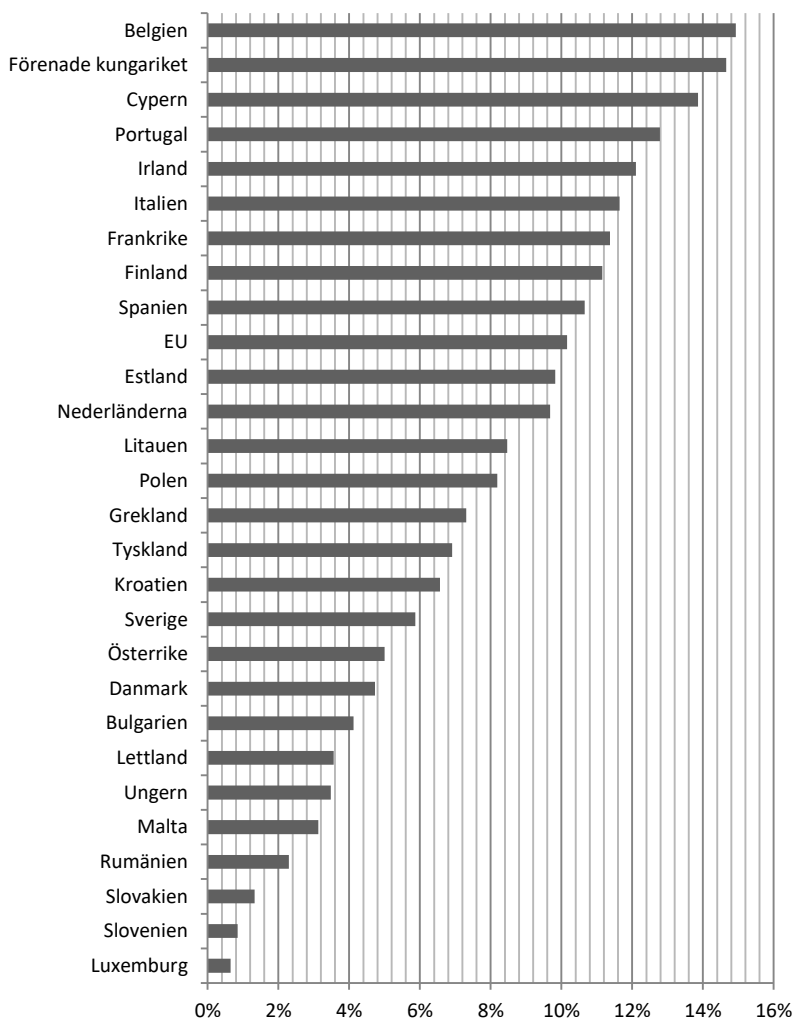

Volymen på factoringmarknaden i EU var 2015 1.47 biljoner euro vilket motsvarar 10 % av EU-ländernas samlade BNP. Den största marknaden för factoringtjänster finns i Förenade kungariket som ensamt står för en fjärdedel av den totala EU-marknaden. Volymen i Sverige var 2015 cirka 26 miljarder euro vilket motsvarar knappt 6 % av Sveriges BNP.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Finansmarknadsstatistik, Producerad av SCB på uppdrag av Sveriges Riksbank. Siffrorna avser utestående factoringkrediter i december månad respektive år.

¹⁵⁸ EU Federation – Factoring & Commercial finance, <http://euf.eu.com/>. Observera att denna statistik härrör från de uppgifter som respektive medlem i branschorganisationen rapporterat in. Enligt vad utredningen erfar saknas en standardiserad metod för redovisningen och siffrorna får därför tolkas med viss försiktighet.

Figur 9.2 Total volym factoringtjänster i EU, sett som andel av respektive lands BNP 2015¹⁵⁹

¹⁵⁹ EUFederation, Factoring & Commercial Finance, EUF Statistics 31 December 2015

Bilaga 1 Uppdragsbeskrivning

Bilaga till regeringskanslibeslut 2015-12-01
N2015/08394/KSR

Näringsdepartementet

Kartläggning av betalningstider i näringslivet

Bakgrund

Ett EU-direktiv med syfte att komma åt sena betalningar vid handelstransaktioner och att främja särskilt de små och medelstora företagens konkurrenskraft genomfördes i svensk rätt den 16 mars 2013, huvudsakligen genom ändringar i räntelagen (1975:635) och lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader (1981:739). Betalningstiderna mellan företag ska som högst vara 30 dagar, om inte leverantören uttryckligen har godkänt annat. Avtalsfriheten har således behållits. Myndigheter och andra offentliga organ ska däremot alltid betala sina fakturor inom 30 dagar.

Våren 2013 utarbetades och remitterades en promemoria med förslag till tvingande regler om 30 dagars betalningstid mellan företag. Bakgrunden var ett tillkännagivande i riksdagen. Av de remissinstanser som tog ställning till förslaget var det ungefär dubbelt så många som avstyrkte det än som tillstyrkte det. Organisationer som företräder små och medelstora företag återfanns på bägge sidor. De näringslivsorganisationer som tillstyrkte förslaget representerade i flera fall begränsade sektorer. Några vidare lagstiftningsåtgärder i enlighet med promemorian har inte vidtagits.

Frågan om betalningstider i näringslivet har tidigare behandlats i en utredning som i september 2007 presenterade sitt betänkande *Betalningstider i näringslivet* (SOU 2007:55). I betänkandet finns en omfattande kartläggning av betalningstider vid handelstransaktioner omfattande både långa avtalade betalningstider och sena betalningar. Kartläggningen omfattar bl.a. betalningstider inom olika kategorier av företag som leverantörer till olika kundkategorier. Det finns även information om betalningstider inom olika branscher. I betänkandet redovisas även vissa orsaker till betalningstiderna.

Efter direktivets genomförande så är det av intresse att belysa vilka effekter bestämmelserna har fått. De företag som i dag anger att de är mest utsatta för problem med betalningstider är bl.a. mindre leverantörer som står i beroendeställning till en större kund där leverantören inte vill riskera att bli av med kunden. Det finns anledning att belysa om det finns alternativa lösningar på de likviditetsproblem som uppstår för sådana leverantörer på grund av långa betalningstider.

Uppdraget

En kartläggning ska göras för att få ett aktuellt underlag i frågan om betalningstiderna i näringslivet. Utgångspunkten är vad som har hänt sedan det nämnda direktivet genomfördes i svensk rätt den 16 mars 2013. En analys ska göras över vad som har hänt både i Sverige och i Europa vad gäller betalningstiderna för att undersöka vilka eventuella effekter lagstiftningen haft. Uppdraget omfattar följande

- Kartlägga hur betalningstiderna i Sverige ser ut generellt sett, men även hur betalningstiderna ser ut inom olika branscher.
- Undersöka orsaken till aktuella betalningstider.
- Göra en utblick över hur andra medlemsstater har genomfört EU-direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner med avseende på betalningstider, men också över eventuell förekomst av lagstiftning eller andra åtgärder avseende betalningstider på övriga för svenska fö-

retag viktiga marknader. I detta ingår även att redogöra och analysera vilka effekter eventuella åtgärder har haft.

- Kartlägga och belysa förekomsten av alternativa finansieringslösningar som förbättrar de utsatta företagens likviditet.

Redovisning av uppdraget

Redovisning av uppdraget ska ske genom skriftliga och muntliga kontakter med Näringsdepartementet löpande under uppdragets löptid. Den slutliga skriftliga redovisningen ska lämnas till Näringsdepartementet senast den 31 maj 2016.

Bilaga 2 Europaparlamentets och Rådets direktiv 2011/7/EU

DIREKTIV
EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV
2011/7/EU
av den 16 februari 2011
om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

1. Syftet med detta direktiv är att bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner, för att se till att den inre marknaden fungerar väl och därigenom främja företagens, särskilt de små och medelstora företagens, konkurrenskraft.
2. Detta direktiv ska gälla alla betalningar som görs som ersättning vid handelstransaktioner.
3. Medlemsstaterna får undanta skulder som är föremål för ett insolvensförfarande mot gäldenären, inklusive förfaranden som syftar till omstrukturering av skulder.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med

1. handelstransaktioner: transaktioner mellan företag eller mellan företag och offentliga myndigheter som leder till leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot ersättning,
2. offentlig myndighet: varje upphandlande myndighet enligt definitionen i artikel 2.1 a i direktiv 2004/17/EG och i artikel 1.9 i direktiv 2004/18/EG, oavsett upphandlingens föremål eller värde,

3. företag: varje organisation, utom en offentlig myndighet, som handlar inom sin oberoende ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet, även om den verksamheten bedrivs av en ensam person,
4. sen betalning: betalning som inte skett inom den avtalsenliga eller lagstadgade tidsfristen för betalning och där de villkor som fastställts i artikel 3.1 eller 4.1 har uppfyllts,
5. ränta vid sen betalning: lagstadgad ränta vid sen betalning eller ränta till en räntesats som är avtalad mellan företag, om inte annat följer av artikel 7,
6. lagstadgad ränta vid sen betalning: enkel ränta vid sen betalning enligt en räntesats som motsvarar summan av referensräntan och minst åtta procentenheter,
7. referensränta: en av följande räntor:
 - a) för en medlemsstat som har euron som valuta, antingen
 - i) den räntesats som Europeiska centralbanken använde för sina senaste huvudsakliga refinansieringstransaktioner, eller
 - ii) den marginalränta som är resultatet av förfaranden med rörlig refinansieringsränta vid Europeiska centralbankens senaste huvudsakliga refinansieringstransaktioner,
 - b) för en medlemsstat vars valuta inte är euro, den motsvarande ränta som fastställs av medlemsstatens centralbank,
8. förfallet belopp: det kapitalbelopp som skulle ha betalats inom den avtalsenliga eller lagstadgade betalningstiden, inbegripet tillämpliga skatter, tullar, avgifter och övriga pålagor som specificeras i fakturan eller i en likvärdig begäran om betalning,
9. återtagandeförbehåll: avtalsbestämmelse på grundval av vilken säljaren behåller äganderätten till de berörda varorna tills full betalning erlagts,
10. exekutionstitel: beslut, dom eller utslag om betalning som meddelas av en domstol eller annan behörig myndighet, även sådana som är interimistiskt verkställbara, antingen för omedelbar betalning eller betalning genom avbetalningar och som gör det möjligt för borgenären att erhålla betalning för sin fordran av gälldenären genom verkställighet.

Artikel 3

Transaktioner mellan företag

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att borgenären, vid handelstransaktioner mellan företag, är berättigad till ränta vid sen betal-

ning utan att det krävs en påminnelse om följande villkor är uppfyllda:

a) Borgenären har fullgjort sina avtalsenliga och lagstadgade skyldigheter.

b) Borgenären har inte mottagit det förfallna beloppet i tid, under förutsättning att gäldenären inte är ansvarig för dröjsmålet.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att den tillämpliga referensräntan

a) för det berörda årets första sex månader är den räntesats som gällde den 1 januari det året,

b) för det berörda årets sista sex månader är den räntesats som gällde den 1 juli det året.

3. Om villkoren i punkt 1 är uppfyllda ska medlemsstaterna säkerställa

a) att borgenären är berättigad till ränta vid sen betalning från dagen efter den förfallodag eller den betalningsperiod som fastställs i avtalet,

b) att, om förfallodagen eller betalningsperioden inte fastställs i avtalet, borgenären är berättigad till ränta vid sen betalning vid utgången av någon av följande tidsfrister:

i) 30 kalenderdagar efter den dag då gäldenären mottog fakturan eller en likvärdig begäran om betalning. SV 23.2.2011 Europeiska unionens officiella tidning L 48/5

(1) EUT C 321, 31.12.2003, s. 1.

ii) Om det råder osäkerhet om dagen för mottagande av fakturan eller en likvärdig begäran om betalning, 30 kalenderdagar efter dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna.

iii) Om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning tidigare än varorna eller tjänsterna, 30 kalenderdagar efter dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna.

iv) Om ett förfarande för godkännande eller kontroll, genom vilket varornas eller tjänsternas överensstämmelse med avtalet ska beläggas, föreskrivs i lag eller i avtalet och om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning tidigare eller den dag då godkännandet eller kontrollen sker, 30 kalenderdagar efter den dagen.

4. Om det föreskrivs ett förfarande för godkännande eller kontroll, genom vilket varornas eller tjänsternas överensstämmelse med avtalet ska beläggas, ska medlemsstaterna säkerställa att det förfarandet

inte pågår längre än 30 kalenderdagar från dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7.

5. Medlemsstaterna ska se till att den betalningsperiod som fastställs i avtalet inte överstiger 60 kalenderdagar, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7.

Artikel 4

Transaktioner mellan företag och offentliga myndigheter

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att borgenären vid handelstransaktioner, där gäldenären är en offentlig myndighet, utan att det krävs en påminnelse har rätt till lagstadgad ränta vid sen betalning vid utgången av den period som anges i punkterna 3, 4 eller 6, om följande villkor uppfylls:

a) Borgenären har fullgjort sina avtalsenliga och lagstadgade skyldigheter.

b) Borgenären har inte mottagit det förfallna beloppet i tid, under förutsättning att gäldenären inte är ansvarig för dröjsmålet.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att den tillämpliga referensräntan

a) för det berörda årets första sex månader är den räntesats som gällde den 1 januari det året,

b) för det berörda årets sista sex månader är den räntesats som gällde den 1 juli det året.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa vid handelstransaktioner där gäldenären är en offentlig myndighet att

a) betalningsperioden inte överskrider någon av följande tidsfrister:

i) 30 kalenderdagar efter den dag då gäldenären mottog fakturan eller en likvärdig begäran om betalning,

ii) om det råder osäkerhet om dagen för mottagande av fakturan eller en likvärdig begäran om betalning, 30 kalenderdagar efter mottagandet av varorna eller tjänsterna,

iii) om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning tidigare än varorna eller tjänsterna, 30 kalenderdagar efter dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna,

iv) om ett förfarande för godkännande eller kontroll, genom vilket varornas eller tjänsternas överensstämmelse med avtalet ska kon-

stateras, föreskrivs i lag eller i avtalet och om gäldenären mottar fakturan eller en likvärdig begäran om betalning tidigare eller den dag då godkännandet eller kontrollen sker, 30 kalenderdagar efter den dagen,

b) dagen för mottagande av fakturan inte blir föremål för något avtalsvillkor mellan gäldenär och borgenär.

4. Medlemsstaterna får förlänga de tidsgränser som avses i punkt 3 a så att de uppgår till högst 60 kalenderdagar för:

a) varje offentlig myndighet som bedriver ekonomisk verksamhet av industriell eller kommersiell natur genom att erbjuda varor eller tjänster på marknaden och som, i sin egenskap av offentligt företag, omfattas av de insynskrav som fastställs i kommissionens direktiv 2006/111/EG av den 16 november 2006 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet (1),

b) offentliga organ som tillhandahåller hälso- och sjukvård och som är vederbörligen erkända för det ändamålet.

Om en medlemsstat beslutar att förlänga tidsfristerna i enlighet med denna punkt ska den överlämna en rapport om en sådan förlängning till kommissionen senast den 16 mars 2018.

På grundval av detta ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet i vilken den anger vilka medlemsstater som förlängt tidsfristerna i enlighet med denna punkt och i vilken konsekvenserna för den inre marknads funktionssätt tas upp, särskilt för de små och medelstora företagen. Rapporten ska åtföljas av lämpliga förslag.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att det förfarande för godkännande eller kontroll som avses i punkt 3 a iv inte pågår längre än 30 kalenderdagar från dagen för mottagande av varorna eller tjänsterna, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet eller anbudshandlingarna och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7.SV L 48/6 Europeiska unionens officiella tidning 23.2.2011

(1) EUT L 318, 17.11.2006, s. 17.

6. Medlemsstaterna ska säkerställa att den betalningsperiod som fastställs i avtalet inte överstiger de tidsgränser som anges i punkt 3, om inte annat uttryckligen överenskommits i avtalet och under förutsättning att det objektivt sett är motiverat mot bakgrund av

avtalets särskilda karaktär eller inslag och att betalningstiden under inga omständigheter överstiger 60 kalenderdagar.

Artikel 5

Betalningsplaner

Detta direktiv ska inte påverka parternas möjligheter att, i enlighet med de relevanta bestämmelserna i tillämplig nationell rätt, avtala om betalningsplaner för avbetalningar. Då någon av avbetalningarna inte görs före det överenskomna datumet, ska ränta och ersättning som föreskrivs i detta direktiv beräknas endast på grundval av de belopp som förfallit.

Artikel 6

Ersättning för indrivningskostnader

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att borgenären, om ränta vid sen betalning ska utgå vid handelstransaktioner i enlighet med artikel 3 eller 4, har rätt till minst ett fast belopp om 40 EUR av gäldenären.
2. Medlemsstaterna ska se till att det fasta belopp som avses i punkt 1 är betalbart utan att det krävs en påminnelse och som ersättning för borgenärens egna indrivningskostnader.
3. Borgenären ska ha rätt att utöver det fasta belopp som anges i punkt 1 få skälig ersättning från gäldenären för alla indrivningskostnader som överskrider detta fasta belopp och som uppkommit till följd av gäldenärens sena betalning. Detta kan omfatta bland annat kostnader som uppkommit på grund av att en jurist eller en indrivningsbyrå anlitas.

Artikel 7

Oskäliga avtalsvillkor och bruk

1. Medlemsstaterna ska se till att ett avtalsvillkor eller ett bruk om tidpunkt eller period för betalning, räntesats för ränta vid sen betalning eller ersättning för indrivningskostnader antingen inte är verkställbart eller ger upphov till skadeståndskrav om det är grovt oskäligt mot borgenären.

När det fastställs om ett avtalsvillkor eller ett bruk är grovt oskäligt mot borgenären, på ett sätt som avses i första stycket, ska alla omständigheter i fallet beaktas, inklusive:

- a) varje kraftig avvikelse från gott handelsbruk som strider mot god tro och god sed,
- b) produktens eller tjänsternas beskaffenhet, samt
- c) om gäldenären har något objektiva skäl för att avvika från den lagstadgade räntesatsen för ränta vid sen betalning, från den betal-

ningsperiod som anges i artikel 3.5, artikel 4.3 a, 4.4 och 4.6 eller från det fasta belopp som avses i artikel 6.1.

2. Vid tillämpning av punkt 1 ska ett avtalsvillkor eller ett bruk om att ränta vid sen betalning inte får tas ut anses som grovt oskäligt.

3. Vid tillämpning av punkt 1 ska ett avtalsvillkor eller ett bruk om att ersättning för indrivningskostnader i enlighet med artikel 6 inte får tas ut presumeras vara grovt oskäligt.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att det i borgenärers och konkurrenters intresse finns lämpliga och effektiva medel för att förhindra fortsatt tillämpning av avtalsvillkor och bruk som är grovt oskäliga i den mening som avses i punkt 1.

5. De medel som avses i punkt 4 ska omfatta bestämmelser med vars hjälp organisationer som officiellt erkänts som företrädare för företag, eller organisationer som har ett legitimt intresse i att företräda företag, kan vidta rättsliga åtgärder i enlighet med den tillämpliga nationella lagstiftningen vid domstolar eller vid behöriga administrativa myndigheter på grundval av att avtalsvillkor eller bruk är grovt oskäliga i den mening som avses i punkt 1, så att de kan vidta lämpliga och effektiva åtgärder för att förhindra fortsatt tillämpning av sådana villkor.

Artikel 8

Insyn och information

1. Medlemsstaterna ska säkerställa insyn avseende de rättigheter och skyldigheter som följer av detta direktiv, inbegripet genom att offentliggöra den gällande räntesatsen för den lagstadgade räntan vid sen betalning.

2. Kommissionen ska på Internet offentliggöra uppgifter om de aktuella lagstadgade räntesatser som gäller i alla medlemsstater vid sen betalning vid handelstransaktioner.

3. Medlemsstaterna ska vid behov använda sig av facktidskrifter, informationskampanjer eller andra lämpliga metoder för att höja medvetenheten om påföljder vid sen betalning bland företag.

4. Medlemsstaterna får uppmuntra upprättandet av uppförandekoder för snabba betalningar, med tydliga betalningsfrister och ett lämpligt förfarande för de betalningar som är föremål för tvist, eller andra åtgärder för att ta itu med den viktiga fråga som sena betalningar utgör och bidra till en kultur med snabba betalningar som främjar detta direktivs syfte. SV 23.2.2011 Europeiska unionens officiella tidning L 48/7

Artikel 9

Återtagandeförbehåll

1. Medlemsstaterna ska i enlighet med de nationella bestämmelser som är tillämpliga på grundval av internationell privaträtt föreskriva att säljaren behåller rätten till varorna tills full betalning erlagts om köparen och säljaren uttryckligen avtalat om ett återtagandeförbehåll innan varorna levererades.
2. Medlemsstaterna får anta eller bibehålla bestämmelser om delbetalningar som köparen redan erlagt.

Artikel 10

Indrivning av obestridda fordringar

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att en exekutionstitel, inbegripet genom ett påskyndat förfarande och oavsett skuldens storlek, normalt kan erhållas inom 90 kalenderdagar från den dag då borgenären väckte talan eller gav in en ansökan vid domstol eller annan behörig myndighet, under förutsättning att gäldenären inte bestriider skulden eller invänder mot delar av förfarandet. Medlemsstaterna ska fullgöra denna skyldighet i enlighet med sina respektive nationella lagar och andra författningar.
2. Enligt nationella lagar och andra författningar ska samma villkor gälla för alla borgenärer som är etablerade i unionen.
3. Vid beräkning av den tidsfrist som avses i punkt 1 ska följande inte beaktas:
 - a) Tidsfristerna för delgivning av handlingar.
 - b) Eventuella förseningar som orsakats av borgenären, t.ex. den tid som ägnas åt att korrigera ansökningar.
4. Denna artikel ska inte påverka bestämmelserna i förordning (EG) nr 1896/2006.

Artikel 11

Rapportering

Senast den 16 mars 2016 ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om genomförandet av detta direktiv. Rapporten ska åtföljas av lämpliga förslag.

Artikel 12

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa artiklarna 1–8 och 10 senast den 16 mars 2013. De ska genast översända kommissionen texten av dessa bestämmelser.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. De ska även innehålla en uppgift om att hänvisningar i befintliga lagar och andra författningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till detta direktiv. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras och om hur uppgiften ska formuleras ska medlemsstaterna själva utfärda.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

3. Medlemsstaterna får behålla eller sätta i kraft bestämmelser som är mer gynnsamma för borgenären än de bestämmelser som är nödvändiga för att följa detta direktiv.

4. Vid införlivandet av detta direktiv får medlemsstaterna avgöra huruvida avtal som slutits före den 16 mars 2013 ska undantas.

Artikel 13

Upphävande

Direktiv 2000/35/EG ska upphöra att gälla med verkan från och med den 16 mars 2013, utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter när det gäller tidsfristen för dess införlivande med nationell lagstiftning och dess tillämpning. Direktivet ska emellertid fortsätta att tillämpas på avtal som ingåtts före det datumet på vilka detta direktiv inte tillämpas enligt artikel 12.4.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen som anges i bilagan.

Artikel 14

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

Artikel 15

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Strasbourg den 16 februari 2011.

På Europaparlamentets vägnar J. BUZEK Ordförande

På rådets vägnar MARTONYI J. Ordförande

SV L 48/8 Europeiska unionens officiella tidning 23.2.2011

Bilaga 3 Teknisk rapport

Teknisk Rapport

En beskrivning av genomförande och metoder

Betalningstider i arbetslivet

2016-05-04

Inledning

Enheten för företags- och registerbaserad arbetsmarknadsstatistik vid Statistiska centralbyrån (SCB) genomförde under perioden mars – april 2016 en webbundersökning på uppdrag av Näringsdepartementet.

Denna undersökning har genomförts i enlighet med ISO 20252:2012 Marknads-, opinions- och samhällsundersökningar vilket innebär att grundläggande kvalitetskrav uppfyllts.

Syftet med undersökningen var att få fram information om hur lång tid det idag tar för näringsidkare att få betalt av andra näringsidkare och offentliga myndigheter.

Populationen utgjordes av de företag i Sverige som fakturerar andra företag eller offentliga myndigheter, dvs har andra företag som kunder.

Urvalet bestod av 3 983 företag och det var totalt 1 595 företag som besvarade frågeblanketten, vilket var 40 procent av urvalet.

Resultatet i form av resultatavsnitt levererades vecka 18 enligt överenskommelse.

Undersökningsledare på SCB var Linda Bååk och Staffan Holmbom Berge var metodstatistiker. Näringsdepartementets kontaktperson gentemot SCB var Tomas Lindell.

Omfattning

Population och urval

Populationen, d.v.s. de objekt som man vill kunna dra slutsatser om, utgjordes av de företag med minst en anställd som varit aktiva sedan 2013 och som har andra företag eller offentliga köpare som kunder.

För att kunna dra ett urval från populationen skapades en urvalsram som avgränsade, identifierade och möjliggjorde koppling till objekten i populationen. Urvalsstorleken bestämdes i samråd mellan SCB och Näringsdepartementet till maximalt 4 000 företag. SCB:s företagsregister ligger till grund för den statistikram (November-SAMU 2015) som använts för att skapa urvalsramen och endast nu aktiva företag väljs ut samt företag som har

någon svensk adress (går att nå i Sverige). Då man inte med säkerhet vet vilka företag som har andra företag eller offentliga köpare som kunder, så avgränsades rampopulationen med hjälp av branschnomenklaturen SNI. En bransch där företagen förmodligen inte har andra företag som kunder, utan kanske snarare har individer som kunder, väljs bort. Detaljhandeln kan vara ett sådant exempel. Designen av ramen och urvalsstorlekarna är tydligt inspirerade av den liknande undersökning som gjordes 2006 av SCB.

De branscher som inkluderas i undersökningen kan delas i fyra större grupper; tillverkningsindustri, byggverksamhet, partihandel, och företagsinriktade tjänster.

Tillverkningsindustrin definieras som SNI 10-33.

Byggverksamhet definieras som SNI 41-43.

Partihandel definieras som SNI 46.

Företagsinriktade tjänster är resterande branscher där vi har skäl att tror att företagen har andra företag som kunder. Dessa är 02409, 01610, 09100, 09900 (service inom jordbruk och mineralutvinning), 77 (leasing), 62 (dataprogrammering), 49200, 49410, 49311, 49319, 50201, 50202, 50401, 50402, 51211, 51212, 52241, 52249, 52100, 52290, 52100, 52241, 52249, 52290 (transportsektorn), 71110, 71121, 71122, 71123, 71124, 71129, 74101, 74103, 74812 (juridik, vetenskap etc), 82990, 85600 (andra företagstjänster).

Stratifieringen av urvalet gjordes på en något finare branschindelning än de fyra ovan nämnda grupperna. Detta för att ha möjlighet att urvalsförstärka vissa grupper/stratum, där vi vet att det var svårt att redovisa resultat 2006. Stratumen skapades som produkten av branschgrupper och en gruppering på fyra storleksgrupper (storlek m.a.p. antal anställda). Totalt bildades 31 strata. Från urvalsramen drogs ett stratifierat obundet slumpmässigt urval om totalt 3 983 företag (se tabell 1).

Ett stratifierat obundet slumpmässigt urval innebär att alla objekt inom ett stratum har samma sannolikhet att komma med i urvalet.

Tabell 1 Population och urval fördelat på stratum

Stratum	Namn	Populat- ion	Urval
Stratum nr	Övrig tillverkning, mikro företag	12 819	200
Stratum nr	Övrig tillverkning, små företag	4 307	200
Stratum nr	Övrig tillverkning, medelstora företag	1 000	200
Stratum nr	Övrig tillverkning, stora företag	217	217
Stratum nr	Kemi- och läkemedelsföretag, mikro före-	242	100
Stratum nr	Kemi- och läkemedelsföretag, små företag	119	75
Stratum nr	Kemi- och läkemedelsföretag, medelstora	66	35
Stratum nr	Kemi- och läkemedelsföretag, stora före-	29	29
Stratum nr	Elektronik- och telekomföretag, mikro	449	175
Stratum nr	Elektronik- och telekomföretag, små före-	158	100
Stratum nr	Elektronik- och telekomföretag, medelstora	50	35
Stratum nr	Elektronik- och telekomföretag, stora före-	10	10
Stratum nr	Transport företag, mikro företag	1 051	175
Stratum nr	Transport företag, små företag	370	100
Stratum nr	Transport företag, medelstora företag	151	75
Stratum nr	Transport företag, stora företag	47	47
Stratum nr	Bygg företag, mikro företag	30 189	200
Stratum nr	Bygg företag, små företag	4 918	200
Stratum nr	Bygg företag, medelstora företag	455	200
Stratum nr	Bygg företag, stora företag	50	50
Stratum nr	Företag inom handel, mikro företag	13 750	200
Stratum nr	Företag inom handel, små företag	3 180	200
Stratum nr	Företag inom handel, medelstora företag	467	200
Stratum nr	Företag inom handel, stora företag	76	76
Stratum nr	Företag inom företagstjänster, mikro före-	26 863	250
Stratum nr	Företag inom företagstjänster, små företag	3 509	200
Stratum nr	Företag inom företagstjänster, medelstora	612	200
Stratum nr	Företag inom företagstjänster, stora före-	99	99

Stratum nr	Serviceföretag inom jordbruk, mikro före-	413	100
Stratum nr	Serviceföretag inom jordbruk, små företag	31	31
Stratum nr	Serviceföretag inom jordbruk, medelstora	4	4
Totalt		105 701	3 983

Frågor/Variabler

Näringsdepartementet utformade frågorna i frågeblanketten i samarbete med SCB.

Därefter genomfördes en granskning av mätteknisk expertis i syfte att minska risken för mätfel. Grundläggande för bra kvalitet i en undersökning är kvaliteten på de data som samlas in. För att säkerställa att frågorna fungerar så bra som möjligt och enligt intentionerna har därför alla blanketter genomgått ett mättekniskt test. Innan frågeblanketten fastslogs har samråd skett med Näringslivets Regelnämnd (NNR).

Blanketten bestod av 30 nummerade frågor. Flera av dem hade delfrågor vilket genererade totalt 57 ställningstaganden. Hoppvillkor medför att inget företag har fått samtliga frågor. Frågeblanketten inleddes med en filterfråga då målpopulationen avgränsades till företag som har andra företag eller offentliga köpare som kunder, en avgränsning som inte fullt ut kunde göras vid skapandet av rampopulationen. Företag som svarat att de ej sålt varor eller tjänster till offentlig sektor eller företag utanför den egna koncernen fick inga flera frågor. Dessa företag räknas med i inflödet men ingår ej i resultattabellerna. För att se samtliga frågor i sin helhet hänvisas till bifogad frågeblankett.

Förutom de variabler som samlades in via frågeblanketten hämtades nedan listade variabler från företagsregistret. Registeruppgifterna avser november 2015.

Näringsgren enligt SNI2007

Företagsstorlek enligt antal anställda

Svenskt eller utländskt ägande

Referensperiod för enkätfrågor, se bifogad frågeblankett. Med referensperiod menas vilken tidpunkt svaren avser, t.ex. idag, förra veckan, senaste tre månaderna.

Datainsamling

Ett introduktionsbrev med inloggningsuppgifter i form av ett användarnamn och ett lösenord samt en hänvisning till den sida där inloggning till webbenkäten sker skickades per post ut till uppgiftslämnarna. I brevet beskrevs även undersökningens syfte.

Det första utskicket genomfördes den 7 mars 2016. Sedan skickades två påminnelser till dem som inte besvarat frågeblanketten. En första påminnelse skickades den 21 mars och en andra påminnelse den 30 mars. Insamlingen avslutades den 17 april 2016.

Tabell 2 Beskrivning av inflödet. Antal och andel

	Antal	Andel
Efter första utskick	742	18,6
Efter enkätpåminnelse 1	565	14,2
Efter enkätpåminnelse 2	288	7,2
Totalt inflöde	1595	40
Känd övertäckning	3	
Bortfall	2385	60
Urval	3983	100,0

I informationsbrevet kunde uppgiftslämnarna läsa om undersökningens bakgrund, syfte och att undersökningen genomfördes i samarbete mellan Näringsdepartementet och SCB. Informationsbrevet informerade också om att uppgifter hämtades från företagsregistret och att resultattabeller levererades till arbetsgruppen på Näringsdepartementet. Brevet informerade även om offentlighets- och sekretesslagen och att det var frivilligt att medverka i undersökningen.

För att SCB ska kunna lämna ut data från en enkätundersökning krävs informerat samtycke av uppgiftslämnarna. Det innebär att de genom att besvara blanketten och skicka in den godkänner att deras

svar kompletteras med de bakgrundsvariabler, och behandlas på det sätt, som beskrivs i informationsbrevet.

Datainsamlingen genomfördes av enheten för företagens uppgiftslämnande vid SCB. Datainsamlingen genomfördes via webb.

Kontroller har genomförts bland annat för att säkerställa så att endast valida värden förekommer i materialet.

Svarsdatafilen kompletterades med vikter för uppräknig till populationsnivå. Läs mer om hur vikterna tagits fram under avsnittet ”*Viktberäkning och estimation*” nedan.

Bortfall

Bortfallet består dels av objektsbortfall, som innebär att frågeblanketten inte är besvarad alls, och dels av partiellt bortfall som innebär att vissa frågor i blanketten inte är besvarade. Om bortfallet skiljer sig från de svarande, med avseende på undersökningsvariablerna, så kan skattningarna som grundar sig på enbart de svarande vara skeva.

Objektsbortfall kan bland annat bero på att uppgiftslämnaren inte är villig att delta i undersökningen, att uppgiftslämnaren inte går att nå eller att uppgiftslämnaren är förhindrad att medverka. Objektsbortfallet i denna undersökning redovisas i tabell 3 nedan.

Tabell 3 Beskrivning av objektsbortfall

	Antal
Ej avhörda	2338
Postreturer	7
Avböjd medverkan	40
Totalt	2385

Med ”Ej avhörda” menas att ingen uppgift om varför frågeblanketten/intervjun inte är besvarad har lämnats. Med ”Avböjd medver-

kan” menas att SCB meddelats att uppgiftslämnaren inte vill medverka i undersökningen.

Då insamlingen skett med hjälp av webbenkät med så kallade hårda kontroller återfinns inget partiellt bortfall i undersökningen, endast fullständigt ifyllda enkäter har kunnat skickas in. För samtliga frågor har uppgiftslämnaren haft möjlighet att svara vet ej/vill ej svara.

Viktberäkning och estimation

För varje svarande företag (kallas objekt i fortsättningen) har en vikt beräknats. Syftet med detta är att kunna redovisa resultat för hela populationen och inte bara för de svarande. Vikten kallas därför även för uppräkningsstal.

Vikterna har beräknats utifrån urvalsdesignen samt antaganden om objektsbortfall och täckningsfel. Beräkningen gjordes med hjälp av ett av SCB egenutvecklat SAS-makro (CLAN).

Vikterna i denna undersökning kan beskrivas med formeln:

$$w_k = \frac{N_h}{n_h} * \frac{n_h}{m_h} = \frac{N_h}{m_h}$$

Där w_k = vikt/uppräkningsstal för objekt k

N_h = antal objekt i urvalsramen h

n_h = antal objekt i urvalet h

m_h = antal objekt som svarat i stratum h

Vikterna bygger på antagandet att ramen återspeglar populationen väl och därmed att över- och undertäckningen är försumbar. Dessutom antas att bortfallet inte skiljer sig från de svarande med avseende på undersökningsvariablerna. För vidare diskussion om ramtäckning och bortfall, se avsnittet ”Statistikens tillförlitlighet” nedan.

Vikterna/uppräkningsstalen multipliceras med objektens variabelvärden för att skapa statistikvärden gällande för populationen. Om vikterna inte används så kan resultaten bli helt missvisande. Vikterna kompenserar för objektsbortfallet men inte för det partiella bortfallet.

De flesta av tabellplanens skattningar är medelvärden/andelar vilket ger följande formel:

$$\hat{Y} = \frac{\sum_r w_k y_k}{\sum_r w_k}$$

där w_k = vikt/uppräkningsstal för objekt k

y_k = variabelvärde för objekt k

summering sker av de svarande (r).

Statistikens tillförlitlighet

Ramtäckning

Täckningsfel, under- och övertäckning, innebär att urvalsram och population inte helt stämmer överens. Undertäckning innebär att vissa objekt som ingår i populationen saknas i urvalsramen. Övertäckning innebär att objekt som inte ingår i populationen ändå finns i urvalsramen. Ett sätt att minska täckningsfelen är att ha bra och uppdaterade register.

Då en aktuell version av företagsdatabasen användes till uppdraget så får täckningen anses god men vad som istället kan ha medfört ganska omfattande täckningsproblematik är att identifiera de företag som faktiskt säljer varor och tjänster till andra företag. Bedömningen är ändå att SCB och kund tillsammans på ett bra sätt lyckades ”ringa in” de företag som har andra företag som kunder.

Urval

Denna kvalitetskomponent avser fel som uppkommer på grund av att endast ett urval av populationen undersöks. Urvalsfel är således den avvikelse mellan ett skattat värde och det faktiska värdet som beror på att man inte undersöker alla objekt i populationen. Urvalsfellets storlek minskar med en ökad urvalsstorlek. Det mått som används för att mäta urvalsfel (samt som kompenserar för bort-

fallet) är standardavvikelsen, och den anges i tabellplanen i kolumnen direkt till höger om motsvarande punktskattning/andelsskattning.

Viss urvalsförstärkning skedde i redovisningsgrupper där inflödet misstänktes bli lågt eller där antalet företag var stort. På så sätt var förhoppningen att ”stärka upp” redovisningen så att alla statistikvärden skulle bli tillförlitliga.

Mätning

Ett fel som kan uppstå vid mätning är att lämnade uppgifter skiljer sig från faktiska uppgifter. Felet kallas mätfel och kan uppkomma då uppgiftslämnaren inte minns de faktiska uppgifterna, missförstår frågan eller medvetet svarar felaktigt. I blankettens fråga 13 återfanns ett sådant svar där en uppgiftslämnare uppgett ett negativt värde på frågan. Detta svar korrigerades vid bearbetningen till ”Vet ej/vill ej svara” då negativa värden ej var tillåtna i den beräkningsmodell som sedan användes. Innan svaren skickades in gavs uppgiftslämnaren möjlighet att lämna en öppen kommentar. I dessa kommentarer framgick i ett drygt tiotal fall att uppgiftslämnaren representerade ett företag med all eller stora delar av sin försäljning till utlandet och att detta medfört att de upplevt sig ha haft svårt att besvara delar av frågorna. I övrigt har inga potentiella mätfel upptäckts.

Bearbetning

Vid den manuella och maskinella bearbetningen av datamaterialet kan bearbetningsfel uppstå. Exempel på bearbetningsfel är registreringsfel och kodningsfel. Dessa fel kan förhindras och upptäckas i de kontroller som genomförs vid dataregistreringen. I den här undersökningen bedöms registreringsfelet vara litet eftersom frågeblanketten endast hade fasta svarsalternativ samt ett antal frågor där numeriska värden skulle skrivas in. Ett fel har upptäckts och korrigerats, se rubriken Mätfel. Datamaterialet har efter att insamlingen av data avslutats kontrollerats innan skattningarna skedde. Vid kontrollerna upptäcktes att ett fåtal uppgiftslämnare efter att de lämnat svar backat i enkäten och korrigerat tidigare lämnade

svar. Detta har medfört att enstaka svar registrerats av uppgiftslämnare som enligt hopp-villkoren inte skulle ha besvarat dessa frågor. Dessa svar har korrigerats så att det för varje enskild fråga endast är medräknat svar från de uppgiftslämnare som enligt villkoren ska besvara frågan. Hopp- och exkluderingsvillkor framkommer såväl i bifogad frågeblankett som i anslutning till frågan i tabellplanen.

Bortfall

Bortfallsfel inträffar om objekten i bortfallet och de svarande skiljer sig åt avseende frågorna/variablerna i undersökningen. Det är svårt att bedöma hur mycket bortfallsfelet påverkat skattningarna men en gissning är att företag som haft problem med försenade betalningar varit mer angelägna att svara på blanketten.

Beskrivning av tabeller

Tabeller

Först i tabellplanen finns en tabell som visar på antalet svar per frågealternativ samt en tabell med inflödet uppdelat på registervariablerna (underlag för bortfallsanalys).

Övriga tabeller har räknats upp till populationsnivå, vilket innebär att resultatet avser hela populationen och inte endast de svarande. De flesta tabeller visar andelar och då får ett företag med hög vikt större påverkan på andelsskattningen.

För de följdfrågor som föregås av hoppinstruktioner har selektering genomförts vid tabellframställandet. Som exempel så styr fråga 11 i enkäten vilka som ska svara på fråga 12 och 13. Detta betyder att inte alla som svarat på fråga 11 också ska svara på fråga 12 och/eller 13. Dessa exkluderingsvillkor framkommer såväl i bifogad frågeblankett som i anslutning till frågan i tabellplanen.

I andelstabellerna är värdena avrundade till närmaste heltal och värden under 0,5 är därmed avrundade till noll.

Till varje andel har en standardavvikelse beräknats som skrivs ut direkt till höger om det skattade värdet. Mycket osäkra skattningar,

där konfidensintervallet är större än andelsskattningen, har ”prickats”, vilket syns som ”..” (dubbelprick) i tabellen. Konfidensintervallet kan beräknas som $1,96 \cdot \text{standardavvikelsen}$.

De tabeller som presenteras i denna rapport har tagits fram enligt de formler som presenterats i avsnitt ”Viktberäkning och estimation” med hjälp av SPSS/SAS och variansprogrammet CLAN.

Fråga 9, 14 och 20 har i tabellerna redovisats genom att varje företags angivna andel har vägts ihop till en total med hjälp av företags vikt. I dessa frågor har uppgiftslämnaren angett en procent-sats, exempelvis 10 % kontant betalning och 90 % faktura. Vid bearbetningen har sedan ett medelvärde av alla uppgiftslämnarens andel kontant betalning respektive fakturabetalning skapats. I medelvärdet ingår också varje företags vikt. En punktskattning i tabellen på 3 % kontant betalning betyder således att i snitt betalas 3 % av försäljningen kontant (och i genomsnitt 97 % av betalningarna sker via fakturering).

Redovisningsgrupper

När resultat presenteras i tabellplanen så redovisas de i olika redovisningsgrupper. Grupperna skapas med hjälp av olika bakgrundsvariabler. Totalt har åtta olika variabler använts för redovisningen, det gäller både registervariablerna och frågor från blankett. Registervariablerna är:

Storleksmättet anställda (uppdelat i fyra grupper)

Näringsgren enligt SNI2007 (uppdelat i fyra grupper)

Utländskt ägarskap av företag (uppdelat i två grupper).

Utländskt ägande härrör från en variabel i SCBs företagsregister som heter Ägarkategori och som pekar ut utlandsägda företag. Värt att notera är att ett i grunden svenskt företag (som har mycket verksamhet i Sverige) som flyttar utomlands av t.ex. skatteskal kommer klassas som utländskt.

Dessutom har fem av de inledande bakgrundsfrågorna (fråga 2-6) använts för att dela in resultatrapporteringen i redovisningsgrupper. Dessa varierar mellan 2 och 19 grupper.

Jämförbarhet och användbarhet

Jämförbarhet över tid

En liknande undersökning genomfördes på SCB år 2006. Förhoppningen är att i den mån det är möjligt kunna jämföra resultat från 2006 med resultat från denna undersökning. 2016 års undersökning har därför i största möjliga mån genomförts på samma sätt med avseende på ramframställning, urvalsmetod och urvalsstorlek som 2006 för att öka på jämförbarheten. Förändringar har dock gjorts avseende insamlingsmetod och för ett flertal av frågeställningarna vilket medför att jämförelser ska göras med stor försiktighet.

Statistiken som tas fram i undersökningen kan inte sägas ha någon direkt beröringspunkt med någon annan statistik som SCB tar fram och bör därför med försiktighet jämföras med andra siffror.